

Katedra: Katedra českého jazyka a literatury
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství českého jazyka a literatury
Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň ZŠ

**MIMOŠKOLNÍ ČETBA SOUČASNÝCH DĚTÍ 6.-7.
TŘÍD NA ZŠ V LIBERECKÉM KRAJI**

**EXTRA-CURRICULAR READING OF THE PUPILS
IN THE SIXTH AND SEVENTH GRADES AT LOWER
SECONDARY SCHOOLS IN THE LIBEREC REGION**

Diplomová práce: 11-FP-KCL-D-05

Autor:

Bc. Petra BAROCHOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Váňová

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
146	29	13	37	48	11

V Liberci dne: 12. 7. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Petra Barochová
Osobní číslo: P10000986
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obory: Učitelství tělesné výchovy pro 2. stupeň základní školy
Učitelství českého jazyka a literatury
Název tématu: Mimoškolní četba současných dětí 6.-7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji
Zadávací katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

Vysvětlení pojmu mimoškolní četba s ohledem na výchovu čtenáře v historii.

Formou dotazníkového šetření zmapovat stav mimoškolní četby současných dětí 6.-7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji.

Tvorba pracovních listů pro vybrané ročníky ZŠ s ohledem na výsledky výzkumu.

Metody: studium a interpretace primární a sekundární literatury, analýza, komparace, dotazníkové šetření

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- CHALOUPKA, O. Literární výchova ve škole a dětská četba. Praha: Albatros, 1978. 37 s.
- CHALOUPKA, O. Rozvoj dětského čtenářství. Praha: Albatros, 1982. 572 s.
- CHALOUPKA, O. Škola a počátky dětského čtenářství. Praha: Victoria Publishing, 1995. 101 s.
- KOL. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání. Praha: VÚP, 2004.
- KOZÁK, J. Čtení prostředkem vyučovacím a vzdělávacím. Brno: Jan Kozák, 1885. 114 s.
- PRŮCHA, J. Učebnice: Teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky. Brno: Paido, 2002. 148 s.
- TOMAN, J. Vybrané kapitoly z didaktiky čtení a literární výchovy. I. České Budějovice 1991.
- TRÁVNÍČEK, J. Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize. Brno: Host, 2008.
- Vybraná čísla časopisů: Komenský, Pedagogické rozhledy, Úhor, Zlatý máj a další
- ČERNÝ, N. Čtení jeho význam a využití ve škole národní. Komenský, 1930, roč. 58, č. 6-7, s. 222-226, č. 8, s. 264-269, č. 9-10, s. 320-325.
- MENŠÍK, AL. O čtení v knížkách a novinách. Komenský, 1924, roč. 51, č. 9, s. 204-205.
- SULA, P. Doplnková četba ve škole. Úhor, 1930, roč. 26, č. 5-6, s. 77-81.
- URBANOVÁ, S., KOCIÁNOVÁ, L. Čtenářství a jeho postavení v kulturních aktivitách dětí. Zlatý máj, 1988, roč. 32, č. 7, s. 391-394.
- VAŠTA, J. Několik poznámek o čtení. Komenský, 1948, roč. 73, č. 2, s. 81-85.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Kateřina Váňová

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

30. listopadu 2012

doc. RNDr. Miroslav Brazdina, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Ulčák, DrSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. listopadu 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Mimoškolní četba současných dětí 6.-7. tříd
na ZŠ v Libereckém kraji.
Jméno a příjmení autora: Bc. Petra Barochová
Osobní číslo: P10000986

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 12. 07. 2013

Bc. Petra Barochová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce paní Mgr. Kateřině Váňové za její odborné vedení, podporu a pomoc, kterou mi věnovala v průběhu příprav a zpracování diplomové práce a všem základním školám, které se zúčastnily dotazníkového šetření.

MIMOŠKOLNÍ ČETBA SOUČASNÝCH DĚTÍ 6. A 7. TŘÍD NA ZŠ V LIBERECKÉM KRAJI.

Bc. Petra Barochová 11–FP–KCL– D–05

Vedoucí DP: Mgr. Kateřina Váňová

Resumé

Hlavním cílem diplomové práce bylo zmapovat stav mimoškolní četby současných dětí 6. a 7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji formou dotazníkového šetření. Dotazníkového šetření pro žáky se zúčastnilo celkem 598 žáků, konkrétně 325 chlapců a 273 dívek, z 8 základních škol v Libereckém kraji. Pro doplnění informací diplomové práce posloužilo dotazníkové šetření pro učitele, na kterém se podílelo 11 učitelů českého jazyka a literatury. Výsledky prokázaly významný zájem o komiks, fantasy, sci-fi a dobrodružnou literaturu u prepubescentních čtenářů. Žáci v tomto věku nejeví téměř žádný zájem o četbu poezie, cestopisů a životopisů. V posledních dvou letech dotazované respondenty nejvíce zaujali autoři: Thomas Brezina, Joanne Rowlingová, Jeff Kinney a Jacqueline Wilsonová a knižní série: Deník malého poseroutky, Harry Potter, Stmívání a Hraničářův učeň. S ohledem na výsledky výzkumu byly vypracovány výukové materiály do hodin českého jazyka na literární díla: Deník malého poseroutky od Jeffa Kinneyho, Tintinova dobrodružství od Hergého, Cukrová vata od Jacqueline Wilsonové, Stmívání od Stephenie Meyerové, Případ pro tebe a Klub Tygrů od Thomase Breziny, Tajemný hrad od Enid Blytonové a Dračí polévka od Aleny Ježkové.

Klíčová slova: čtenářství, mimoškolní četba, čtenářský deník, období prepubescence, komiks, fantasy a sci-fi literatura, dobrodružná literatura

EXTRA-CURRICULAR READING OF THE PUPILS IN THE SIXTH AND SEVENTH GRADES AT LOWER SECONDARY SCHOOLS IN THE LIBEREC REGION

Annotation

The main purpose of diploma thesis is to describe the status of out of school reading of present children at primary schools in 6th and 7th grades in the Liberec region with questionnaire survey. 598 students were involved in questionnaire survey, concretely 325 boys and 273 girls from eight elementary schools in the Liberec region. 11 teachers of the Czech language and literature who also participated the survey addend important information to diploma thesis. The results showed that prepubescent readers are significantly interested in comics, fantasy, sci-fi and adventure literature. Students at this age have nearly no interest in reading poetry, travel books and biographies. Interviewed respondents were most interested in following writers in the last two years: Thomas Brezina, J. K. Rowling, Jeff Kinney and Jacqueline Wilson and in book series: Deník malého poseroutky, Harry Potter, Stmívání and Hraničářův učeň. Educational materials have been developed with regard to the results of the research that will help during Czech lessons on these books: Deník malého poseroutky by Jeff Kinney, Tintinova dobrodružství by Hergé, Cukrová vata by Jacqueline Wilson, Stmívání by Stephenie Meyer, Případ pro tebe a Klub Tygrů by Thomas Brezina, Tajemný hrad by Enid Blyton and Dračí polévka by Alena Ježková.

Keywords: reading, out of school reading, a reading diary, the prepubescent period, comics, fantasy and sci-fi literature, adventure literature

LESEN AUSSERHALB DER SCHULE VON KINDERN AUS DER 6. UND 7. KLASSE AUS RANDKREIS LIBEREC GRUNDSCHULEN

Resümee

Das Hauptziel dieser Diplomarbeit ist die Mappierung der Lesenaktivität ausserhalb des Unterrichts von Schülern aus der 6. und 7. Klasse im Randkreis Liberec. Die Mappierung ist als Umfragebogen gestaltet. Es wurden insgesamt 598 Schülern von 8 Grundschulen aus dem Randkreis Liberec befragt, 325 Jungs und 273 Mädchens. Für zusätzliche Informationen haben auch 11 Lehrern der Tschechische Sprache und Literatur bei der Mappierung teilgenommen. Die Ergebnisse zeigten bedeutende Interesse an Komiks, Fantasie, Sci-fi und bei Lesern, die Vorpuberät sind, auch abenteuerliche Literatur. Schüler im diesen Alter haben fast keine Interesse an Lesen von Poesie, Reiseberichte und Lebenslaufe. Im vergangene 2 Jahren haben sie sich meistens für diese Autoren Iteresse gezeigt: Thomas Brezina, Joanne Rowling, Jeff Kinney und Jacqueline Wilson und Buchserie: Deník malého poseroutky, Harry Potter, Stmívání und Hraničářův učení. Mit der Berücksichtigung von den Ergebnissen wurden die Studiumsmaterialien für tschechische Sprache die Literaturen: Cukrová vata von Jacqueline Wilson, Stmívání von Stephenie Meyer, Deník malého poseroutky von Jeff Kinney, Tintinova dobrodružství von Hergé, Případ pro tebe a Klub Tygrů von Thomas Brezina, Tajemný hrad von Enid Blyton und Dračí polévka von Alena Ježková erschafft.

Schlüsselwörter: Lesen, außerschulische Lesen, Lesung Tagebuch, Vorpuberät, Komiks, Fantasy und Science-Fiction Literatur, Abenteuer Literatur

Obsah

Úvod	12
1 Četba a dětské čtenářství	15
1.1 Vymezení pojmu	15
1.2 Faktory ovlivňující dětské čtenářství	16
2 Čtenářství v prepubescentním období	19
3 Historie a současnost mimoškolní četby	20
3.1 Počátky mimoškolní četby	20
3.2 Mimoškolní četba 20. století	21
3.3 Současná mimoškolní četba	24
4 Metodika práce	26
4.1 Dotazníkové šetření	26
4.2 Vlastní šetření	26
5 Výsledky a diskuse	28
5.1 Volnočasové aktivity žáků	29
5.2 Frekvence četby ve volném čase	30
5.3 Literární žánry	31
5.4 Prostředník žáka a knihy	33
5.5 Počet přečtených knih v posledních dvou letech	34
5.6 Knihy, které žáky zaujaly v posledních dvou letech	35
5.7 Autoři, kteří žáky zaujali v posledních dvou letech	36
5.8 Návštěvnost knihovny	37
5.9 Výběr knihy	39
5.10 Elektronická čtečka	40
5.11 Vedení čtenářského deníku	41
5.12 Záznamy čtenářského deníku	42
5.13 Počet přečtených knih v předmětu český jazyk/rok	43
5.14 Zadání povinné a dobrovolné četby	44
5.15 Výsledná diskuse	45
6 Dotazníkové šetření pro učitele	49
7 Výukové a metodické materiály	54
7.1 Tintinova dobrodružství	56

7.1.1 Pracovní list	56
7.1.2 Putování za knihami – Cesta za komiksy.....	59
7.1.3 Metodický materiál pro učitele	60
7.2 Deník malého poseroutky	64
7.2.1 Pracovní list	64
7.2.2 Metodický materiál pro učitele	66
7.3. Cukrová vata.....	70
7.3.1 Pracovní list	70
7.3.2 Metodický materiál pro učitele	72
7.4 Stmívání.....	75
7.4.1 Pracovní list	75
7.4.2 Metodický materiál pro učitele	77
7.5 Tajemný hrad.....	80
7.5.1 Pracovní list	80
7.5.2 Putování za knihami – Cesta za dobrodružstvím.....	82
7.5.3 Metodický materiál pro učitele	83
7.6 Létající přízrak - Případ pro tebe a Klub tygrů.....	87
7.6.1 Pracovní list	87
7.6.2 Metodický materiál pro učitele	89
7.7 Dračí polévka.....	92
7.7.1 Pracovní list	92
7.7.2 Metodický materiál pro učitele	94
8 Závěr.....	97
9 Použité zdroje	100
9.1 Literatura	100
9.2 Internetové zdroje	103
9.3 Zákony a jiné právní normy.....	104
9.4 Obrázky z pracovních listů	104
Přílohy	105
Příloha 1 Ukázka z díla Faraonovy doutníky – Tintinova dobrodružství.....	105
Příloha 2 Ukázka z díla Deník malého poseroutky	109
Příloha 3 Ukázka z díla Deník Adriana Molea.....	113
Příloha 4 Ukázka z díla Cukrová vata	114

Příloha 5 Ukázka z díla Stmívání	116
Příloha 6 Ukázka z díla Tajemný hrad	119
Příloha 7 Ukázka z díla Létající přízrak - Případ pro tebe a Klub Tygrů.....	122
Příloha 8 Ukázka z díla Dračí polévka	124
Příloha 9 Dotazníkové šetření pro žáky.....	127
Příloha 10 Dotazníkové šetření k diplomové práci pro učitele	129
Příloha 11 Literární žánry.....	130

Úvod

Tematika čtenářství, konkrétně dětské četby, je v současné době často skloňovaným pojmem. Současné výzkumy na téma dětského čtenářství a čtenářské gramotnosti přichází s alarmujícími výsledky. Výzkum PISA definuje čtenářskou gramotnost následujícím způsobem: „Čtenářská gramotnost je schopnost porozumět psanému textu, zabývat se jím, přemýšlet o něm a používat ho k dosažení vlastních cílů, k rozvoji vlastních vědomostí a potenciálu a k aktivní účasti ve společnosti.“¹ Výzkum PISA se zaměřuje na oblast čtení, matematiky a přírodních věd v tříletých cyklech. Výzkum čtenářské gramotnosti prováděný v letech 2000 a 2009 zaznamenal výrazné zhoršení výsledků a značný pokles čtenářských kompetencí u českých žáků. Podobné výsledky přináší i další výzkumy čtenářské gramotnosti, např.: výzkum PIRLS z roku 2011² nebo ryze český sociologický výzkum *Jak čtou české děti* z roku 2002.³ V důsledku zhoršujících se výsledků se vytvořilo množství projektů na podporu čtenářské gramotnosti. Mezi projekty patří nejrozličnější besedy, akce, semináře, kampaně ad. K největšímu projektu u nás zřejmě patří *Celé Česko čte dětem*, které motivuje rodiče k pravidelnému předčítání. Pod propagační akce a kampaně spadá: *Mezinárodní den dětské knihy*, pod jehož záštitou je pořádána *Noc s Andersenem*, dále *Týden knihoven* nebo předvánoční akce na podporu knih *Den pro dětskou knihu*. Na podporu čtení v ČR od roku 2005 působí kampaň *Rosteme s knihou*. Projekty na podporu čtenářství fungují i prostřednictvím webových stránek, př.: *čitárny.cz*, *čtenář.net*, *iliteratura.cz* nebo *knihovnicka.net*.⁴ K zvláštním projektům vzbuzující zájem o četbu a vzdělávání patří cyklus scénických čtení LiStOVáNí. Projekt se za 10 let pyšní značnými ohlasy ze stran žáků, učitelů

¹ BASL, J., KRAMPLOVÁ, I., PALEČKOVÁ, J., ŠVEJDOVÁ, D. a TOMÁŠEK, V. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: Umíme ještě číst?* [online]. 2010. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2009/narodni-zprava.pdf>

² ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Národní zpráva: PIRLS 2011*. [online]. 2012. [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/getattachment/53120d54-47da-4a68-9452-12c44b0e3aab/narodni-zprava-PIRLS_2011_WEB.pdf

³ GABAL, I. VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti? Analýza sociologického výzkumu*. [online]. 2003. [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf>

⁴ Wikipedie - otevřená encyklopedie. *Čtenářství*. [online]. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>

i autorů samotných knih. LiStOVáNí získalo cenu Nadace Český literární fond.⁵ Snahou všech těchto projektů je propagace četby a zvýšení zájmu o čtenářství v ČR. Vlivem četby si dítě osvojuje velké množství poznatků, obohacuje komunikační schopnosti a utváří si hodnotové postoje a názory. Proto by se měla četba stát nedílnou součástí každého dítěte.

Každý učitel české jazyka si jistě položil otázku, jak zvýšit zájem o četbu u svých žáků. Ačkoliv se nacházím teprve na počátku své učitelské praxe, nad touto otázkou jsem se zamýšlela již delší dobu a téma mimoškolní četby současných dětí mě tedy ihned zaujalo. Formou dotazníkového šetření jsem zmapovala stav mimoškolní četby současných dětí 6. a 7. tříd v Libereckém kraji a s ohledem na výsledky výzkumu jsem vypracovala výukové materiály do hodin českého jazyka pro vybrané ročníky ZŠ.

V teoretické části se zabývám obecnými pojmy souvisejícími s dětskou četbou a faktory ovlivňujícími současné čtenáře. Na základě znalostí těchto faktorů lze navrhnout cesty, které mohou vést ke zvýšení zájmu o četbu, ale i čtenářské gramotnosti. Mezi činitele ovlivňující dětské čtenářství patří i současná vývojová fáze jedince, proto ve druhé kapitole charakterizují období prepubescence a okruhy četby těchto dětí. S problematikou mimoškolní četby mládeže v období pubescence se u nás setkáváme již ve 30. letech 20. století prostřednictvím knihovníka a spisovatele Jaroslava Freye. Frey je autorem *Psychologie čtenáře* z roku 1929, o dva roky později vydal výsledky svého výzkumu v publikaci *Čtenářský výzkum pražského dítěte*. O čtyřicet let později na tuto problematiku navázal literární vědec a spisovatel Otakar Chaloupka, z jehož hodnotných teoretických poznatků čerpá i tato práce.⁶ Poslední teoretická kapitola seznamuje čtenáře s historií mimoškolní četby od jejích počátků až po současnost.

V praktické části je provedena analýza dat dotazníkové šetření, kde byl můj zájem soustředěn na současnou mimoškolní četbu. Dotazníkové šetření se zúčastnilo 598 žáků z 8 základních škol v Libereckém kraji a 11 učitelů českého jazyka na ZŠ v Libereckém kraji. Otázky z dotazníkové šetření pro žáky se týkaly volnočasových aktivit, frekvence četby, návštěvnosti knihovnických zařízení, podpory mimoškolní četby vycházející ze školního prostředí a pro zajímavost byla položena otázka týkající se četby prostřednictvím nejnovějších elektronických přístrojů. Stěžejní otázky, na jejichž základě byly vypracovány výukové

⁵ Listování. *Listování pro školy*. [online]. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/listovani-pro-skoly/obecne-informace.html#>

⁶ Literární výchova ve škole a dětská četba (1978), Rozvoj dětského čtenářství (1982)

materiály do hodin českého jazyka, sestávaly z oblíbenosti literárních žánrů a ze jmenovitě uváděných autorů a děl.

Výukové materiály jsou vytvořeny v podobě pracovních listů, jak do hodin českého jazyka, tak do knihovnického zařízení. Další pracovní činnosti spojené s konkrétním titulem lze nalézt v metodických materiálech pro učitele. Pracovní listy mohou žáky inspirovat k mimoškolní četbě. Zároveň se seznámí s novými knižními tituly, autorskými styly a prohloubí si poznatky či získají nové informace o jednotlivých literárních žánrech. Výukové materiály jsem vytvořila na díla, která se v současné době u žáků 6. a 7. tříd těší velké popularitě. V čítankách se s nimi setkat nelze, jelikož se jedná o tituly uvedené na trh v posledních letech. Spíše chlapci ocení Deník malého poseroutky od Jeffa Kinneyho a Faraonovy doutníky z komiksové série Tintinova dobrodružství belgického kreslíře komiksů Georgese Remiho, vystupujícím pod pseudonymem Hergé. Naproti tomu Cukrovou vatou od Jacqueliene Wilsonové a Stmíváním od Stephenie Meyerové potěším spíše dívky. Cestu za dobrodružstvím podnikneme společně s Thomasem Brezinou v jeho publikaci Létaující přízrak z knižní série Případ pro tebe a Klub Tygrů. Na Tajemný hrad se mohou čtenáři vydat s Enid Blytonovou a pohled do problematiky multikulturality a zároveň fantastického světa nám nabídne knižní titul Dračí polévka od Aleny Ježkové. V rámci výukových materiálů jsem ještě na vybraná díla vytvořila pracovní listy „Putování za knihami“ zaměřující se na seznámení se současnými autory a díly a vyhledáváním informací v knihovnických zařízeních.⁷

⁷ Jelikož se téma diplomové práce opírá o četbu v Libereckém kraji, jsou výukové materiály vytvořeny na základě výskytu zmiňovaných knižních titulů v Krajské vědecké knihovně v Liberci.

1 Četba a dětské čtenářství

Naučit se číst, znamená pro dítě jednu z nejvýznamnějších a nejdůležitějších událostí jeho života, proto by měl být vztah ke knize pozitivně utvářen již v raném věku. Dítě by mělo pochopit, že dovednost číst mu otevírá dveře do nejrůznějších koutů poznání.

1.1 Vymezení pojmu

Četbu jako takovou lze vymezit mnoha definicemi. Pedagogický slovník formuluje tento pojem jako samotný proces čtení nebo jeho realizační podoby, kam lze zařadit individuální či mimoškolní četbu, dále jako souhrn knižních titulů nebo jako složku vyučovacího předmětu český jazyk.⁸ Naprosto jiný výklad nabízí např. Slovník současné češtiny, který četbu vymezuje jako vnímání něčeho napsaného zrakem nebo to, co je uloženo ke čtení (př.: povinná četba, mimoškolní četba).⁹ Nejvíce nás však bude zajímat termín čtenářství, který představuje cílené rozvíjení četby prostřednictvím vzdělávacích institucí. Tento pojem se často užívá v souvislosti s dětskou populací, od čtení se liší záměrnou dobrovolnou činností.¹⁰

Četba na dětskou osobnost působí po stránce vzdělávací, psychické, emocionální i estetické a zároveň se odráží ve výchovně-vzdělávacím procesu. Svou mnohostranností je pro dítě klíčovou dovedností. Otevírá cesty k informacím a následně pak ke vzdělání a k plnohodnotné lidské existenci. Čtení ovlivňuje obrazotvornost, představivost a tvořivost, zároveň splňuje relaxační a zábavnou funkci četby. Kniha právem patří k velmi příznivým a účinným prostředkům. Četba je zdrojem poznání a především vzdělanosti každého jedince.¹¹

Vymezení pojmu čtenář není nikterak lehké. Obecně lze říci, že čtenářem je každý, kdo se naučil číst. Výzkumy na téma čtenář, které jsou většinou podmíněny některými kritérii (př.: počet přečtených knih za rok či frekvence čtení) uvádí jako čtenáře toho, kdo přečte alespoň jednu knihu za rok.¹²

⁸ MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8. S. 34.

⁹ LINGEA. *Slovník současné češtiny*. Brno: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2. S. 97.

¹⁰ Wikipedie - otevřená encyklopedie. *Čtenářství*. [online]. 2012. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>

¹¹ RAJDLOVÁ, I. *Problematika dětského čtenářství a aktivita na jeho podporu*. [online]. Brno, 2006. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/64850/ff_m/. Diplomová práce. S. 6-8.

¹² SKIP. *Čtenářství, jeho význam a podpora – výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo*. 1. vyd. Praha: SKIP, 2008. ISBN 80-85-851-18-0. S. 21.

1.2 Faktory ovlivňující dětské čtenářství

Již v úvodu bylo řečeno, že v současné době nejsou výzkumy na téma dětského čtenářství nikterak příznivé. Zajímalo mě tedy, z jakého důvodu v posledních letech ubývá dětských čtenářů a které faktory na děti a mládež působí příznivě či naopak nepříznivě.

Podstatným faktorem podporujícím čtení v mimoškolním životě dětí je rodinné prostředí. Pozitivní vztah vedoucí k nápodobě, vytváření materiálních a duchovních podmínek pro čtenářskou kultivaci, předčítání textů či zaujatý rozhovor o četbě jsou v tomto období nezastupitelné. Rodičovský vliv však s přibývajícím věkem dítěte slábne, proto je důležité vytvářet kladný vztah ke knize již v předčtenářském období např.: prohlížením knih a ilustrací a pravidelným předčítáním. Tento trend by měl pokračovat i po nástupu do školy, kdy se role čtenářů mohou vyměnit.¹³

Důvody, proč malé dítě začíná číst, nalezneme v souvislosti mezi knihami a základními psychologickými a společenskými potřebami dítěte, nikoliv ve vyhraněných, specificky literárních zájmech. „*Literární obraz může uspokojit řadu psychologických i společenských potřeb, otevírá dítěti nové pohledy a dává mu možnost aktivizovat představový fond a rozvíjet vlastní poznávací schopnosti a zájmy.*“¹⁴ Literatura otevírá prostory pro vlastní představivost, přináší postavy, se kterými se může malý čtenář ztotožňovat a podává informace, které dále prohlubují jeho poznatky o světě. Mezi malými nejsou vyhranění „nečtenáři“, tudíž lze tyto děti stále formovat a poskytovat jim radost z četby.¹⁵ Dalším podstatným důvodem je uspokojení dětských potřeb, které se v průběhu vývoje mění a s ním i vztah k různým literárním žánrům.

S rozvojem čtenářské dovednosti se úzce pojí i vyjadřovací schopnosti, jelikož děti mohou na základě četby s rodiči, učiteli či kamarády diskutovat o tom, co přečetly. Četba má navíc nespornou výhodu v tom, že je to činnost, kterou lze kdykoliv přerušit a zase se k ní vrátit.¹⁶

¹³ TOMAN, J. Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny. In: CENTRUM ČÍTÁRNA. *Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-36-7. S. 8-15.

¹⁴ CHALOUPKA, O. *Literární výchova ve škole a dětská četba*. Praha: Albatros, 1978. S. 9-12.

¹⁵ CHALOUPKA, O., pozn. 14, s. 9-12.

¹⁶ SULOVSKÁ, J. Faktory ovlivňující dětské čtenářství. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 80-7083-904-X. S. 73-79.

Z čtenářského hlediska lze říci, že se nyní nacházíme v době, která je pro rozvoj dítěte a jeho vzdělání nejpříznivější. První polovina 20. století byla poznamenána světovými válkami a po roce 1945 musela literatura odpovídat politické situaci v Československu. Oficiální literatura propagovala komunismus a díla, která neodpovídala tehdejším normám, vycházela pouze v samizdatu nebo exilu. Až po revoluci v listopadu 1989 konečně dochází k publikační explozi. Ruší se cenzura, někteří autoři se vrací z emigrace, zakázaní spisovatelé mohou vydávat své knihy, některé noviny obnovují svou činnost, rodí se nová nakladatelství. Knihy pro dětské čtenáře a nejen pro ně lze nyní vybírat ze široké nabídky, což nemusí vždy znamenat výhodu. Na knižním trhu vedle sebe působí tituly nejrozumnějších kvalit. Pro výběr knihy by měl mít rodič či učitel dostatek kvalitních informací. Např.: Je konkrétní titul vhodný pro dítě určitého věku? Jaké hodnoty kniha podporuje? Rozvíjí fantazii? Jedná se o žádoucí zdroj informací? Pomoc při hledání vhodných knih může poskytnout např.: osvětová a mediální kampaň *Celé Česko čte dětem* nebo charitativní projekt *Čtení pomáhá*. „*Celé Česko čte dětem se zaměřuje na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže, ale také na propagaci hodnotné literatury a budování pevných vazeb v rodině prostřednictvím společného čtení.*“¹⁷

Česko pomáhá nabízí seznam knih rozdělených do tří kategorií (žáci prvního a druhého stupně základního vzdělávání a žáci středních škol). Do ankety nominovala knihy odborná porota v čele se Zdeňkem Svěrákem. Vítězem v kategorii 6.-9. třída se stala kniha *Malý princ* od Antoine de Saint-Exupéry. Nejvíce hlasů mimo nominované knihy pak obdržela knižní série *Hraničářův učeň* od Johna Flanagana.¹⁸ O značné oblíbenosti vypovídá i umístění v našem dotazníkovém šetření. *Hraničářův učeň* se umístil na čtvrtém místě.

Vedle faktorů, které čtenářství ovlivňují pozitivně, si musíme všimnout i negativně působících vlivů.

Jedním z důvodů může být, že se dítě s četbou v období předčtenářském a po nástupu do školy neseznámilo v takové šíři, aby si uvědomilo prospěšnost této aktivity. Dále se mohou objevit prokazatelné neúspěchy ve srovnání se svými spolužáky, které mohou vést k nezájmu o tuto činnost. Pro rozvoj dětského čtenářství může negativně působit i četba v nevhodné

¹⁷ WEB & MEDIA. *Celé Česko čte dětem*. [online]. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/7/o-nas/>

¹⁸ *Čtení pomáhá*. [online]. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/O-projektu>

míře. Buď příliš málo, tudíž není čtenářský zájem upevňován, nebo je dítě zahrnováno přehnaným množstvím podnětů, které jsou pro něj vysilující.¹⁹

V úvodu kapitoly již bylo řečeno, že dětské čtenářství je silně ovlivněno působením rodičů. V článku *Psychologické souvislosti čtenářství u dětí a dospělých*²⁰ zmiňuje autor Václav Mertin nízkou vzdělanost rodičů, která může negativně působit i na vzdělání dětí. S nízkým vzdělanostním statusem se též může pojít i chudoba rodiny, která představuje významnou kontraindikaci ve vzdělávání.

Jako poslední faktor ovlivňující dětské čtenářství zde uvedu dyslexii. V posledních třiceti čtyřiceti letech trvale narůstá počet jedinců, kteří jsou označováni, jako dyslektičtí. Dyslexie je vývojová porucha čtení, která postihuje rychlost čtení, správnost a porozumění čtenému textu.²¹ Dyslektickým jedincům dělá problém samotné čtení, natož aby věděli, o čem čtou. Dětem chybujícím a zaostávajícím v četbě je doporučováno, aby stále četly a četly. Pokud v této oblasti stále přetrvávají nesnáze, začne pro ně být četba nezáživná a paradoxně se pro ně může stát obávanou či nenáviděnou činností. Pro děti s dyslexií je tak důležité stanovení diagnózy a správná reedukace techniky čtení s vlídným přístupem v domácím i školním prostředí, jinak si jen těžko tyto děti najdou zálibu právě v literatuře.²²

Faktorů, které kladně či záporně ovlivňují četbu je nespočet a v dnešním přetechizovaném světě má četba skutečně nelehké postavení. Ať už je ale situace jakákoliv, prvotní snahou učitele českého jazyka by měla být pozitivně utvářená cesta ke knize, na kterou by měl přirozeně navázat z rodinného prostředí. Na základě teoretických znalostí by měl učitel vybírat takovou literaturu a vyučovací metody, které co nejlépe prokážou klíčové postavení knih v jejich životě.

¹⁹ CHALOUPKA, O., pozn. 14, s. 9-12.

²⁰ MERTIN, V. *Psychologické souvislosti čtenářství u dětí a dospělých*. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 978-80-86807-79-9. S. 9-15.

²¹ ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7. S. 79.

²² JUCOVIČOVÁ, D., BUDÍKOVÁ, J. *Dyslexie a překonávání jejích důsledků pro rozvoj čtenářství*. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 80-7083-904-X. S. 73-79.

2 Čtenářství v prepubescentním období

Pro dotazníkové šetření byla vybrána věková skupina žáků 6. a 7. tříd, která dle Marie Vágnerové²³ spadá do období středního školního věku, konkrétně do období prepubescence. Každé vývojové stádium s sebou nese významné biologické či sociální mezníky, proto je důležité toto období nejprve vymezit a pochopit tak určité vývojové souvislosti, které ovlivňují dětské zájmy, konkrétně pak četbu. Období prepubescence a pubescence můžeme označit za přechod mezi dětstvím a dospělostí. Pro toto období jsou charakteristické změny ve vývoji biologickém, psychickém i sociálním. Objevuje se rozdílná akcelerace vývoje mezi dívkami a chlapci, ale i u stejného pohlaví. Změny nastávají v kvantitativním i kvalitativním myšlení, dochází k přechodu od konkrétních operací k formálním. Rozvojem abstrakce vzrůstá význam fantazie, která se projevuje i v četbě. Formou snění se jedinec pohybuje mezi realitou a různými ideály. V současné době je četba fantasy u prepubescentních čtenářů velmi populárním žánrem. S rozvojem logické paměti dochází k propojování souvislostí a mechanické učení upadá. Objevuje se samostatnost a snaha rozhodovat, tím slábne vliv autorit a sílí vliv vrstevníků. Nedostatek sebeovládání pramení z emoční lability, která je pro toto a další období typická. V období prepubescence bývají dívky zdatnější ve verbálních projevech, chlapci zase vyčnívají v početných a prostorových operacích. Dívky jsou rozumově napřed, jelikož u nich fyzické a psychické zrání začíná dříve. Tento náskok v následujících dvou letech mizí, přesto se objeví i četbě.²⁴ Prepubescentní čtenáře obecně nejvíce přitahují dobrodružné knihy a sci-fi nebo fantasy příběhy, dále humoristické příběhy a knihy o přírodě a zvířatech. Z hlediska pohlaví dívky více tíhnou k dívčím povídkám a románům a příběhům obohaceným o prvky tajemna a fantasy (př.: knihy od Astrid Lindgrenové, knižní série Klukům vstup zakázán! Vstup jen pro čarodějnice od Thomase Breziny, knižní série Stmívání od Stephenie Meyerové nebo série knih Upíří deníky od Lisy Smithové). Chlapci preferují dobrodružnou a fantasy literaturu (př.: knižní série Deník malého poseroutky od Jeffa Kinneyho, knižní série Hraničářův učeň od Johna Flanagana nebo v současnosti velmi populární knižní série od Thomase Breziny Klub záhad, Případ pro tebe a Klub Tygrů a Čtyři kamarádi v akci).²⁵

²³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0. S. 236-237.

²⁴ ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Ostravská univerzita, 2005. ISBN 80-244-0629-2. S. 101-105.

²⁵ HOMOLOVÁ, K. *Pubescentní čtenář - jeho výzkum a modelování*. [online]. 2009, roč. 61, č. 10. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: Čtenář <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2009-roc-61/10-2009/tema-pubescentni-ctenar-jeho-vyzkum-a-modelovani-62-493.htm>

3 Historie a současnost mimoškolní četby

3.1 Počátky mimoškolní četby

Cesta ke knize není pro dnešní čtenáře nikterak trnitá. Knihy jsou všude kolem nás a člověk se zájmem o četbu se k ní dostane opravdu velmi snadno. Nesčetné množství publikací různého zaměření a žánrů si lze vypůjčit např. ve školních a veřejných knihovnách nebo zakoupit v knihkupectvích či levněji pořídit v antikvariátech. Patřičné podmínky pro rozvoj četby se přitom začaly utvářet před necelými 250 lety. Stavem české školy a výchovou čtenáře od konce 18. století se ve své publikaci *Výchova čtenáře v české počáteční škole* zabývala Doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc., která se dlouhodobě věnuje problematice výchovy čtenáře, dějinám a teorii české a světové literatury pro děti a mládež.

Řeřichová ve své publikaci uvádí počátky výchovy ke čtenářství k datu 1774, kdy vznikly nezbytné předpoklady pro výchovu čtenáře vlivem tereziánské reformy. Do té doby nebyla školní docházka povinná a vyučování v různých typech škol se soustřeďovalo jen na omezenou část populace. Ačkoliv již existovaly školy městské a na vesnicích školy farní, udržovalo se vyučování v českém jazyce v primitivní podobě, jelikož učitelskou profesi vykonávali lidé bez vzdělání, bez náležitých pomůcek a učebnic, navíc neexistovala česká literatura pro děti a mládež a česká literatura pro dospělé byla v hlubokém úpadku. Další problém vyvstal na přelomu 18. a 19. století, kdy již slabikáře a čítanky sice tvořily podstatnou část školské literatury, nicméně se jednalo o překlady německých textů, které byly nepřiměřené úrovni dětského chápání a necitelné k českému prostředí. Efektivita školní práce se zvyšovala jen pozvolna vlivem vlasteneckých učitelů, kteří chápali četbu jako významný prostředek výchovy a vzdělání, proto zakládali školní knihovny a šířili četbu knih mezi dětmi i dospělými. Rozvoj četby byl tedy silně závislý na stavu školních knihoven, které však nebyly nikterak financovány a odkazovány byly pouze na dary.²⁶

K mimočítankové četbě se dostáváme až v roce 1889 prostřednictvím referátu J. Sokola²⁷, který zdůrazňuje podíl školní knihovny na výchově a vzdělávání dětí. Kritériem výběru knih měly být jejich umělecké kvality, srozumitelnost a blízkost dětskému čtenáři, ve

²⁶ ŘEŘICHOVÁ, V. *Výchova čtenáře v české počáteční škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-244-0044-8. S. 11-32.

²⁷ SOKOL, J. in ŘEŘICHOVÁ, V. *Výchova čtenáře v české počáteční škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-244-0044-8. S. 35-36.

kterých nalezne nejen poučení, ale i zábavu. Sokol navrhoval, aby byly děti vedeny prostřednictvím vhodně vybraných knih k mimočítankové individuální četbě již na nižším stupni školy. Učitelé měli na základě individuálního přístupu žákům doporučit konkrétní tituly a zároveň dohlížet na kvalitu i kvantitu domácí četby. V závěru klade Sokol požadavek, aby se mimoškolní četba stala součástí výchovy a vzdělávání žáků.

3.2 Mimoškolní četba 20. století

Zájem o výchovu ke čtenářství projevil i náš první československý prezident T. G. Masaryk. Zamýšlel se nad četbou dětí i stavem tehdejší literatury pro děti, kterou hodnotil jako nedětskou a odkazoval na literaturu zahraniční. Kvalitu nad kvantitou literárních textů se snažil vyzdvihnout učitel a spisovatel Alois Mrštík, který se postavil proti adaptacím neintencionální literatury a mezi hodnotné tituly, které by děti měly číst, zařadil: *Babičku*, *Broučky*, některé z prací K. Světlé, A. Jiráska, S. Čecha a ze světové literatury *Andersenovy pohádky* či *Robinsona Crusoa*. Přestože již od té doby uběhlo více než sto let, objevují se tyto tituly i v současné četbě dětí a mládeže.²⁸

Ačkoliv i počátkem 20. století zůstávala v souvislosti s čtením v počáteční škole v popředí zejména technika čtení, objevovaly se výrazné změny. Od pouhého výcviku čtení k porozumění textu, k výchově čtenáře a vytvoření vztahu k literatuře. Hodina četby založená na kvantitě se mění v aktivní práci žáků, reprodukci a analýzu probíraného textu a především čtenářských zážitků dětí. Odklon od zažitých stereotypů se odrazil i v práci Engelberta Rufera v metodické práci *Speciální metodika jazykového vyučování*.²⁹ Autor propracovává zásady pro práci s textem a poukazuje na význam individuální četby a úlohu žákovské knihovny, jejíž součástí byl i přehled doporučovaných titulů četby dětí. V souvislosti s úvahami o zlepšení práce knihoven a účinnějším propojováním domácí četby žáků se školní prací se v roce 1914 v revue literatury pro mládež *Úhor*³⁰ objevil zárodek myšlenky společné mimočítankové četby. Podstatou byla snaha vytvořit podmínky pro systematictější vedení žáků k četbě knih a nahradit tak příležitostné půjčování knih pro domácí četbu bez dodatečné kontroly ve využívání výsledků četby při vyučování. Tato mimoškolní četba měla začít již od třetího školního roku, kdy děti již zvládají techniku čtení. Neměla se stát doplňkem čítankové četby, ale měla ji plně nahradit. S širší odezvou se však tyto názory setkaly až ve 20. a 30. letech

²⁸ ŘEŘICHOVÁ, V., pozn. 26, s. 33-65.

²⁹ ŘEŘICHOVÁ, V., pozn. 26, s. 54.

³⁰ ŘEŘICHOVÁ, V., pozn. 26, s. 56.

v pokusných a reformních školách. Po první světové válce k zásadní reformě školství nedošlo, staré školské rakouské zákony zůstaly v platnosti s příležitostnými zásahy ministerskými zařízeními. S obsáhlejšími změnami v oblasti školství se setkáváme v reformních a pokusných školách 20. a 30. let 20. století. Právě zde byl velký význam přikládán mimoškolní četbě celých knih a časopisů, dále také rozhovorům o knihách, hodnocení, recitaci, dramatizaci atd. V souvislosti s důrazem na četbu knih byla čítanka považována spíše za výpomoc. Mimoškolní četba měla doplňovat četbu čítankovou. Od pátého ročníku byli žáci vedeni k záznamům o četbě.³¹

Vývoj školství po roce 1945 probíhal za složitých společensko-politických podmínek, kdy se do popředí pomalu dostávala KSČ. Idylická situace nenastala ani po roce 1948. Naopak. Nové učební osnovy z roku 1948 označily školu za instituci politickou. Učitelé měli užívat metody, které nejlépe a nejsnáze vedou k cíli a jsou v souladu s nejnovějšími výsledky pedagogického bádání. Svoboda učitele se tudíž stala direktivně omezenou, jelikož oficiální pedagogika za tyto výsledky pokládala pouze pedagogiku sovětskou. Po roce 1968 se česká literatura oficiálně uzavřela a odřízla od literatury světové. Bez jakéhokoli vysvětlení byly zrušeny a zakázány mnohé kulturní, literární a náboženské deníky, časopisy či noviny. Z literatury byli vyloučeni legionářští a katoličtí spisovatelé. Západoevropská a americká literatura představovala tabu. Z knihoven byli odstraněni autoři všech děl, kteří nějakým způsobem politicky neodpovídali normám sovětského režimu. Do popředí školní a mimoškolní četby se dostávali jen autoři klasických děl: K. J. Erben, B. Němcová, díla socialisticky orientovaných autorů českých a slovenských a světová literatura byla zaplněna především autory sovětskými. Kvalita v literatuře tak byla nahrazena ideovými politickými texty.³²

Ačkoliv tento přístup deformující literaturu poznamenal české čtenáře na dlouhá desetiletí, v osnovách pro český jazyk byly jednoznačně formulovány požadavky, kde byli žáci ve výuce českého jazyka soustavně vedeni ke čtenářství. Například v učebních osnovách z roku 1987 byly pro literární výchovu na 2. stupni ZŠ stanoveny následující výstupy: *„Na základě četby a dalších estetickovýchovných činností si žáci osvojí základní poznatky o druzích, žánrech, uměleckých prostředcích a autorech slovesného umění a získají základní*

³¹ ŘEŘICHOVÁ, V., pozn. 26, s. 50-77.

³² JANOUŠEK, P. *Dějiny české literatury 1945-1989 II*. Praha: Academia, 2007. ISBN 80-200-1528-0. S. 429-442.

hodnotová kritéria pro výběr vlastní četby.“³³ Nebo v dobíhajících osnovách z roku 1996 lze vyčíst požadavek, aby si žáci „*postupně vytvářeli základní čtenářské dovednosti a návyky..., aby dovedli rozlišovat hodnotnou literaturu od literatury konzumní a manipulační..., aby se na základě četby a dalších činností utvářel jejich čtenářský vkus a trvalý zájem o četbu.*“³⁴

Ivana Gejgušová ve svém příspěvku *Doporučená četba a literární výchova na základní škole* naráží na fakt, že ve srovnání s předchozím stavem, nejsou v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, ze kterého vychází jednotlivé školní vzdělávací programy, jednoznačně formulované požadavky, aby byli žáci vedeni ke čtenářství.³⁵ Je však nutné podotknout, že Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, se změnami provedenými k 1. 9. 2007, již tuto problematiku postihuje v širším kontextu (viz následující kapitola).

³³ GEJGUŠOVÁ, I. *Doporučená četba a literární výchova na základní škole*. [online]. 2010. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2010/gejgusova-ivana.pdf>

³⁴ Tamtéž

³⁵ Tamtéž

3.3 Současná mimoškolní četba

17. listopad roku 1989 odstartoval přeměnu celého školského systému. V letech 1990 až 1994 byl školský zákon několikrát novelizován, výrazné změny se objevily i v roce 1999 a 2000. V současné době upravuje strukturu českého vzdělávacího systému školský zákon z roku 2004. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Státní úroveň školství představuje Národní program pro rozvoj vzdělávání a rámcové vzdělávací programy, které vymezují závazné „rámce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání.³⁶ RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání, která klade důraz na tzv. klíčové kompetence a jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatněním získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. Školní úroveň pak představují školní vzdělávací programy, které vychází z rámcových vzdělávacích programů. Podle školských vzdělávacích programů probíhá výuka v jednotlivých školách. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání byl přijat na začátku školního roku 2004/2005. Od roku 2009/2010 se na všech základních školách vyučuje podle školních vzdělávacích programů konkrétních škol. RVP ZV vymezuje 9 vzdělávacích oblastí. V první oblasti Jazyk a jazyková komunikace je zařazen předmět Český jazyk a literatura s charakteristikou vzdělávací oblasti a s očekávanými výstupy v komunikační a slohové výchově, jazykové výchově a literární výchově.³⁷

„V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“³⁸

³⁶ MŠMT ČR. *O školské reformě*. [online]. 2013. [cit. 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/o-skolske-reforme>

³⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2013-07-08]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>

³⁸ Tamtéž

Gejgušová ve svém článku uvádí, že si je vědoma obtížnosti při formulování požadavku k soustavnému čtenářství, jelikož pozitivní vztah ke knize je utvářen především v rodinném prostředí a školní prostředí ho vlastně jen doplňuje. Vytvoření kladného vztahu k literatuře u žáků základního vzdělávání je však důležitý předpoklad pro další studium zakončené státní maturitní zkouškou. Na počátku školní docházky si žáci osvojují čtenářské techniky a posilují je prostřednictvím hodin čtení a literární výchovy a na druhém stupni jsou jejich čtenářské kompetence rozvíjeny tzv. doporučenou četbou. Gejgušová uvádí, že na druhém stupni je doporučená četba vymezena dvěma způsoby. V prvním případě učitelé zadávají pevný počet konkrétních titulů, jejichž čtenářskou znalost vnímá jako podstatnou (např. tvorba Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Eduarda Petišky, Karla Čapka, Ivana Olbrachta aj.). Na druhé straně učitelé ponechávají výběr titulů zcela na žácích s tím, že alespoň rámcově vymezí požadovaný počet knih (cca 5 - 10). Tito učitelé většinou kladou důraz na samostatnost a individualitu jedince při volbě literárních textů. U těchto žáků se pak v četbě více objevují tituly z literatury pro děti a mládež. Negativním jevem se může stát dominantní zastoupení jediného žánru (např. fantasy, dívčí román aj.).³⁹ Je patrné, že oba tyto způsoby učitelé kombinují, jak se potvrdilo i v mém dotazníkovém šetření. Doporučená četba je pak většinou kontrolována prostřednictvím „čtenářských deníků“. Vymezení deníku, jeho názvu i obsahu, není vůbec jednoduché. V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, ze kterého vychází všechny školní vzdělávací programy, totiž nejsou uvedeny žádné požadavky pro jakékoliv záznamy z četby. Vedení „čtenářských deníků“, jejich rozsah i obsah a podpora mimoškolní četby ze školního prostředí je tedy zcela v kompetenci učitelů českého jazyka a jejich absence může žákovi způsobit potíže ve vzdělávání.

³⁹ GEJGUŠOVÁ, I. *Doporučená četba a literární výchova na základní škole*. [online]. 2010. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2010/gejgusova-ivana.pdf>

4 Metodika práce

4.1 Dotazníkové šetření

Ke splnění hlavního cíle, tj. zjištění stavu mimoškolní četby žáků 6. a 7. tříd v Libereckém kraji, bylo použito dotazníkové šetření.

Dotazník je zřejmě nejrozšířenější pedagogickou výzkumnou technikou vůbec. Používá se v sociologických, demografických a dalších šetřeních zabývajících se člověkem. Podstatou dotazníku je zjištění dat o respondentovi, jeho názory a postoje, které dotazujícího zajímají. Dotazník je psaný soubor otázek. V rámci vyplňování dotazníku respondent čte otázky, interpretuje jejich význam a následně na ně odpovídá. Jedná se o metodický nástroj výzkumu zjišťování informací o osobních znalostech, postojích a aktuální skutečnosti a hodnotových preferencích.⁴⁰

V našem případě se jedná o dvě dotazníková šetření. První dotazníkové šetření je věnováno žákům 6. a 7. tříd základních škol v Libereckém kraji. Dotazníkové šetření obsahuje 14 otázek, které zjišťují postavení četby ve volnočasových aktivitách žáků, čas věnovaný četbě, názvy děl a jména autorů, kteří je v posledních dvou letech zaujali, či jakou měrou jejich učitelé českého jazyka odkazují na mimoškolní četbu. Druhé dotazníkové šetření je věnováno učitelům českého jazyka žáků 6. a 7. tříd na základních školách v Libereckém kraji. Dotazníkové šetření pro učitele zjišťuje, jakou měrou učitelé podněcují žáky k mimoškolní četbě, jak je tato četba hodnocena a s jakými autory a díly se v posledních letech v jejich četbě seznamují.

4.2 Vlastní šetření

Dotazníkové šetření probíhalo od 10. března do 24. března 2013 na osmi základních školách v Libereckém kraji. Základní školy jsem navštívila osobně a obeznámila učitele s jednotlivými body dotazníku, abych co nejvíce eliminovala možnost zkreslení otázky nežádoucím směrem. V dotazníkovém šetření pro žáky 6. a 7. tříd na základních školách v Libereckém kraji odpovídali respondenti na otázky dichotomické (uzavřené), polouzavřené, na otázky testové s úlohami a výběrem jedné či více odpovědí a na úlohy doplňovací. V dotazníkovém šetření jsem použila i Likertovu škálu, přičemž jsem z obvykle uváděných

⁴⁰ BARTOŠOVÁ, I., SKUTIL, M. Dotazník. In: SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7. S. 80-88.

pěti stupňů použila jen čtyři, na téma preference u jednotlivých literárních žánrů. Varianta intervalové škály zase upřesňovala návštěvnost knihovnických zařízení. Poslední variantou dotazníku se staly otázky s číselnou odpovědí. U dotazníkového šetření pro učitele českého jazyka žáků 6. a 7. tříd jsem volila otázky otevřené, z důvodu lepšího vystižení mínění respondentů. Dotazníkového šetření pro žáky 6. a 7. tříd v Libereckém kraji se zúčastnilo 598 respondentů, 273 dívek a 325 chlapců ve věku 11-14 (v ojedinělých případech 15) let. Dotazníkového šetření pro učitele se zúčastnilo 11 učitelů českého jazyka.

Dotazníkového šetření se zúčastnily:

1. ZŠ Broumovská
Broumovská 847, Liberec
Celkem 56 respondentů.
2. ZŠ Husova s rozšířenou výukou jazyků
Husova 142/44, Liberec
Celkem 88 respondentů.
3. ZŠ a ZUŠ Jablonné v Podještědí
U Školy 98, Jablonné v Podještědí
Celkem 67 respondentů.
4. ZŠ Lada
Šluknovská 2904, Česká Lípa
Celkem 95 respondentů.
5. ZŠ Slovanka
Antonína Sovy 3056, Česká Lípa
Celkem 111 respondentů.
6. ZŠ Sokolovská
Sokolovská 328, Liberec
Celkem 48 respondentů.
7. ZŠ Pasířská
Pasířská 72, Jablonec nad Nisou
Celkem 89 respondentů.
8. ZŠ Vratislavice nad Nisou
Nad Školou 278, Liberec
Celkem 44 respondentů.

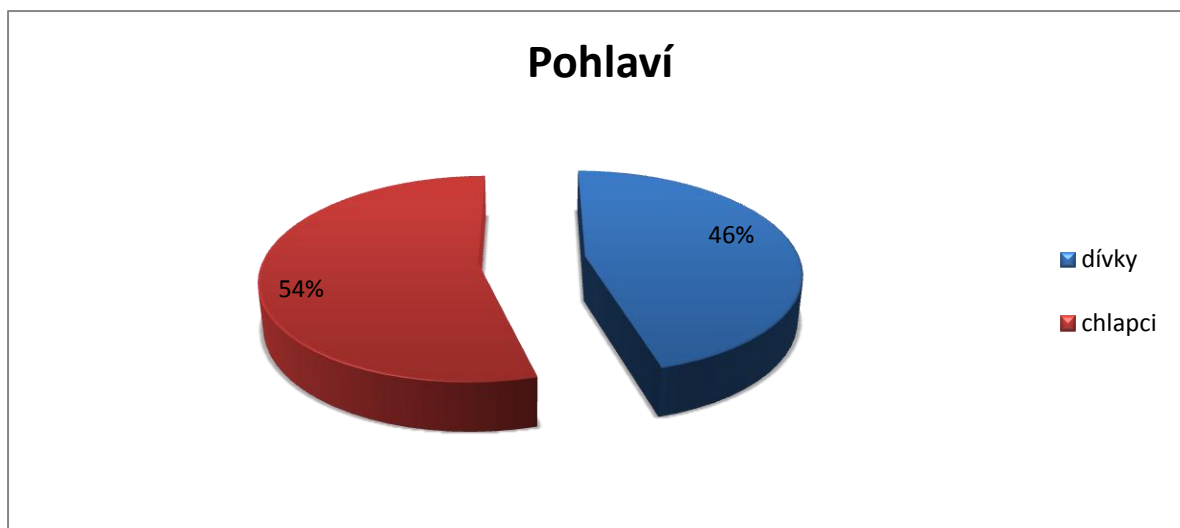
5 Výsledky a diskuse

Dotazníkové šetření k této diplomové práci obsahuje 14 otázek, které přímo či nepřímo míří k tématu mimoškolní četby. Otázky se zaměřují na postavení četby žáků ve volném čase v období prepubescence či preferenci jednotlivých literárních žánrů, ze kterých si pak většinou vybírají tituly k četbě. Stěžejní otázky tohoto šetření tvoří otázky číslo šest a sedm, které zjišťují konkrétní tituly a autory, kteří je v posledních dvou letech zaujali. Z nejlépe umístěných titulů či autorů knih pak bylo vybráno několik děl, na které jsem vytvořila pracovní listy do hodin českého jazyka. Cílem těchto pracovních listů je seznámit další žáky se současnou literaturou a třeba tak i zvýšit zájem o mimoškolní četbu žáků. Dotazníkové šetření bylo doplněno i několika otázkami vedlejšími, které se týkaly např.: návštěvnosti knihovnických zařízení, četby z elektronických zařízení či podpory mimoškolní četby vlivem školního prostředí.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 598 respondentů. Otázka pohlaví byla položena z důvodu preferencí k jednotlivým žánrům, které se projevují i při takto malém rozdílu.

N = 598	frekvence	%
dívky	273	46%
chlapci	325	54%

Tab. 1: Pohlaví respondentů

Graf 1: Pohlaví respondentů

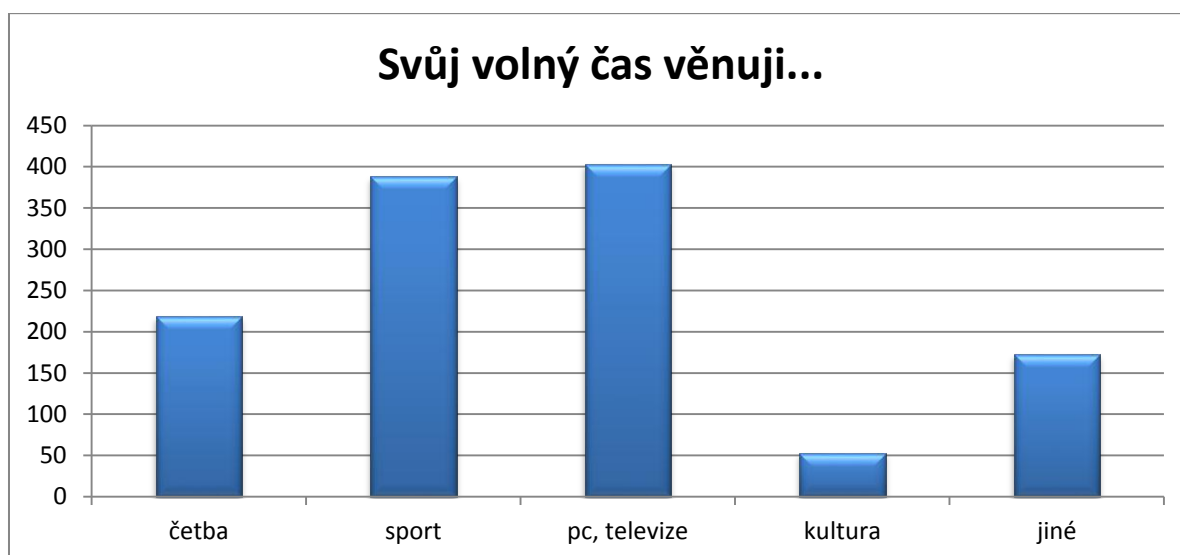
Na tuto otázku odpovědělo všech 598 respondentů. Dotazníkové šetření prokázalo účast 325 chlapců (tj. 54 %) a 273 dívek (tj. 46 %).

5.1 Volnočasové aktivity žáků

První otázka zjišťovala jaké má v současné době četba mezi prepubescentními čtenáři postavení. U této otázky bylo možné označit více možností, proto v tabulce a grafu č. 2 nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

	frekvence
četba	218
sport	388
pc, televize	403
kultura	53
jiné	172

Tab. 2: Volnočasové aktivity žáků

Graf 2: Volnočasové aktivity žáků

Z grafu zjišťujeme, že si na předních příčkách konkuruje aktivní a pasivní styl života. V kategorii sport se žáci věnují především míčovým hrám (fotbal u chlapců) a atletice. U dívek se často vyskytuje tanec. Někteří provádí tuto činnost na vysoké úrovni. Oproti tomu se velká část prepubescentů věnuje televizi, počítačovým hrám a sociálním sítím. Třetí pozici obsadila četba, nejmenší počet respondentů pak uvedl, že se věnuje kultuře. V kategorii „jiné“ žáci konkrétně uváděli další činnosti, kterým se ve svém volném čase věnují. Nejvíce zmiňovanou aktivitou se stal pobyt venku s přáteli. Následoval chov a starost o zvířata (chov drobného zvířectva, venčení psů, koně). Mezi další kroužky a zájmové činnosti lze zařadit hru na hudební nástroj (klavír, kytara, flétna), kreslení a malování či skauting. K volnočasovým aktivitám též patří příprava do školy a učení.

5.2 Frekvence četby ve volném čase

N = 596	frekvence	%
každý den	176	30%
jednou za týden	199	33%
jednou za měsíc	125	21%
jednou za rok	46	8%
nečtu	52	9%

Tab. 3: Frekvence četby ve volném čase

Graf 3: Frekvence četby ve volném čase

Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. 176 žáků (tj. 30 %) uvedlo, že se věnují četbě každý den a 199 žáků (tj. 33 %) alespoň jednou za týden. Jednou za měsíc po literárním díle sáhne 125 žáků (tj. 21 %). 46 žáků (tj. 8 %) čte jen jednou do roka a 52 žáků (tj. 9 %) nečte vůbec. Procentuální výše každodenních čtenářů a čtenářů, kteří čtou alespoň jednou za týden, je uspokojivá. Zaměřit by se mělo však na žáky, kteří čtou jen velmi málo nebo se četbě nevěnují vůbec. Tito žáci mají obvykle menší slovní zásobu oproti svým vrstevníkům, kteří se četbě věnují. Četbou by si mohli osvojit více poznatků a třeba i celkově zlepšit svůj prospěch.

5.3 Literární žánry

Otázka č. 3 zjišťovala preference k jednotlivým literárním žánrům. V tabulce bylo uvedeno 14 literárních žánrů: pohádky, pověsti, poezie, příběhy ze života dětí, dívčí romány a povídky, dobrodružná literatura, historická literatura, fantasy, sci-fi, komiksy, humorná literatura, populárně naučná literatura, cestopisy a životopisy. K hodnocení byla využita Likertova škála se čtyřmi možnostmi výběru: nečtu, čtu občas, čtu rád(a) a čtu, když musím. Vyhodnocení jednotlivých žánrů s procentuálními výsledky a konkrétními knižními tituly jsou zařazena v příloze č. 11. Z knižních titulů jsou pak uvedeny pouze knihy, které se v celkovém vyhodnocení objevily více než dvakrát.

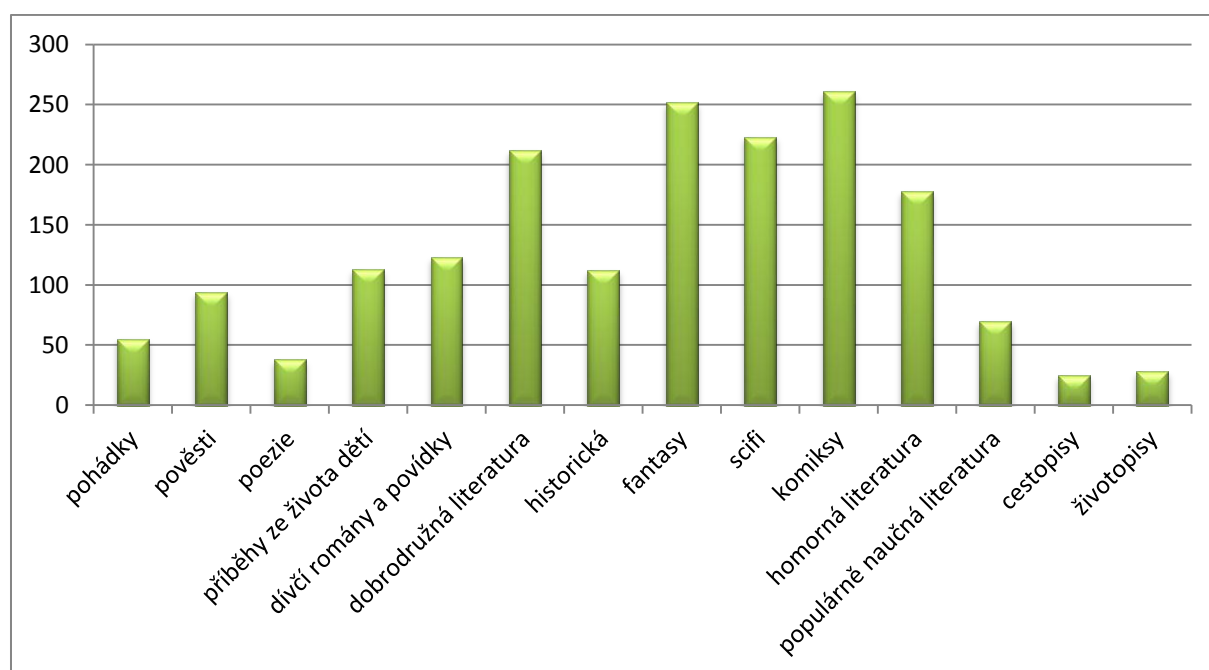
V tabulce č. 4 a v grafu č. 4 jsou uvedeny jednotlivé literární žánry z pohledu oblíbenosti. Na první příčce se umístil komiks, u kterého označilo křížek v kolonce „čtu rád(a)“ celkem 261 žáků. Ihned za komiksem skončila fantasy literatura, pro kterou hlasovalo 252 žáků. Oblíbenost fantasy literatury je viditelná i na počtu uváděných fantasy děl, které jsou uvedeny v příloze č. 11. Třetí příčku obsadila sci-fi literatura s počtem 223 hlasů. Dobrodružnou literaturu usadilo 212 hlasů na čtvrtou pozici. Páté až desáté místo obsadily žánry jdoucí za sebou: humorná literatura se 178 hlasy, dívčí romány a povídky se 123 hlasy, příběhy ze života dětí se 113 hlasy, historická literatura se 112 hlasy, pověsti s 94 hlasy a populárně naučná literatura se 70 hlasy. Pro pohádky, které se pomalu vytrácí z četby prepubescentních čtenářů, hlasovalo jen 55 žáků. Nevalně je na tom i četba poezie, kterou čte rádo jen 38 žáků. Poslední dvě příčky obsadily životopisy s 28 hlasy a cestopisy s 25 hlasy.

K nejpreferovanějším žánrům žáků 6. a 7. tříd v Libereckém kraji patří komiks, fantasy a sci-fi literatura. Komiks se stává čím dál více populární především díky bohaté ilustraci a nenáročnosti děl. K uvedeným komiksovým tvůrcům patří jen zahraniční autoři, většinou se jedná o kreslené seriály. Krom komiksů ovládá současnou literaturu prepubescentních čtenářů fantasy a sci-fi literatura. Joanne Rowlingová knihami o malém čarodějovi Harry Potterovi odstartovala éru fantasy literatury, která k četbě přilákala miliony dětí po celém světě. Obliba fantasy literatury pak otevírá dveře dalším autorům např.: John Flanagan, Thomas Brezina, Stephenie Meyerová, Lisa Smithová a mnoho dalších. K dalším oblíbeným patří četba s dětským hrdinou, dobrodružná či humoristická literatura, přičemž zařazení k jednotlivým žánrům bývá někdy občas náročné, protože se vzájemně prostupují. Fantasy a sci-fi literaturu lze de facto zařadit pod dobrodružnou literaturu. Příběhová próza se může krýt s humoristickou, dívčí román může být zařazen pod fantasy literaturu atd. Například Deník malého poseroutky lze zařadit k literatuře humoristické, ale i k literatuře

s dětským hrdinou nebo díla Thomase Breziny lze zařadit k literatuře dobrodružné obsahující prvky fantasy literatury, stejně jako oblíbená dívčí románová série knih Stmívání od Stephenie Meyerové. Mezi nejméně oblíbené žánry se zařadila poezie, cestopis a životopis. U poezie žáci často uváděli, že jí nerozumí a proto ji nečtou. Žáci neprojevali zájem ani o cestopis a životopis, především díky získávání informací rychlejší cestou z nejrůznějších médií.

	frekvence
pohádky	55
pověsti	94
poezie	38
příběhy ze života dětí	113
dívčí romány a povídky	123
dobrodružná literatura	212
historická literatura	112
fantasy	252
sci-fi	223
komiksy	261
humorná literatura	178
populárně naučná literatura	70
cestopisy	25
životopisy	28

Tab. 4 – Shrnutí v oblíbenosti literárních žánrů

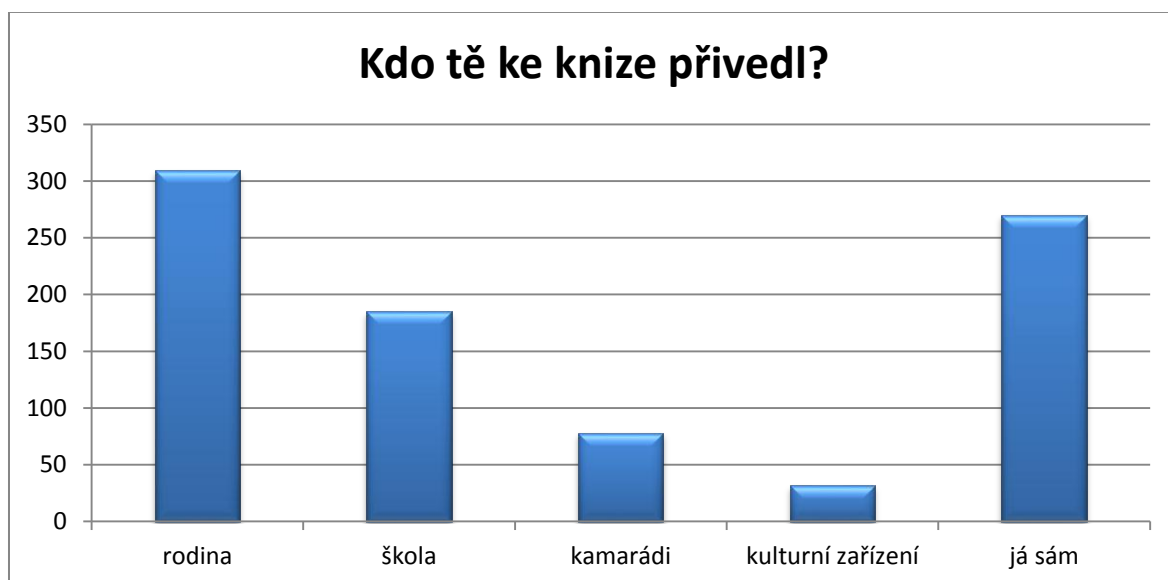
Graf. 4 – Shrnutí v oblíbenosti literárních žánrů

5.4 Prostředník žáka a knihy

U této otázky bylo možné označit více možností, proto v tabulce a grafu č. 5 nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

	frekvence
rodina	309
škola	185
kamarádi	78
kulturní zařízení	32
já sám	270

Tab. 5 – Prostředník žáka a knihy

Graf 5 – Prostředník žáka a knihy

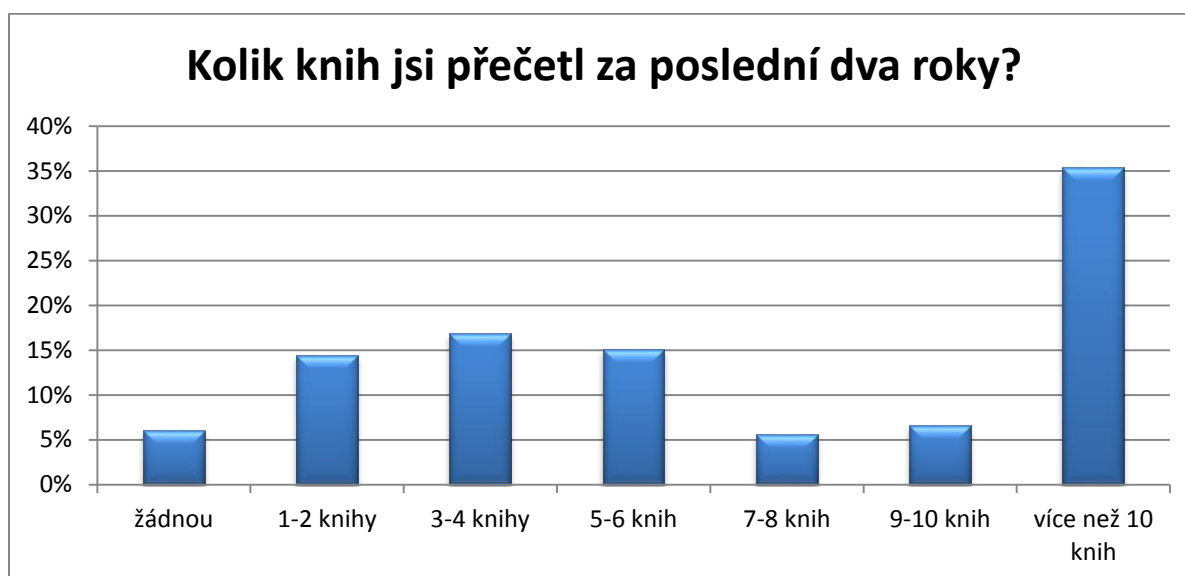
Jak již bylo uvedeno v teoretické části, zájem o četbu by měl vycházet z rodinného prostředí již v raném stádiu vývoje dítěte prohlížením a předčítáním knih a největší frekvence skutečně dosáhla rodina. V této otázce jsem dále zjišťovala, který konkrétní člen či členové, se o tuto aktivitu zaslужují. Žáci opět uváděli jednoho či více členů rodiny. Z celkového počtu 309 hlasů pro rodinu, uvedlo 190 žáků svou matku (79 žáků uvedlo otce, 27 sourozence a 30 žáků prarodiče). Celkem 270 žáků uvedlo, že je k četbě přivedla vlastní iniciativa. Škola obsadila třetí příčku, kterou žáci zdůvodňovali především povinnou četbou. 78 žáků uvedlo, že je k četbě přivedli kamarádi. V jedné nejmenované základní škole, kde probíhalo dotazníkové šetření, funguje nástěnka s doporučovými knihami. Po přečtení titulu žák

napiše autora i dílo na nástěnku s hodnocením, kde ho doporučí k četbě svým spolužákům. Právě díky této aktivitě vzrostl podíl v kategorii kamarádi. Poslední, přesto podstatnou příčku, obsadila kulturní zařízení. Někteří žáci uváděli, že si knihu přečetli na základě zhlédnutého filmového či divadelního představení.

5.5 Počet přečtených knih v posledních dvou letech

N = 594	frekvence	%
žádnou	36	6%
1-2 knihy	86	14%
3-4 knihy	100	17%
5-6 knih	90	15%
7-8 knih	33	6%
9-10 knih	39	7%
více než 10 knih	210	35%

Tab. 6 - Počet přečtených knih v posledních dvou letech

Graf 6 - Počet přečtených knih v posledních dvou letech

Na tuto otázku odpovědělo 594 respondentů. Z širšího pohledu lze konstatovat, že žádnou knihu nepřečetlo 6 % žáků. Jednu až deset knih přečetlo 59 % žáků a čtenáři s více než deseti knihami na kontě za poslední dva roky dosáhli 35 %. Průměrem se tedy stávají čtenáři 1-10 knih, které tvoří téměř 2/3 ze všech dotazovaných. V grafu číslo 6 jsou uvedeny přesné frekvence a procenta, krom čtenářů s více než 10 knihami na kontě. Tuto kategorii jsem vytvořila z důvodu nepřesného uvádění počtu v dotazníkovém šetření (př.: více než 15, 20-30, více než 30 atd.).

5.6 Knihy, které žáky zaujaly v posledních dvou letech

U této otázky nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

pořadí	dílo nebo knižní série	frekvence
1.	Deník malého poseroutky	101
2.	Harry Potter	61
3.	Stmívání	28
4.	Hraničářův učeň	19
5.	Klub záhad	18
6.	Letopisy Narnie	16
7.	Eragon	15
8-9.	Případ pro tebe a Klub Tygrů	14
8-9.	Pán prstenů	14
10.	Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky	13

Tab. 7 – Knihy, které žáky zaujaly v posledních dvou letech

V otázce číslo 6 byli respondenti žádáni o jmenování alespoň třech děl, která je v posledních dvou letech zaujala. Mezi odpověďmi se často objevují díla povinné četby (př.: Staré řecké báje a pověsti, Kytice atd.) U této otázky byl též proveden záznam počtu zmiňovaných děl. Tři tituly uvedlo 364 respondentů, dva tituly uvedlo 92 respondentů, pouze jednu knihu uvedlo 57 respondentů a 85 z nich neuvedlo žádnou. V těchto případech se většinou jednalo o „nečtenáře.“ Svaz knihovníků a informačních pracovníků vymezuje nečtenáře jako toho, kdo nepřečte ani jednu knihu ta rok.⁴¹ V dotazníkovém šetření se jednalo o žáky, kteří nedokázali uvést názvy děl, jména autorů a k otázce počtu přečtených knih napsali nulu. Některé prý však žádná kniha nezaujala nebo si na jména a názvy nemohli vzpomenout. Ze všech uvedených děl byla vytvořena tabulka deseti nejfrekventovanějších titulů. První pozici suverénně obsadila knižní série Deník malého poseroutky, jehož autorem je americký spisovatel Jeff Kinney. Deník malého poseroutky zmínilo celkem 101 respondentů, přičemž mnoho z nich přečetlo celou sérii. Hlavní hrdina Greg Heffley je stejného věku jako žáci dotazníkového řešení. Čtenáři s ním prožívají spoustu dobrodružství nebo s ním sdílí problémy, které se naskytly, jak doma, tak ve škole. Deník malého poseroutky je zábavnou četbou pro děti a mládež a stejně tak pro dívky a chlapce. Druhou pozici obsadila knižní série o čarodějnickém učni. Autorem Harryho Pottera je světoznámá spisovatelka Joanne Rowlingová. Tituly, které byly přeloženy do 67 jazyků, není třeba blíže

⁴¹ SKIP. *Čtenářství, jeho význam a podpora – výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo*. Praha: SKIP, 2008. ISBN 80-85-851-18-0. S. 21.

charakterizovat. Třetí místo obsadila Stephenie Meyerová se svou ságou Stmívání, které holduje především dívčí publikum. Chlapci si zase oblíbili knižní sérii Johna Flanagana Hraničářův učeň. Thomas Brezina se umístil na páté příčce s dobrodružnou sérií Klub záhad. Šesté místo obsadil Clive Staples Lewis s fantasy románem Letopisy Narnie. Sedmé místo obsadil též fantasy román Eragon Christophera Paoliniho. O osmou a devátou příčku se dělí dobrodružná série Případ pro tebe a Klub Tygrů od Thomase Breziny a knižní série fantasy románů Pán prstenů od Johna Ronalda Reula Tolkiena, který obsadil i poslední uvedené místo s fantasy románem Hobit aneb Cesta tam a zase zpátky.

5.7 Autoři, kteří žáky zaujali v posledních dvou letech

U této otázky nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

pořadí	autor	frekvence
1.	Brezina Thomas	47
2.	Rowlingová Joanne	42
3.	Kinney Jeff	25
4.	Wilsonová Jacqueline	22
5.	Verne Jules	17
6.	Meyerová Stephenie	16
7.	Tolkien John Ronald Reuel	15
8-9.	Paolinni Christopher	9
8-9.	Blytonová Enid	9
10.	Flanagan John	7

Tab. 8 - Autoři, kteří žáky zaujali v posledních dvou letech

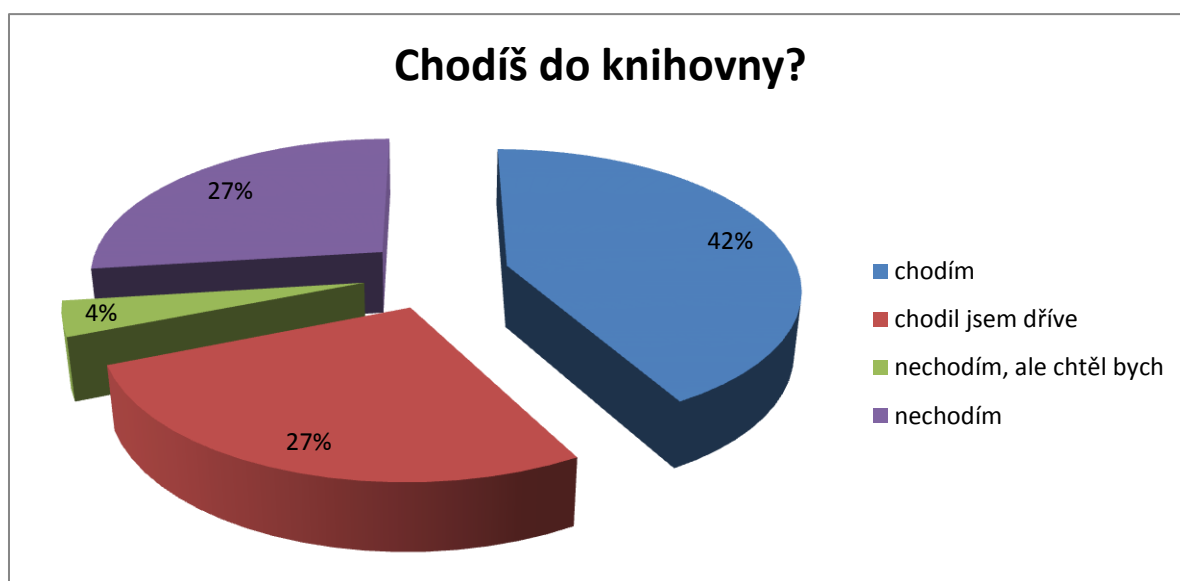
V otázce číslo 7 byli respondenti žádáni o jmenování alespoň třech autorů, kteří je v posledních dvou letech zaujali. I u této otázky byl proveden záznam počtu zmiňovaných autorů. Tři autory uvedlo 118 respondentů. Dva autory uvedlo 91 respondentů. Pouze jednoho autora uvedlo 126 respondentů a žádného nedokázalo uvést 263 respondentů. Téměř polovina dotazovaných (tj. 44 %) neuvedla ani jednoho autora. Mnoho žáků poznamenalo, že si autory nepamatují, nebo že jim nepřikládají význam. První pozici obsadil rakouský spisovatel Thomas Brezina, kterého uvedlo 47 žáků. Druhá pozice zůstala beze změny a získala ji britská spisovatelka Joanne Rowlingová. Na třetím místě se umístil americký spisovatel Jeff Kinney. Britská spisovatelka Jacqueline Wilsonová obsadila čtvrtou příčku. Páté místo obsadil autor, jenž svůj život prožil v 19. století a přesto dodnes svými díly postihuje mnoho milovníků dobrodružství a sci-fi, francouzský spisovatel Jules Verne. Šesté místo obsadila

americká spisovatelka Stephenie Meyerová. Fantasy romány Hobit a Pán prstenů vynesly na sedmé místo anglického spisovatele Johna Reula Ronalda Tolkiena. O osmou a devátou příčku se dělí dva autoři. Britská spisovatelka Enid Blytonová a americký spisovatel Christopher Paolini. Poslední zmiňovanou příčku obsadil australský spisovatel John Flanagan především za své knižní série Bratrstvo a Hraničářův učení.

5.8 Návštěvnost knihovny

N = 598	frekvence	%
chodím	253	42%
chodil jsem dříve	159	27%
nechodím, ale chtěl bych	24	4%
nechodím	162	27%

Tab. 9 – Návštěvnost knihovny

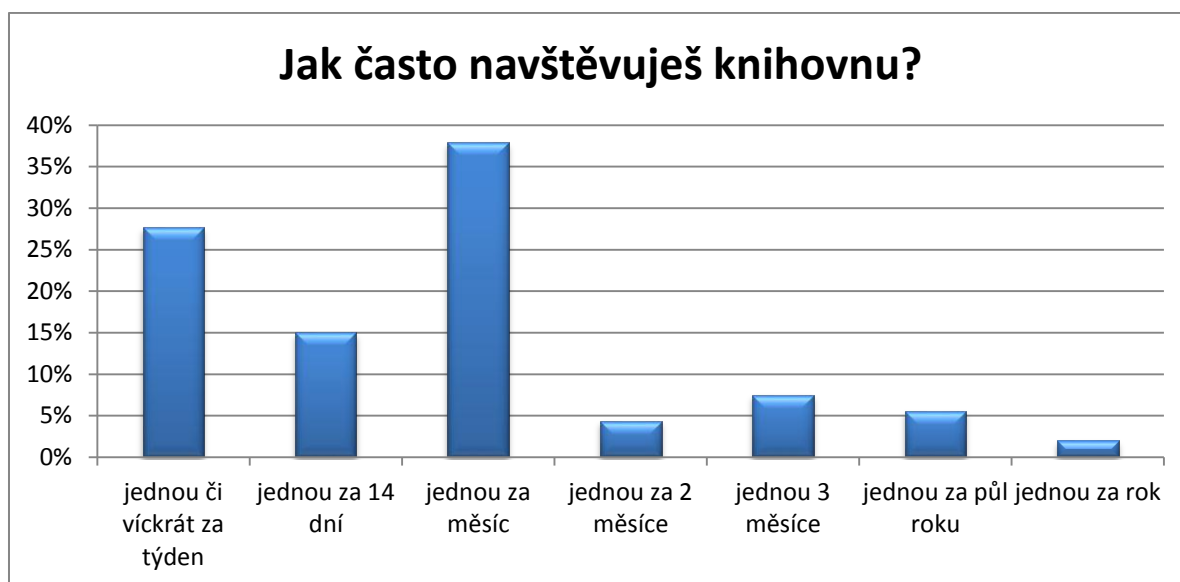
Graf 7 – Návštěvnost knihovny

Na tuto otázku odpovědělo 598 respondentů. Knihovnu alespoň jednou za rok navštěvuje 42 % respondentů, zbylých 58 % nikoliv. Přičemž z 58 % respondentů, kteří knihovnu nenavštěvují, tam 27 % docházelo dříve a 4 % žáků by do knihovny chodila ráda. Z výsledků též plyne, že 27 % žáků do knihovny nechodí, ale ani ji nikdy nenavštěvovali. O zvýšení zájmu návštěvnosti knihovnických zařízení se může postarat i škola. Podle informací pracovníků dětského oddělení Krajské vědecké knihovny v Liberci, jsou každý nový školní rok zasílány prostřednictvím emailu pozvánky do knihovny s programem pro žáky prvního i druhého stupně. U některých žáků by tak vznikla možnost se v knihovně zaregistrovat a

docházet do ní. Těchto pozvánek prý využívají především učitelé žáků prvního stupně. Při Krajské vědecké knihovně v Liberci, která sídlí v Rumjancevově ulici, je navíc zřízeno 6 dalších poboček: Králův Háj, Kunratická, Machnín, Rochlice, Ruprechtice a Vesec a alespoň malou knihovnou je dnes vybavena téměř každá škola. Pokud má tedy čtenář opravdu zájem, cestu ke knize si najde snadno.

N = 253	frekvence	%
jednou či vícekrát za týden	70	28%
jednou za 14 dní	38	15%
jednou za měsíc	96	38%
jednou za 2 měsíce	11	4%
jednou za 3 měsíce	19	8%
jednou za půl roku	14	6%
jednou za rok	5	2%

Tab. 10 – Frekvence návštěvnosti knihovnických zařízení

Graf 8 – Frekvence návštěvnosti knihovnických zařízení

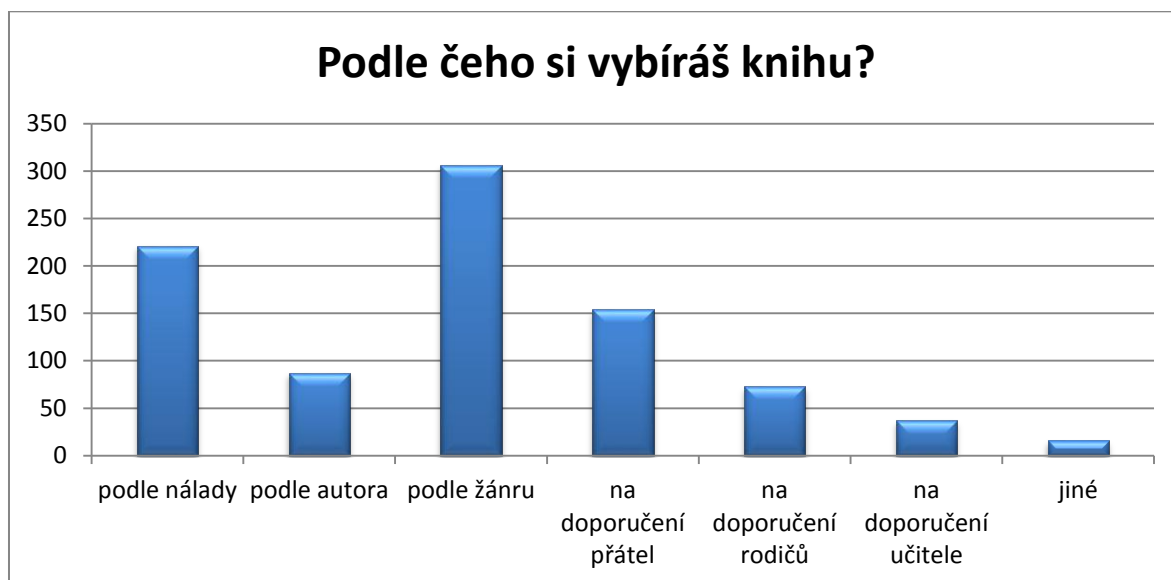
Polouzavřená otázka číslo 8 zjišťovala, zda žáci navštěvují knihovnu a pokud ano, byla požadována odpověď, jak často. Knihovnu navštěvuje 253 respondentů. Jednou či vícekrát za týden navštěvuje knihovnu 70 respondentů (tj. 28 %). Jednou za 14 dní navštěvuje knihovnu 38 respondentů (tj. 15 %). Alespoň jednou za měsíc chodí do knihovny 96 žáků (tj. 38 %). Jednou za dva měsíce navštěvuje knihovnu 11 respondentů (tj. 4 %). Jednou za čtvrt roku si pro knihy dojde 19 žáků (tj. 8 %), jednou za půl roku 14 žáků (tj. 6 %) a jednou za rok 5 žáků (tj. 2 %).

5.9 Výběr knihy

U této otázky bylo možné označit více možností, proto v tabulce č. 11 a grafu č. 9 nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

	frekvence
podle nálady	221
podle autora	87
podle žánru	306
na doporučení přátel	154
na doporučení rodičů	73
na doporučení učitele	37
jiné	16

Tab. 11 – Výběr knihy

Graf 9 – Výběr knihy

306 respondentů vybírá knihu dle žánru, 221 respondentů podle nálady a 154 respondentů volí knihu na doporučení přátel. O další díla stejného autora má zájem 87 žáků. Na doporučení rodičů vsadí 73 žáků a na doporučení učitele pouhých 37. V možnosti „jiné“ respondenti zmiňovali vzhled knihy, úryvek z knihy, doporučení knihovníka a filmové zpracování.

5.10 Elektronická čtečka

N = 596	frekvence	%
ano	54	9%
ne	542	91%

Tab. 12 – Elektronická čtečka

Graf 10 – Elektronická čtečka

Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. 54 respondentů odpovědělo kladně (tj. 9 %) a 542 záporně (tj. 91 %). Cílem této otázky bylo odhalit, jak elektronická zařízení zasahují do četby dětí v prepubescentním věku. Téměř desetina dotazovaných má s elektronickou čtečkou nějaké zkušenosti, někteří žáci však vůbec netuší, o jaké zařízení se jedná.

Čtečka elektronických knih je elektronické zařízení, na kterém lze pohodlně číst textové informace. Výhodou elektronických čteček je výborná viditelnost na přímém slunci či umělém osvětlení, možnost mít u sebe několik stovek knih a dlouhá výdrž baterie. Nevýhodou je současná cena čteček (cca 6-13 tisíc Kč) a nedostatek obsahové náplně. Nemůžeme se sice srovnávat s USA, Velkou Británií či západní Evropou, kde jsou čtečky velmi rozšířené, ale v současné době nastává boom těchto zařízení i u nás, což se projevuje i v tomto dotazníkovém šetření.

5.11 Vedení čtenářského deníku

N = 596	frekvence	%
ano	400	67%
ne	196	33%

Tab. 13 – Vedení čtenářského deníku

Graf 11 – Vedení čtenářského deníku

Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. 400 respondentů odpovědělo kladně (tj. 67 %) a 196 záporně (tj. 33 %).

Varianty vedení četby (N = 400)

- Čtenářský deník – 268 respondentů (tj. 67 %)
- Moje četba – 35 respondentů (tj. 9 %)
- Referáty – 97 respondentů (tj. 24 %)

Zajímavým zjištěním je, že si téměř třetina dotazovaných nemusí vést jakékoliv záznamy o četbě v žádné variantě. Záznamy učitelů toto procento potvrzují. Někteří učitelé na vedení čtenářských deníků začali rezignovat. Od vedení deníků někteří z nich upustili především z důvodu opisování či kopírování dat z internetových zdrojů a celkovou nedbalostí či neschopností si deník vést. Jsou však i tací učitelé, kteří zadávají svým žákům jeden titul na měsíc a s vedením žádný problém nemají. Učitelé jsou zřejmě více důslední a jejich žáci už jsou na tento systém zvyklí.

5.12 Záznamy čtenářského deníku

U této otázky bylo možné označit více možností, proto v tabulce č. 14 a grafu č. 12 nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

	frekvence
knihy ze seznamu četby	291
dobrovolné tituly	307
divadelní představení	25
filmy	27
jiné	51

Tab. 14 – Záznamy čtenářského deníku

Graf 12 – Záznamy čtenářského deníku

Na tuto otázku odpovědělo celkem 400 respondentů, kteří v otázce č. 11 odpověděli kladně. Ze záznamu tabulky je patrné, že čtenářským deníkům vévodí povinné a dobrovolné tituly. Jedna třída z dotazníkového šetření si letos zaznamenala divadelní představení a jedna třída filmové. V kategorii „jiné“ si jedna třída zaznamenává četbu z čítanky a další třídy paní učitelka tiskne obrázky přebalů knih, které si do deníku lepí.

5.13 Počet přečtených knih v předmětu český jazyk/rok

N = 598	frekvence	%
žádnou	178	30%
1 knihu	16	3%
2 knihy	215	36%
3 knihy	37	6%
4 knihy	42	7%
5 knih	48	8%
6 knih	19	3%
10 knih	43	7%

Tab. 15 - Počet přečtených knih v předmětu český jazyk/rok

Graf 13 - Počet přečtených knih v předmětu český jazyk/rok

Na tuto otázku odpovědělo 598 respondentů. Překvapivým zjištěním je, že 178 respondentů (tj. 30 %) nemá povinnost přečíst ani jednu knihu v předmětu český jazyk. Někteří z nich si vedou dobrovolný čtenářský deník, který v případě nutnosti rozhoduje u závěrečné známky. 16 respondentů (tj. 3 %) má povinnost přečíst jednu knihu. Nejvíce respondentů (215) uvedlo, že musí přečíst dvě knihy za školní rok (tj. 36 %). Další příčky již nenesou vysoké hodnoty. Tři knihy musí přečíst 37 respondentů (tj. 6 %). Čtyři knihy musí přečíst 42 žáků (tj. 7 %). 5 knih za školní rok přečte 48 respondentů (tj. 8 %). Šest knih přečte 19 žáků (tj. 3 %) a neočekávaný počet deset knih v předmětu český jazyk musí přečíst 43 respondentů (tj. 7 %). Tito žáci musí přečíst měsíčně jednu knihu a průběžně je zaznamenávat do čtenářských deníků.

5.14 Zadání povinné a dobrovolné četby

N = 400	frekvence	%
povinné knihy, které musíme přečíst	51	13%
povinné knihy, které musíme přečíst a knihy, které jsme si vybrali sami	266	67%
pouze knihy, které si vybíráme sami	83	21%

Tab. 16 – Zadání povinné a dobrovolné četby

Graf 14 – Zadání povinné a dobrovolné četby

Na tuto otázku odpovědělo 400 respondentů, kteří v otázce č. 11 odpověděli kladně. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, na druhém stupni základní školy je doporučená četba zadávána dvěma způsoby:

1. Konkrétní tituly především významných děl české literatury
2. Volný výběr titulů s rámcově vymezeným počtem knih

Ideální volbou je pak zřejmě kombinace těchto přístupů, kterou zvolila i řada učitelů pro žáky dotazníkového šetření. 266 respondentů (tj. 67 %) uvedlo, že jsou jim v předmětu český jazyk zadávány povinné tituly a tituly s volným výběrem, přičemž poměr povinných a dobrovolných titulů je 72:25 (u většího počtu knih) a 50:50 (u menšího počtu knih). 51 respondentům (tj. 13 %) jsou zadány pouze konkrétní tituly významných děl české literatury a 83 respondentů (tj. 21 %) má zadán konkrétní počet knih, které si však vybírají dle vlastního uvážení.

5.15 Výsledná diskuse

Z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo celkem 598 respondentů z osmi základních škol v Libereckém kraji, vzešlo velké množství výsledků, které zde budou zanalyzovány. Úvodní otázka se zabývala postavením četby v současném světě prepubescentních dětí. Ačkoliv se o přední příčky dělí sport a komunikační média, ani četba nezůstává nikterak pozadu. Z výsledků je však patrné, že žáci upřednostňují spíše pasivní styl života. Dlouhé hodiny sedí u počítače a televize, ven chodí pouze za doprovodu přátel, přičemž schůzky nejsou nijak cílené. V současné době jsou někteří rodiče natolik pracovně vytížení, že jim nezbyvá dostatečný čas na vedení a dohlížení jejich dětí. Velká část je pak nekontrolovaná, nevedená a svůj čas neumí využít aktivně. Nejvíce čtenářů přitom pochází z rodin, kde byly děti ke čtenářství vedené od malička. Výsledky potvrzuje i otázka číslo čtyři, ve které jsem zjišťovala, kdo je ke knize přivedl. Ačkoliv první místo obsadila rodina, necelých 300 žáků odpovědělo, že se k četbě dostali též svou vlastní iniciativou.

Celkem dobré výsledky lze vyvodit z otázky týkající se frekvence četby. Třetina dotazovaných čte každý den a další třetina alespoň jednou za týden. Znepokojující jsou však data u čtenářů, kteří čtou jednou za rok či nečtou vůbec, a to je téměř pětina všech dotazovaných. Zájem učitele českého jazyka by se tak měl upřít právě na tyto „nečtenáře“. Toto šetření a výsledné pracovní listy by mohly přispět ke zvýšení procenta čtenářů, jelikož se zaměřují na konkrétní četbu jejich vrstevnické skupiny.

Obliba jednotlivých literárních žánrů úzce souvisí s otázkami číslo šest a sedm, v nichž jsem zjišťovala preferované autory a jejich literární díla. V četbě prepubescentních čtenářů si nejlépe stojí komiks, fantasy a sci-fi literatura, dobrodružná a humorná literatura. Umístění potvrdily i konkrétní tituly či autoři těchto děl. Jména autorů jako: Thomas Brezina, Stephenie Meyerová, Joanne Rowlingová či John Flanagan se stále více dostávají do povědomí těchto čtenářů. S výrazným nezájmem v tomto věku se setkala poezie, cestopisy a životopisy, přičemž uvedená díla se objevila pouze v sekci životopisů, konkrétně v četbě chlapců, životopisy slavných fotbalistů. V prepubescentním období tedy silně vévodí magie, nadpřirozené a dobrodružné prvky a světy nezávislé na našem, které povznášejí dospívající dětskou fantazii a tvořivost.

V otázce číslo šest a sedm jsem po žácích požadovala napsat tři nejzajímavější autory a díla, se kterými se setkali v posledních dvou letech. U některých žáků se objevili pouze

autoři povinné četby a mnoho žáků si na jména autorů nemohla vzpomenout. Nejvíce žáky uváděným autorem se stal rakouský spisovatel Thomas Brezina, čemuž se nelze divit. Brezina napsal více než 400 knih.⁴² Věnuje se především dobrodružné literatuře, cizí mu však není ani fantasy literatura a dívčí romány. Světoznámá spisovatelka Joanne Rowlingová způsobila svými knihami o čarodějnickém učni boom ve světě fantasy a zařadila se tak za Thomase Brezina. Třetí pozici pak obsadil Jeff Kinney se sérií Deníků malého poseroutky, v nichž významně dochází ke kombinaci literární a výtvarné složky. Co se týče nejlépe hodnocených literárních děl, výrazně zde opět vystupuje literatura fantasy. Knižní série: Harry Potter, Stmívání, Letopisy Narnie, Eragon, Pán prstenů ad. Za zmínku též stojí, že stále více stoupá četba s upíří tematikou např.: Stmívání, Vampýrská akademie, Upíří deníky ad. K fantasy literatuře bych ještě dodala, že jsem se v dotazníkovém šetření setkala s několika žáky (vždy se jednalo o chlapce), jejichž zájem o četbu se upínal pouze na knihy vytvořené na motivy fantasy online počítačových her jako World of Warcraft, Diablo nebo Ultima Online. Je zajímavým zjištěním, že i online hry mohou přispět ke zvýšení zájmu o četbu.

Otázka číslo osm a devět se týkala návštěvnosti knihovnických zařízení a výběru jednotlivých titulů. Za poněkud nedostačující považuji počet žáků, kteří knihovnu navštěvují. Jedná se o necelou polovinu žáků ve věku 11-13 let. Při nástupu na druhý stupeň se dětem nabízí velké množství nových zájmových činností a u četby pak může docházet k ústupu. Doporučila bych alespoň jednou za rok navštívit velké knihovnické zařízení a pomocí přednášky seznámit žáky se současnou literaturou pro děti a mládež. Např.: Krajská vědecká knihovna v Liberci nabízí na počátku každého školního roku exkurzi pro všechny třídy i typy škol. Bohužel ne všechny školy (třídy) této možnosti využívají. Krajská vědecká knihovna v Liberci nabízí exkurze a základní bibliografické lekce, interaktivní hodiny a tematické programy nebo tematické besedy s prvky dramatické výchovy a jiné programy na rozvoj čtenářství. Pracovníci knihovny žáky motivují k dalším návštěvám nabídkami odpoledních programů (*Hrajeme si a přemýšlíme*), ale i dalších akcí (*Noc s Andersenem*). Nespornou výhodou těchto aktivit je, že se žáci nemusí hlásit předem a vše je zdarma.⁴³

⁴² Databáze knih. *Thomas Brezina*. [online]. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/thomas-brezina-344>

⁴³ CATCHEXCEPTION s.r.o. *Krajská vědecká knihovna v Liberci: Knihovna pro děti a mládež*. [online]. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.kvkli.cz/deti-nabidka-pro-skoly.html>

Žáci si dle dotazníkového šetření nejvíce vybírají knihu podle žánru, což se projevilo i u jmenovaných knih, které je v posledních dvou letech zaujaly. Žáci většinou uváděli knihy jednoho žánru. Významným prvkem je též doporučení přátel, kterého aktivně využívá jedna základní škola z dotazníkového šetření. V každé třídě mají speciální nástěnku, kde samotní žáci upozorňují na jednotlivá díla a doporučují je svým spolužákům. V dotazníkovém šetření se pak objevila podobná četba u všech zúčastněných. Dobrým příkladem by mohla být i prezentace zajímavých knih před třídou. Žáci by si připravili referát či prezentaci na knihu, která je v poslední době zaujala, a představili ji svým spolužákům. V tomto případě by mimoškolní četbu rozvíjela jak škola, tak vrstevníci, přičemž zpětná vazba by byla vyšší než sepsání dat a příběhu do deníku, který jen odevzdají učiteli.

Otázka číslo deset zjišťovala využívání čteček elektronických knih. Elektronického čtení v současné době využívá jen necelých 10 % dotazovaných. Vývoj elektronické techniky a její značné množství produktů jde rapidně kupředu, proto lze očekávat snížení cen třeba i u elektronických čteček, kterých by mohlo využívat stále více lidí. Žáci v dotazníkovém šetření uváděli, že čtení z elektronické čtečky je pro ně pohodlné, např.: nemusí s sebou nosit těžké knihy a číst si mohou třeba i venku na slunci. Navíc spolupracují s technikou, která je pro ně zajímavá. Sama v užívání elektronických čteček nevidím žádný problém, vždyť četba elektronických knih je jen další cesta k četbě samotné.

Poslední čtyři otázky dotazníkového šetření se týkaly četby a jejích impulzů ze školního prostředí. Alarmující zprávou pro mě bylo, že téměř třetina všech dotazovaných nemá za úkol přečíst ani jednu knihu v předmětu český jazyk za jeden školní rok. V některých případech funguje alespoň vedení „dobrovolného deníku“. V tomto případě ale hovoříme o pravidelných čtenářích. U ostatních žáků pak není četba výrazně rozvíjena. Další třetina žáků musí přečíst a do svého deníku si zaznamenat alespoň dva knižní tituly. Jedna kniha tak připadá na jedno pololetí. Další čísla už nejsou nijak zásadní. Zajímavé ale je, že se objevily třídy, kde žáci musí přečíst např.: pět, šest knih za školní rok nebo i jednu za měsíc. Žáci si publikace zaznamenávají do deníků a představují je formou prezentace svým spolužákům. Zájem o četbu byl v těchto třídách vyšší než u tříd s žádným nebo nízkým zadaným počtem knih. Učitelé, kteří zadávají svým žákům mimoškolní četbu většího rozsahu, většinou kombinují podíl povinných či doporučených a volitelných titulů, což pokládám za správnou cestu. V rámci každého ročníku by se měli žáci seznámit se zásadními díly probíraného učiva, ale neměla by jim chybět ani možnost vlastního výběru knih. Opačnou variantu (vlastní výběr všech titulů) též nepovažuji za vhodnou variantu. V dotazníkovém šetření jsem se například

setkala s žákyněmi, které upřednostňovaly pouze četbu dívčích románů s tematikou koní. Četba se tak může snadno uchýlit k brakové literatuře a na literárním poli nedochází k žádnému rozvoji.

Další otázka se týkala záznamu četby. Vedení čtenářského deníku považuji za vhodnou činnost, jelikož jsou žáci podněcováni k nejrůznějším činnostem. Před samotným zápisem dochází k třídění a analýze dat. Zápisem dochází k lepšímu zapamatování informací. Žáci projevují své znalosti, vlastní myšlenky a pocity a po vyhodnocení učitelem dochází ke zpětné vazbě. Navíc čtenářský deník je něco, co žáci sami vytvořili, jedná se o samostatnou činnost.

Poslední dvě otázky byly položeny z hlediska zajímavosti. Výsledky podílu povinné a dobrovolné četby vedly k zjištění, jak velký prostor dávají učitelé žákům v mimoškolní četbě, přičemž výsledky mě mile překvapily. Téměř 70 % žáků, kteří mají za úkol vést si čtenářský deník, jsou zadávány tituly povinné i dobrovolné. Žáci se tak setkají s významnými díly, která ovlivnila českou a světovou literaturu, ale mají též možnost vlastního výběru. Na druhé straně jsou i žáci, kteří mají zadané jen konkrétní tituly nebo knihy k vlastnímu výběru. Těmto žákům pak chybí kvalitní literatura na jedné straně, nebo možnost výběru na straně druhé. Nejednalo se však o velký počet žáků. Záznamy čtenářského deníku se pak skládají především z knih ze seznamu četby a z dobrovolných titulů, jen výjimečně žáci analyzují divadelní či filmové představení, což je celkem škoda, jelikož pro žáky základních škol jsou většinou připravena představení, která se slučují s výukou.

6 Dotazníkové šetření pro učitele

Dotazníkového šetření pro učitele se zúčastnilo 11 učitelů českého jazyka v 6. a 7. třídách na základních školách, kde bylo prováděno i dotazníkové šetření pro žáky 6. a 7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji. Dotazníkové šetření pro učitele má pouze doplňkový význam k dotazníkovému šetření pro žáky. V dotazníkovém šetření pro učitele, které obsahuje jen pět otázek, zjišťuji, jak učitelé českého jazyka odkazují na mimoškolní četbu, v jakém poměru je tato četba zadávána a hodnocena a s jakými autory či díly se učitelé v posledních letech setkávají.

V úvodu jsem po učitelích českého jazyka žádala vyplnění kolonky počtu let praxe, které by se mohlo odrazit i ve výsledcích, jelikož učitelé z dotazníkového šetření stojí na dvou rozdílných hranicích. Učitelé s mnohaletou praxí a učitelé s praxí zatím minimální.

počet let praxe	počet učitelů
do 5 let	3
6-10 let	1
11-20 let	0
21-30 let	1
více než 30 let	4
neuvedeno	2

Tab. 17 – Počet let praxe

Na tuto otázku odpovědělo 9 učitelů. Nejvíce z nich se nachází v okrajových kategoriích. Tři učitelé svou praxi započali teprve nedávno a 4 učitelé mají odučeno více než 30 let, přičemž dva z nich jsou důchodového věku. U těchto učitelů jsem zaznamenala, že ve svých hodinách praktikují již jen dobrovolné vedení záznamů četby s dobrovolným počtem titulů. V poznámkách pak uváděli, že žáci obecně málo čtou, vedení deníku je katastrofální, vše je stažené z nejružnějších internetových zdrojů a nejvíce práce pak na tom mají oni samotní. Na druhou stranu musím konstatovat, že jedna paní učitelka též s více než 30 lety praxe vyžaduje četbu jednoho titulu za měsíc. Vše tedy stojí na učitelových požadavcích a důsledném vedení a kontrole. Pokud učitel nevyžaduje vedení deníku, ztrácí tím nejen žáci, ale i on samotný. Žáci mohou ve svých čtenářských dovednostech nebo gramatických znalostech stagnovat. Nemusí být schopni plynule vyjádřit své myšlenky, zamyslet se nad podstatou díla, vyzdvihnout to nejdůležitější atd.

Otázky z dotazníkového šetření

- 1. Zadáváte žákům 6. a 7. třídy vedení čtenářských deníků či nějaké jiné obdobné varianty? Jak se Váš deník nazývá a co všechno do něj zaznamenáváte? (povinné tituly, dobrovolné tituly, divadelní představení, filmy a jiné akce)**

N = 11	frekvence	%
čtenářský deník	7	64%
moje čtení	1	9%
referáty	3	27%

Tab. 18 – Varianty deníků

Na tuto otázku odpovědělo 11 učitelů a všichni odpověděli kladně. Variantu čtenářský deník ve svých hodinách praktikuje 7 učitelů (tj. 64 %), přičemž jeden z nich zadává pouze dobrovolné vedení deníku s dobrovolným počtem knižních titulů. Jeden učitel zadává ve svých hodinách variantu moje čtení (tj. 9 %) a tři učitelé kontrolují četbu pomocí referátů (tj. 27 %). 11 učitelů pak uvedlo, že si do deníku žáci zapisují povinné a dobrovolné tituly, pouze výjimečně divadelní či filmové představení. Žádná jiná varianta v odpovědích uvedena nebyla.

- 2. Kolik titulů mají žáci za úkol přečíst za jeden školní rok v 6. a 7. třídě?**

Zadáváte i četbu dobrovolných titulů? A jaký je poměr povinné a dobrovolné četby?

N = 11	frekvence	%
1-2 tituly	2	18%
3 tituly	2	18%
4-5 titulů	6	55%
10 titulů	1	9%

Tab. 19 – počet přečtených titulů za školní rok

Na tuto otázku odpovědělo všech 11 učitelů. Dva učitelé zadávají k četbě 1-2 tituly ročně (tj. 18 %). Další dva učitelé zadávají k četbě 3 tituly ročně (tj. 18 %). Největší procento (tj. 55 %) obsadilo zadání 4-5 titulů ročně, kterého se drží šest učitelů a jeden

učitel z dotazníkového šetření vyžaduje od svých žáků četbu jednoho titulu měsíčně (tj. 9 %). Počet titulů se v 6. a 7. třídách neliší.

N = 11	frekvence	%
povinné tituly		
povinné a dobrovolné tituly	5	45%
dobrovolné tituly	6	55%

Tab. 20 – Povinné a dobrovolné tituly

Na tuto otázku odpovědělo všech 11 učitelů. Pouze povinné tituly nezadává žádný učitel. Povinné a dobrovolné tituly zadává 5 učitelů (tj. 45 %). Pouze dobrovolné tituly zadává 6 učitelů (tj. 55 %). V obou případech musí být zmíněno, že někteří učitelé vymezují počet dobrovolných titulů, jiní nikoliv. Někteří žáci tudíž zpracují pouze povinné tituly a dobrovolné tituly si nezaznamenávají. Poměr povinné a dobrovolné četby:

- 75:25 (u většího počtu knih)
- 50:50 (u menšího počtu knih)

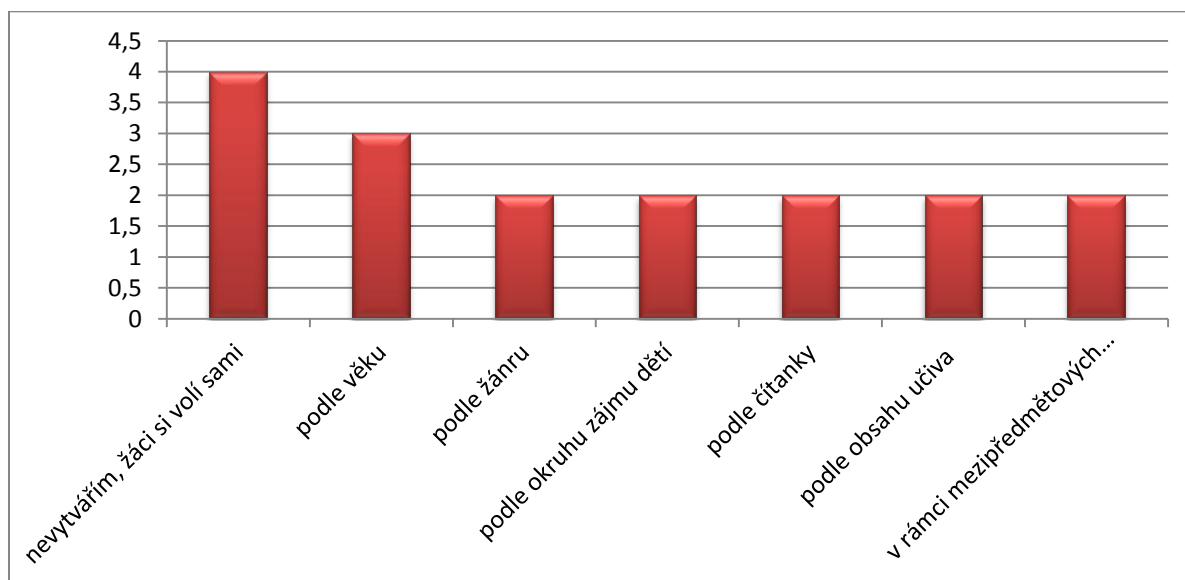
3. Podle čeho vytváříte seznam titulů (povinných, volitelných) k četbě pro žáky 6. a 7. třídy?

U této otázky bylo možné označit více možností, proto v tabulce č. 21 a grafu č. 15 nejsou uvedena %, ale pouze počty odpovědí v kategorii frekvence.

	frekvence
nevytvářím, žáci si volí sami	4
podle věku	3
podle žánru	2
podle okruhu zájmu dětí	2
podle čítanky	2
podle obsahu učiva	2
v rámci mezipředmětových vztahů	2

Tab. 21 – Charakteristika výběru titulů

Na tuto otázku odpovědělo všech 11 učitelů. Čtyři učitelé uvedli, že seznam četby nevytváří a výběr titulů zcela nechávají na volbě žáků. Tři učitelé uvedli, že při výběru titulů zohledňují věk žáků. Dva učitelé se zajímají o okruhy jejich zájmů a podle toho sestavují seznam četby. Dva učitelé se řídí čítankami a dva obsahem učiva. V neposlední řadě dva učitele zajímá propojení s jinými předměty (př.: dějepis, občanská výchova atd.).

Graf 15 – Charakteristika výběru titulů

4. Jakým způsobem hodnotíte mimoškolní četbu (povinnou i dobrovolnou)?

N = 11	frekvence	%
známka	8	73%
slovní hodnocení, pochvala	3	27%

Tab. 22 – Hodnocení povinné četby

N = 11	frekvence	%
známka	7	64%
slovní hodnocení, pochvala	3	27%
rozhoduje při klasifikaci	1	9%

Tab. 23 – Hodnocení dobrovolné četby

Na tuto otázku odpovědělo 11 učitelů. Povinnou četbu hodnotí 8 učitelů (tj. 73 %) známkou, kterou žáci získávají v rámci deníků, testového zkoušení nebo projevem před třídou, kde publikaci představí a hovoří o ní v předem daných bodech (př.: název díla, autor, stručně obsah, zajímavosti a jak se kniha líbila...). Tři učitelé (tj. 27 %) používají slovní hodnocení či pochvalu do žákovské knížky. V oblasti dobrovolné četby hodnotí 7 učitelů (tj. 64 %) známkou, přičemž hodnocení je benevolentnější. Tři učitelé (tj. 27 %) používají slovní hodnocení či pochvalu a jeden učitel (tj. 9 %) dobrovolnou četbu nijak nehodnotí, ale přihlíží k ní při nerozhodné klasifikaci.

5. S jakými novými autory či tituly se u žáků v 6. a 7. třídě setkáváte v posledních dvou letech?

Na tuto otázku odpovědělo 7 učitelů.

Autoři: J. Flanagan, J. K. Rowlingová, J. R. R. Tolkien, J. Žáček, T. Brezina

Díla nebo knižní série: Hraničářův učeň, Stmívání, Deník malého poseroutky, Eragon, Letopisy Narnie, Dračí polévka

Žánr: především fantasy a dobrodružná literatura, dívky preferují romány a povídky s tematikou koní

Ačkoliv vedení záznamů četby odsouhlasilo všech 11 učitelů, někteří z nich zadávají jen dobrovolné vedení deníku, další zase povinné vedení deníku, ale s vlastním výběrem titulů. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, neshledávám tyto varianty vhodné. Žáci by se měli seznámit i s kvalitní literaturou daného ročníku. Za vhodnou variantu záznamů četby považuji kombinaci povinných titulů a tituly dle vlastního uvážení, nejlépe v kombinaci 1:1. Učitelé volí seznam povinné a doporučené literatury podle žánru, věku a zájmu dětí, dle čítanky či obsahu učiva a mezipředmětových vztahů. Mnoho učitelů však nechává výběr titulů na svých žácích, což se opět může uchýlit k četbě brakové literatury. Novými fakty v dotazníkovém šetření bylo hodnocení záznamů četby. Povinné tituly jsou většinou hodnoceny známkou, popřípadě slovním hodnocením, pochvalou, dobrovolné tituly podobným způsobem, přičemž učitelé k němu přihlížejí v závěrečné klasifikaci, což je žádoucí forma hodnocení. Zpětnou vazbou nejen pro žáky se pak mohou stát prezentace a referáty před třídou, které učitelé taktéž provozují. Bohužel na každého žáka přijde řada pouze jednou za školní rok z důvodu nedostatku času. Poslední otázka pak potvrdila dotazníkové šetření žáků, tj. že žáci poslední roky nejvíce tíhnou k literatuře fantasy a dobrodružným knihám.

7 Výukové a metodické materiály

Cílem mé diplomové práce bylo zmapování mimoškolní četby současných dětí 6. a 7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji. Východiskem pro tuto práci se stalo dotazníkové šetření pro žáky 6. a 7. tříd a dotazníkové šetření pro učitele českého jazyka 6. a 7. tříd na ZŠ v Libereckém kraji. Po zmapování mimoškolní četby jsem získala podstatné informace o nejpreferovanějších literárních dílech a současné žánrové oblíbenosti prepubescentních čtenářů. Prostřednictvím získaných dat jsem vytvořila výukové materiály do hodin českého jazyka. Žáci se tak mohou seznámit s novými knižními tituly blízkými jejich vrstevníkům a s dalšími individuálními styly autorů nebo prohloubit poznatky o jednotlivých literárních žánrech. Záměrně jsem vytvořila pracovní listy na knihy, se kterými se zatím v čítankách setkat nemohou, jelikož se jedná o díla publikovaná v posledních letech. Činnost s pracovními listy ve školním prostředí tak může dobře motivovat k četbě mimoškolní. Jak vyplývá z výsledků, většina učitelů zadává četbu povinnou a doporučenou, někteří z nich zadávají jen počet a volbu titulů nechávají na svých žácích. Žáci se tak v hodinách českého jazyka mohou inspirovat k výběru knih do povinné četby, ale i k četbě ve volném čase.

Výukové materiály se skládají ze 7 pracovních listů do hodin českého jazyka a 2 pracovních listů, které dále rozšiřují žánrovou tematiku v knihovnickém zařízení pod názvem „Putování za knihami.“ Pracovní listy jsou časově rozvrženy na jednu až tři vyučovací hodiny (v knihovnickém zařízení může být časové rozvržení delší), přičemž každý pracovní list se dá využít jednotlivě. Při tvorbě pracovních listů jsem vycházela především z žánrové oblíbenosti, dále z literárních děl, která žáky v posledních dvou letech nejvíce zaujala a z žáky nejvíce preferovaných autorů. Pro tvorbu pracovního listu jsem si vybrala nejpopulárnější dílo dotazovaných *Deník malého poseroutky* (2009)⁴⁴ od Jeffa Kinneyho, jemuž se dostane srovnání s *Tajným deníkem Adriana Molea* (2008) od Sue Townsendové. Nejvíce oblíbeným žánrem se stal komiks, proto jsem si pro tvorbu pracovního listu vybrala několikrát v dotaznících uvedené dílo *Tintinova dobrodružství*, konkrétně čtvrtý díl *Faraonovy doutníky* (2004) od Hergého. Z žánru fantasy jsem si pro tvorbu pracovního listu vybrala ukázkou z díla *Stmívání* (2005) od Stephenie Meyerové, které nadchne spíše dívky, stejně jako *Cukrová vata* (2007) od Jacqueline Wilsonové. Za dobrodružstvím se žáci vydají na *Tajemný hrad* (2001) od Enid Blytonové a napětí prožijí i v ukázce z díla *Létající přízrak* (2009) z knižní série *Případ pro tebe a Klub Tygrů* od Thomase Breziny. Poslední pracovní list nabídne žákům

⁴⁴ V závorkách jsou uvedené roky prvních českých vydání.

vhlédnout do života vietnamského chlapce z pražského sídliště. Dračí polévka (2011) od Aleny Ježkové byla vybrána na základě dotazníkového šetření pro učitele a rozhodně se jedná o dílo, které stojí za povšimnutí. Pracovní listy „Putování za knihami“ rozšiřují poznatky o literárních dílech a zároveň žánrech. Žáci navíc provádí činnosti v odlišném prostředí než je školní třída, učí se vyhledávat informace a pracovat s katalogem knihovny. „Putování za knihami“ je žánrově vymezeno komiksům a dobrodružné literatuře. Navíc oddělení knihovny pro děti a mládež v Krajské vědecké knihovně v Liberci je těmito tituly dostatečně zásobeno.

7.1 Tintinova dobrodružství

7.1.1 Pracovní list

1. Tintinova dobrodružství jsou belgická komiksová alba.

Zakřížkuj, co je pro komiks příznačné.

☐	pás komických obrázků	☐	verše
☐	pohádkové postavy	☐	spojení literatury a malířství
☐	„bublíny“	☐	rýmy

2. Autor Georges Remi publikoval Tintinova dobrodružství pod uměleckým jménem

HERGÉ

Jak se toto krycí jméno či umělecká značka cizím slovem nazývá? _ S _ _ _ O _ _ M

Proč ho někteří autoři používají?

3. Se kterými postavami ses seznámil/a? Jaká jsou jejich povolání?

4. V jaké zemi se příběh odehrává? Co víš o této zemi?

(Na kterém kontinentu se nachází, jazyk, náboženství, památky...)

V případě potřeby použij atlas.

5. Jsou-li v textu slova, jejichž významu nerozumíš, zaznamenej si je do tabulky a snaž se najít či vyvodit, co znamenají. V případě potřeby použij slovník.

Slovo	Co znamená	Co ti pomohlo?
efendi		
papyrus		

6. První dvě strany z komiksové ukázky převyprávěj jako klasický příběh.

7. Jaké jsi zaznamenal/a rozdíly mezi komiksem a klasickým příběhem?

Co pro tebe bylo při převyprávění příběhu těžké?

8. Staň se tvůrcem komiksu.

Nakresli komiks doplněný o text nebo doplň text do komiksové předlohy.

Pokračování příběhu ze Semtam-Chaosovy hrobky...

Bedny s omámenými Tintinem a Filutou převezli neznámí muži na velbloudech do přístavu, kde je naložili na loď pašeráků. Loď se vydala na moře, kde se ovšem setkala s pobřežní hlídkou. Ze strachu posádka všechny bedny hodila přes palubu. Nazítří za úsvitu se na moři otevře první bedna. Je to Tintin. Vedle sebe vidí další bednu a po jejím odkrytí zjistí, že je v ní Filuta. Opoдал se otevírá třetí bedna. Filemon Silikon cosi křičí, není mu ale rozumět. Vítr jeho slova odnáší.

Staň se tvůrcem komiksu a doplň text do komiksové předlohy

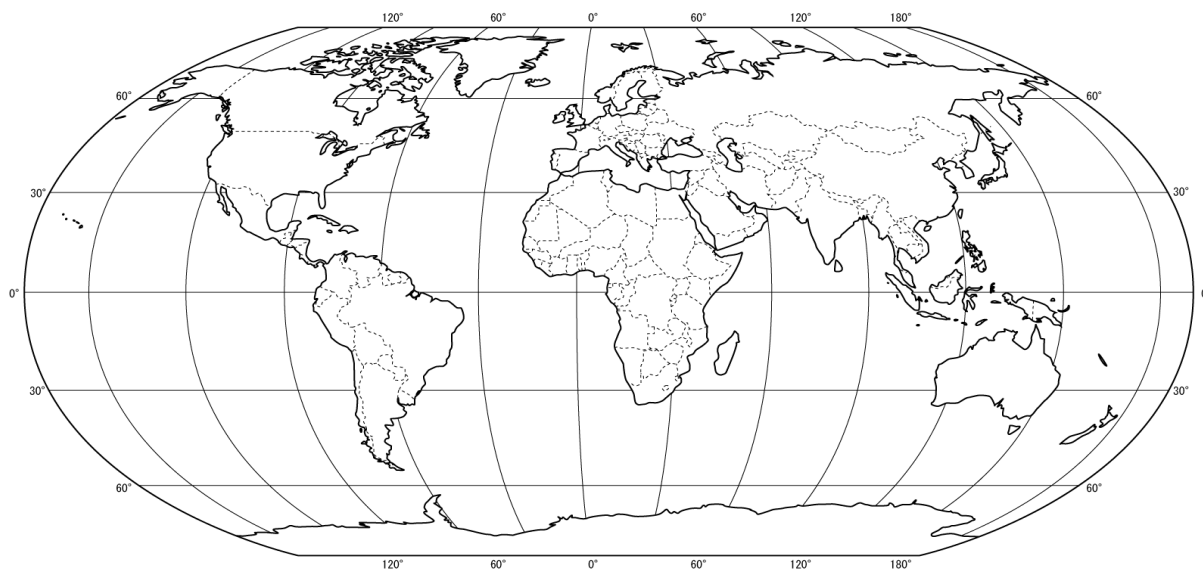

45

⁴⁵ HERGÉ. *Tintinova dobrodružství: Faraonovy doutníky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2011. ISBN: 978-80-00-02798-2. S. 11.
Z důvodu dalšího využití práce s textem byl obrázek pozměněn.

7.1.2 Putování za knihami – Cesta za komiksy

1. Reportér Tintin se svým psem Filutou řeší případy po celém světě. V knihovně, v sekci komiksy, si prolistuj všechna komiksová alba Tintinových dobrodružství a zakresli do mapy místa, kde se odehrávala.

Záznam míst

2. Jsou všechna místa skutečná? Vypiš názvy fiktivních míst.

3. Čím se se od sebe liší první české a ostatní česká vydání Tintinových dobrodružství?

4. Vyhledej v knihovně další (alespoň tři) komiksově série a prohlédni si je. Napiš název komiksů, jména autorů a ilustrátorů. Pročti si část a zjisti, jakému tématu se věnují a jaké je jejich grafické zpracování. Který komiks tě zaujal nejvíce? Svá tvrzení zdůvodni.

7.1.3 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 1 na str. 105-108.

Anotace: První místo z hlediska oblíbenosti žánrů obsadil komiks a mezi nejvíce uváděnými se objevila belgická komiksová série Tintinova dobrodružství od Hergého. Na základě „čisté linky“ se detektivní příběh střetává s prvky humoru a frašky. Celkem vzniklo 24 komiksových alb (př.: Tintin v zemi Sovětů, Tintin v Kongu, Případ Hluchavka, Tintin v Tibetu...)

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, souvisle a kultivovaně se vyjadřuje v písemném i ústním projevu, naslouchá promluvám jiných lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co druzí lidé myslí, říkají a dělají

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje, vlastními slovy interpretuje smysl díla
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora

Mezioborové přesahy a vazby:

- Základní vzdělávání → zeměpis
- Základní vzdělávání → dějepis
- Základní vzdělávání → výtvarná výchova

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Kooperace
- Základní vzdělávání → Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech → Evropa a svět (Egypt)
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Lidské vztahy

Organizace řízení učební činnosti: párová, hromadná

Vyučovací metody: vyprávění, výklad, diskuse, písemná cvičení, práce s textem, práce s knihami, grafické a výtvarné činnosti

Organizace prostorová: školní třída, knihovnické zařízení

Organizace časová: 3 vyučovací hodiny (135 min)

Pomůcky: ukázka textu Faraonovy doutníky, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby, zeměpisný atlas, Slovník spisovné češtiny

Cíl aktivity:

- žáci si zopakují, co vědí o komiksu
- žáci utvoří komiks na připravený text nebo doplní text do připravené předlohy
- žáci aktivně vyhledávají informace v knihovně

Metodický komentář:

V úvodu hodiny se učitel zeptá na význam jednotlivých výrazů (chytat lelky – lenošit, polykat andělíčky – topit se, být jako lunt – být hubený, filuta – chytrý, mazaný) a odtud plynule přejde k ukázce komiksu, kde se žáci seznámí s Filutou, věrným psem Tintina (5 min). Žáci pracují ve dvojicích. S určenými rolemi (vodič velbloudů, Filemon Silikon, Tintin, Filuta) si nahlas přečtou ukázkou, kterou učitel doplní o roli (schopného) vypravěče. Ta bude spočívat především v popisu obrázku, v němž není obsažen text. Četbu lze provést víckrát s výměnou všech čtenářů. Po četbě ukázky budou žáci spolupracovat ve dvojicích, odpovídat na otázky (1-5) související s textem a prezentovat svou práci (35 min). V závěru si zopakují, co nového se dověděli o komiksu (5 min). V následující hodině žáci pracují samostatně na otázce 6 a 7.

Po ukončení činnosti (15-20 min) někteří žáci prezentují své výsledky. Druhá polovina hodiny bude věnována tvorbě komiksového příběhu. Žáci pracují samostatně na jedné ze dvou možných variant úkolu č. 8. Buď samostatně utvoří komiks na text z pracovního listu (list papíru si tužkou rozčlení na 3 okénka) nebo doplní text do připraveného pracovního listu. Na konci hodiny následuje prezentace (výtvarné) činnosti. Druhý pracovní list je věnován vyhledávání informací v knihovnickém zařízení. Jelikož se téměř všechny školy vyskytují v blízkosti Krajské vědecké knihovny v Liberci, vytvořila jsem pracovní list pro toto konkrétní zařízení, kde se vyskytují veškeré informace potřebné k pracovnímu listu. V oddělení knihovny pro děti a mládež se nachází sekce komiksy, kde mohou žáci pracovat samostatně nebo ve skupině. Po zhotovení všech úkolů pak mohou žáci své výsledky prezentovat například v čítárně a diskutovat o tématu.

Další aktivity (nezařazené do časového plánu):

- zhlédnutí filmového zpracování
(filmové zpracování pod stejným názvem Tintinova dobrodružství (angl. Adventures of Tintin, USA/Nový Zéland, 2011, 103 min, režie Steven Spielberg)⁴⁶)
- tvorba vlastního komiksového příběhu

Klíč k pracovnímu listu:

1. Pás komických obrázků, „bublina“, spojení literatury a malířství.
2. Pseudonym - krycí jméno nebo umělecká značka. Autor ho používá, pokud chce zakrýt své skutečné jméno (př.: občanské jméno je dlouhé či nezajímavé, politické důvody...).
3. Reportér Tintin a jeho pes Filut, badatel Filemon Silikon a vodič velbloudů.
4. Okolí Káhiry – Egypt – Afrika
Egypt leží v severovýchodní Africe (malou částí též v Asii) na řece Nil. Na západě hraničí s Libyí, na jihu se Súdánem, na severovýchodě s Izraelem. Ze severu ho omývají vody Středozemního moře. Egypt je jednou z nejlidnatějších zemí Afriky. Egypt je proslulý díky světově proslulým monumentům (pyramidy v Gíze a Velká sfinga). Pouštní podnebí. Oficiálním jazykem je arabština. Hlavním náboženstvím je islám.
5. Efendi – (turecky) pán, mistr (oslovení pana Filemona od vodiče velbloudů),
papyrus – psací materiál (Filemon Silikon drží v ruce nějaký exemplář),
faraon – titul používaný pro starověké vládce Egypta (Ó vznešený faraone – důležitost),

⁴⁶ Tintinova dobrodružství. In: *Česko-Slovenská filmová databáze*. [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/236467-tintinova-dobrodruzstvi/>

egyptolog - vědec zabývající se dějinami a všemi oblastmi Starověkého Egypta (logické vyplnutí z názvu),

mumifikovat - zachovávat mrtvé tělo (prochází kolem balzamovaných těl),

redingot – dlouhý uzavřený kabát (na soše visel kabát).

6.-8. Individuální odpovědi a vlastní tvorba.

Klíč k činnostem v knihovně:

1.-2. Záznam míst: 1. Tintin v zemi Sovětů – Rusko (bývalý Sovětský svaz), 2. Tintin v Kongu – Kongo, 3. Tintin v Americe – Chicago, 4. Faraonovy doutníky – Egypt, Sahara, 5. Modrý lotos – Čína, 6. Ulomené ucho – Brusel, 7. Černý ostrov – Anglie, 8. Žezlo krále Ottokara – fiktivní země Syldávie, 9. Krab se zlatými klepety – Belgie, Španělsko, Maroko, 10. Záhadná hvězda – Severní ledový oceán, 11. Tajemství Jednorožce - fiktivní zámek Moulinsart v Bruselu (ve skutečnosti se jedná o zámek Cheverny v Paříži), 12. Poklad Rudého Rackhama – viz 11, 13. 7 křišťálových koulí – Belgie, 14. Chrám Slunce – Peru, 15. Tintin v zemi černého zlata – Blízký východ, 16. Míříme na Měsíc a 17. První kroky na Měsíci – na Měsíci, 18. Případ Hluchavka – Belgie, Švýcarsko, fiktivní státy Syldávie a Bordunie, 19. Koks na palubě – Brusel a fiktivní země Chemed, 20. Tintin v Tibetu – Tibet, 21. Šperky madam Castafiore – zámek Moulinsart v Bruselu, 22. Let 714 do Sydney – Sydney, 23. Tintin a los Pícaros – Jižní Amerika, fiktivní stát San Teodoras, 24. Tintin a alf-art – Brusel, svět moderního umění.

3. První vydání Tintin v zemi Sovětů zůstalo jako jediné černobílé. Grafické zpracování je jednodušší a počet pásu komických obrázků na stránku je menší.

4. Individuální odpovědi.

7.2 Deník malého poseroutky

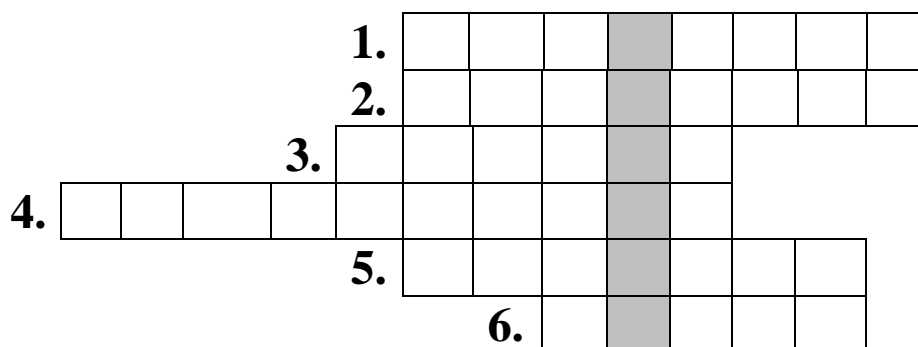
7.2.1 Pracovní list

1. Před samotným čtením si prohlédni knihu a pokus se několika větami říct, kdo by mohl být malý poseroutka a o čem by kniha mohla být.

2. Jak se jmenuje hlavní hrdina Deníku malého poseroutky a jak se jmenuje jeho nejlepší kamarád?

3. Křížovka

1. Co dal Rowley Gregovi k Vánocům?
2. Co se stalo s Gregovou neošetřenou třískou?
3. Kam se snažil původně Greg Rowleyho trefit při sjezdu z kopce?
4. Co musel Greg ve čtvrtek napsat, než mohl jít ven?
5. Kolik kilometrů v hodině podle Gega dokázala jet jeho tříkolka?
6. Jak se jmenovala teta, od které Greg dostal k Vánocům encyklopedii?

Autor knih o malém poseroutkovi se jmenuje Jeff _____ (doplň tajenku).

Autor Deníku malého poseroutky je vývojář a designer online her. Co to znamená?

4. Kniha je psána formou deníku. Co to vlastně je? Co je na deníku zvláštního?
Proč právě deníky čtenáře lákají a čím?

5. Porovnej ukázkou z Deníku malého poseroutky a z Deníku Adriana Molea. Čím se od sebe liší po stránce obsahové (s čím se jednotliví hrdinové svěřují) a po stránce grafické? Která ukáзка se ti líbila více? Svá tvrzení zdůvodni.

6. Napiš co nejvíce slov, která se rýmují se slovem deník.

7. Jednou z vášní Adriana Molea je poezie. Zkus si také vytvořit krátkou báseň.

Téma básně zní: DENÍK.

Inspirací ti může být předchozí cvičení.

8. Psal/a sis někdy vlastní deník? Co všechno sis zapisoval/a?

9. Napiš deníkový zápis jednoho svého dne.

7.2.2 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z Deníku malého poseroutky je uvedena v příloze č. 2 na str. 109-112 a ukázka z díla Tajný deník Adriana Molea v příloze č. 3 na str. 113.

Anotace: Knihy o malém poseroutkovi patří v současné době mezi nejžádanější u čtenářů prepubescentního věku. Knižní série je psána formou deníku s bohatou ilustrací. Autor prolíná prvky humoru s každodenními trable dospívajícího chlapce z prostředí domácího i školního. Autor Jeffrey „Jeff“ Kinney (1971) je vývojář a designer online her a spisovatel. Knižní série Deník malého poseroutky zatím obsahuje 7 dílů.

Jednotlivé tituly - 1: Zápisky Grega Heffleyho, 2: Rodrick je king, 3: Poslední kapka, 4: Psi život, 5: Ošklivá pravda, 6: Ponorková nemoc, 7: Páté kolo u vozu. K těmto titulům řadíme i Můj vlastní deník malého poseroutky. Deník malého poseroutky bych pro svou nenáročnost zařadila k četbě do 6. ročníku a četbu Tajného deníku Adriana Molea spíše do ročníku sedmého. Záleží na úrovni jednotlivých tříd. Hlavní hrdina Adrian se v období svého dospívání vyrovnává s věčnými neshodami svých rodičů a prožívá svou první lásku.

Jednotlivé tituly – 1: Tajný deník Adriana Molea, 2: Hořké zranění Adriana Molea, 3: Pravdivá zpověď Adriana Molea, 4: Strasti a útrapy Adriana Molea, 5: Adrian Mole - Léta v divočině, 6: Adrian Mole - Léta u kapučína, 7: Adrian Mole a zbraně hromadného ničení, 8: Ztracené deníky Adriana Molea 1999 – 2001, 9: Adrian Mole - léta prostoty.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co druzí lidé myslí, říkají a dělají

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje, vlastními slovy interpretuje smysl díla
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → rozpoznává základní rysy výrazného individuálního stylu autora
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Poznávání lidí
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Lidské vztahy

Organizace řízení učební činnosti: hromadná

Vyučovací metody: výklad, brainstorming, diskuse, práce s textem, písemná cvičení

Organizace prostorová: školní třída

Organizace časová: 2 vyučovací hodiny (90 minut)

Pomůcky: ukázka textu Deník malého poseroutky, ukázka textu Deník Adriana Molea, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby, kniha Deník malého poseroutky⁴⁷

Cíl aktivity:

- žáci si pozorně přečtou ukázky z obou deníků pomocí metod aktivního čtení a rozpoznají rozdíly mezi dvěma autorskými styly
- žáci se seznámí s pojmem deník a sami se pokusí o deníkový záznam
- žáci se zamyslí nad pojmem přátelství a specifiky, která se s tímto pojmem pojí

Metodický komentář:

Úvod hodiny bude věnován motivaci pomocí metody brainstorming. Učitel napíše na tabuli heslo: přátelství. Žáci chodí k tabuli a zapisují slova, která je k tomuto slovu napadají. Svá slova zdůvodní (5 min). S určitou formou přátelství se seznámí v ukázce z díla Deník malého poseroutky. Po přečtení ukázky rozdá učitel pracovní listy. Žáci písemně odpovídají na otázky

⁴⁷ KINNEY, J. *Deník malého poseroutky*. Praha: Albatros, 2009. ISBN 978-80-02255-3.

pracovního listu až po cvičení č. 4. Prezентují své výsledky, dozvídají se o autorovi Deníku malého poseroutky a specifických rysech deníku (25 min). V závěru hodiny si na čistý list papíru napíší: Co na mě oceňuješ? Co na mě máš jako na přítele rád? Papír si lepenkou připevní na záda, volně se pohybují po prostorách třídy a píší svým spolužákům na záda odpovědi. Na konci hodiny každý z nich řekne, co ho nejvíce potěšilo (15 min). Žáci se tak seznámí se svými dobrými vlastnostmi a uvědomí si, co na nich přátelé oceňují.

V úvodu další hodiny si připomenou činnosti z hodiny minulé a plynule navážou na druhou deníkovou ukázkou Tajný deník Adriana Molea (5 min). Po přečtení ukázky pokračují v pracovních listech otázkou č. 5. V následující diskusi porovnají díla a vyjádří na ně svůj názor (15 min). Vášní druhého hrdiny je poezie, proto si žáci v následujících cvičení vyzkouší tvorbu jednoduché básně (10 min). V závěru hodiny diskutují nad vlastním vedením deníku a vytvoří vlastní deníková záznam svého dne (15 min). Doporučuji dodělat v domácím prostředí.

Další aktivity (nezařazené do časového plánu):

- zhlédnutí filmového zpracování (úryvek nebo celý film)
(filmové zpracování „Deník slabocha“ (angl. Diary of a Wimpy Kid, USA, 2010, 94 min, režie Thor Freudenthal)⁴⁸
- individuální nebo skupinová návštěva knihovnického zařízení
(Kolik dělů obsahuje knižní série Deník malého poseroutky? Co je obsahem jednotlivých titulů? Vyhledej vtipnou ukázkou z některého titulu Deníku malého poseroutky a přečti ji svým spolužákům. Vyhledej v literatuře další deníková zpracování.)

⁴⁸ Deník slabocha. In: *Česko-Slovenská filmová databáze*. [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/271940-denik-slabocha/>

Klíč k pracovnímu listu:

1. Kniha je psána formou deníků hlavního hrdiny Gega Heffleyho, který se svěřuje o svých problémech ve škole, v rodině a s kamarády. Jeho matka se jmenuje Susan a otec Frank, Greg má také dva bratry: staršího Rodricka a mladšího Mannyho, kteří ho neustále otravují a šidí, také prožívá dobrodružství se svým kamarádem Rowleyem Jeffersonem.
2. Hlavní hrdina se jmenuje Greg Heffley a jeho nejlepší kamarád Rowley Jefferson. V ukázce lze jméno hlavního hrdiny zjistit pouze z vánočního děkovného lístku.
3. Křížovka: tříkolka, zhnisala, rameno, poděkování, šedesát, Lydie.
Tajenka: Kinney – příjmení autora knižní série o malém poseroutkovi.
Autor knihy vyvíjí a navrhuje počítačové hry.
4. Deník je slovo odvozené ze slova den. Jedná se o pravidelné (denní) osobní záznamy myšlenek, zážitků, pocitů a událostí. Deník je soukromá věc a nikdo jiný by ho neměl číst. Lidé si mohou vést deníky z důvodu svěřování se a odlehčení od svých problémů nebo si chtějí jen zaznamenat zážitky, na které mohou po letech živě vzpomínat.
5. Deník malého poseroutky: spíše pro 6. ročník, hlavní hrdina je více „dětský“, upřednostňuje hru a přátele, deníkové záznamy jsou krátké, psané tiskacím písmem, doplněné o kresby.
Deník Adrinana Molea: spíše pro 7. ročník, hlavní hrdina řeší problémy dospívání, lásky a rozvod rodičů, deníkové záznamy jsou delšího rozsahu, nicméně jsou velmi výstižné.
- 6.-9. Individuální odpovědi a vlastní tvorba

7.3. Cukrová vata

7.3.1 Pracovní list

1. Kdo je vypravěčem příběhu Cukrová vata?

2. Kdo všechno tvoří rodinu hlavní hrdinky? S kým žije?

Kdo jí schází a z jakého důvodu?

3. Představ si, že se musíš s jedním z rodičů přestěhovat do Austrálie, kde nikoho neznáš. Na co by ses těšil/a? Čeho by ses obával/a?

4. Zůstal/a bys raději doma nebo by ses na půl roku přestěhoval/a do Austrálie?

Své tvrzení zdůvodni.

5. Pokud tatínek za Floss vycestuje do Austrálie:

Kolik peněz bude potřebovat jen na letenku Praha – Sydney tam i zpět?

Co všechno letenka obsahuje? Jak je to s mezipřistáními u takto dlouhých letů?

Každý, kdo není občanem Austrálie, potřebuje pro legální pobyt v Austrálii získat australské vízum. Co je to vízum? Existují různé druhy víz. Které vízum bude potřebovat Steve a maminka? Které tatínek?

- 6. Tatínek před cestou uklidňoval Floss, že si po celou dobu budou psát dopisy.**

V dnešní době nabízí technika rychlejší způsob komunikace: skype. Co to je?

Jaké výhody a nevýhody spatřuješ v komunikaci po skypu a jaké v písemné komunikaci?

- 7. Představ si, že se tvůj/tvoje nejlepší kamarád/ka přestěhoval/a na půl roku do Austrálie. Jsi neskutečně zvědavý/á, jaký byl let, jak se mu/jí líbí v Austrálii nebo jaké je to ve škole. Než si zajistí připojení k internetu, pošli mu/jí dopis.**

Připomeň si, co má být obsahem dopisu a co všechno se píše na obálku.

Vyrob si i vlastní známku a dopis vhod' do předem připravené schránky.

7.3.2 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 4 na str. 114-115.

Anotace: Cukrová vata je dívčí román od Jacqueline Wilsonové z roku 2007. Hlavní hrdinka žije v rozpadlé rodině, oba rodiče miluje a stojí před nelehkou volbou. Přestěhovat se s matkou, jejím přítelem a nevlastním bratrem do daleké Austrálie, kde nikoho nezná nebo zůstat doma u svého otce.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence k řešení problému → kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, výsledky svých činů zhodnotí
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Komunikační a slohová výchova → vytvoří text a uspořádá v něm informace s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Řešení problému a rozhodovací dovednosti
- Základní vzdělávání → Výchova k myšlení v Evropských a globálních souvislostech → Evropa a svět nás zajímá

Organizace řízení učební činnosti: hromadná

Vyučovací metody: výklad, diskuse, písemná cvičení, práce s textem

Organizace prostorová: školní třída

Organizace časová: 1 vyučovací hodina (45 min)

Pomůcky: ukázka textu Cukrová vata, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby, krabice na poštovní schránku

Cíl aktivity:

- žáci rozlišují různé způsoby ústní i písemné komunikace
- žáci se zamyslí nad výhodami i úskalími stěhování a celkové změny způsobu života v cizí zemi
- žáci vytvoří písemnou zprávu (dopis) s potřebnými náležitostmi pro její odeslání

Metodický komentář:

V úvodu hodiny vyzve učitel žáky, aby chodili k tabuli zapisovat veškerá slova, co je napadnou, začínající na písmeno A. Cílem této motivace je dostat se ke slovu Austrálie. Pokud by se tento pojem na tabuli nevyskytl, může je učitel navést k názvům zemí nebo světadílů, která začínají na písmeno A. Učitel slovo Austrálie zakroužkuje a zeptá se žáků, co o tomto kontinentu vědí (kultura, zajímavá místa, fauna...). Přirozeně tak přejde k četbě ukázky, v níž se má hlavní hrdinka stěhovat do Austrálie (5 min). Po přečtení ukázky žáci samostatně odpovědí na otázky z pracovního listu a po vypracování je prezentují. Diskutují nad různými formami komunikace (35 min). V závěru hodiny si zopakují hlavní náležitosti dopisu. Doma napíší dopis, který v následující vyučovací hodině vhodí do schránky na dopisy připravené učitelem. Učitel přečte některé z nich a společně zhodnotí náplň písemné zprávy.

Další aktivity:

- tvorba úřední (formální) korespondence

Klíč k pracovnímu listu:

1. Hlavní hrdinka Flossie (Floss) vypráví v 1. osobě.
2. Floss žije se svou maminkou, jejím přítelem Stevem a nevlastním bratrem Tygrem (ve skutečnosti se jmenuje Tim). Otce Charlieho navštěvuje především o víkendech. Rodiče jsou již nějakou dobu rozvedeni. Floss se do Austrálie nechce, protože by byla půl roku bez otce a už teď se vídají jen o víkendech.
3. Individuální odpovědi (žáky lze nasměrovat na kulturu a jazyk Austrálie, památky, podnebí, moře, nové přátele a zkušenosti...).
4. Individuální odpovědi.
5. Praha – Sydney je cesta, která se nelétá každý den. Pro značnou vzdálenost se můžete setkat s mezipřistáními (Amsterdam, Dubaj, Čína...) a let se může protáhnout na několik dní. Zpáteční letenka se pohybuje okolo 30 000 Kč
Lze vyhledat na www.letenky.cz, www.emirates.com, www.letenky-cedok.cz/letenky-do-aus, www.letuska.cz/Sydney, <http://www.australiaonline.cz/letenky>.
Vízum je úřední povolení ke vstupu nebo pobytu v cizím státě. Steve s maminkou vycestují na pracovní vízum, tatínek by požádal o turistické.
Vysvětlit žákům ostatní víza.
6. Skype je telefonování přes internet zdarma. Výhoda skypu je bezprostřední komunikace mezi volajícími, okamžitá odezva, s webkamerovým příslušenstvím získají volající i zrakový obraz. Volání přes skype je pohodlnější, rychlejší a s přístupem k internetu v domácím prostředí i dostupnější. Nevýhodou může být špatné nebo nenavázané spojení. Ačkoliv je dopis bez viditelného osobního kontaktu jako takového, spatřujeme v něm osobitost prostřednictvím řádků, na kterých si někdo nechal záležet. Dopis si můžeme nechat na památku a kdykoliv se k němu vrátit. Hlavní nevýhodou dopisu je doba jeho zprostředkování.
7. Dopis obsahuje (datum a místo sepsání) oslovení, hlavní část, podpis.
Aby dopis došel tam, kam má, musí obsahovat jméno a adresu adresáta a poštovní známku. Obvykle se uvádí i jméno a adresa odesílatele, z důvodu nedoručení.

7.4 Stmívání

7.4.1 Pracovní list

1. Kdo je vypravěčem příběhu?

2. Sága Stmívání žánrově spadá do kategorie fantasy a dívčích románů. Co je pro tyto žánry typické?

3. Jaký je rozdíl mezi hlavní hrdinkou a ostatními postavami?

4. Jaký je vztah mezi Edwardem a Bellou?

Co asi zažívají za dilema, vzhledem k informacím, které znáš z textu.

5. Znáš další literární díla, kdy v lásce hlavních hrdinů stojí nějaká překážka?

6. Autorka ságy _____

utvořila novou podobu upíra. Kdo to vůbec upír je?

V případě potřeby použij Slovník spisovné češtiny.

Jaké spatřuješ rozdíly mezi hlavními hrdiny z knihy a klasickými upíry?

7. Jaké spatřuješ rozdíly v literárním a filmovém zpracování Stmívání?

Literární zpracování	Filmové zpracování

8. Jak hodnotíš literární zpracování Stmívání? V čem se ti více líbilo zpracování filmové a v čem se ti naopak nelíbilo? Svá tvrzení zdůvodni.

9. Jmenuj další knihy, které jsi četl/a a dočkaly se filmových zpracování. Jak hodnotíš jejich literární a filmová zpracování? Svá tvrzení zdůvodni.

7.4.2 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 5 na str. 116-118.

Anotace: Stmívání je série čtyř románů, kterou napsala Stephenie Meyerová. Četba ukázky pochází z prvního dílu, kdy se dospívající Isabella Swannová přestěhuje ke svému otci do Arizony, do malého městečka Forks, kde se její životní cesta protne s upíří rodinou.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, souvisle a kultivovaně se vyjadřuje v písemném i ústním projevu, naslouchá promluvám jiných lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje, vlastními slovy interpretuje smysl díla
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním a filmovém zpracování

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Kooperace, Komunikace
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Lidské vztahy

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: výklad, diskuse, písemná cvičení, práce s textem, projekce (video)

Organizace prostorová: školní třída

Organizace časová: 2 vyučovací hodiny (90 min)

Pomůcky: ukázka textu Stmívání, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby, Slovník spisovné češtiny, přehrávač, filmové zpracování díla Stmívání (angl. Twilight, USA, 2008, 117 min, režie Catherine Hardwicke)⁴⁹

Cíl aktivity:

- žáci si prohloubí informace o literárním žánru fantasy a literatuře pro dívky
- žáci pozorně přečtou text, odpovídají na otázky z pracovního listu a ústně či písemně formulují odpovědi
- žáci porovnají literární a filmové zpracování Stmívání

Metodický komentář:

Hodina začne motivací prostřednictvím metody brainstorming. Učitel zapisuje na tabuli slova, která se žákům pojí se slovem upír. Odtud plynule přejdou k nové podobě upíra Stephenie Meyerové (5 min). Žáci pracují ve skupinách (3-6 členných), seznámí se s ukázkou z díla Stmívání a pracovními listy, kde v první hodině odpoví na prvních šest otázek (20 min). Následně prezentují své práce (15 min). V závěru hodiny diskutují nad literárním zpracováním Stmívání a učitel je motivuje k porovnání ukázky s filmovým zpracováním v následující hodině. Na začátku další hodiny si žáci zopakují, co se dočetli v ukázce (5 min) a porovnají ji s ukázkou z filmu. Žáci zhlédnou ukázku z filmu (1:15:00 – 1:23:00, konkrétní část ukázky z literárního zpracování). Pro správné vypracování otázek z pracovního listu doporučuji ukázku promítnout dvakrát (15 min). Po zhlédnutí ukázky žáci vypracují zbývající otázky (15 min). V závěru hodiny prezentují svou práci a diskutují nad literárními a filmovými zpracováními obecně.

Další aktivity (nezařazené do časového plánu)

- žáci vyhledají další literární díla s upíří tematikou (prostřednictvím internetových zdrojů, např.: databázeknih.cz, nebo návštěvou v knihovně) a stručně je představí svým spolužákům

⁴⁹ Stmívání. In: *Česko-Slovenská filmová databáze*. [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/235755-stmivani/>

(Upíří deníky od Lisy Smithové, Vampýrská akademie od Richelle Meadové nebo knižní série Pravá krev od Charlaine Harrisové ad.).

Klíč k pracovnímu listu:

1. Isabella Swanová (Bella).
2. Fantasy - užití magie a jiných nadpřirozených prvků, děj probíhá v našem pozměněném prostředí nebo fiktivním světě, postavy jsou svým vzhledem a chováním odlišné od lidí.
Dívčí literatura nebo literatura pro dívky - určeno dívkám především v prepubescentním období, hlavní hrdinka je dívka jejich věku, trable s dospíváním, první láska, neshody s přáteli nebo s rodinou.
Současná literatura pro dívky je obohacována o prvky tajemna, záhad a fantasy.
3. Bella je obyčejný člověk, zatímco Edward a jeho rodina jsou upíři.
4. Edward a Bella jsou do sebe zamilovaní. Své projevy lásky ale nemohou dávat moc najevo. Edward se musí neustále kontrolovat, protože v žilách Belly koluje krev, po které jako upír neskutečně touží. Bella Edwardovi důvěřuje a zvažuje, že by se stala upírkou, aby mohli žít navždy spolu. O tom, že jsou členové rodiny Cullenovi upíři, samozřejmě nikdo krom Belly neví.
5. Především Romeo a Julie – milostná tragédie, kde proti sobě stojí dva zneprátelené rody.
6. Stephenie Meyerová (lze vyčíst z obrázku na první straně pracovního listu).
Klasický upír – strašidelný zjev, dominance černé barvy - černý plášť, vyvinuté špičky
Upír ze Stmívání – lidská podoba, bledé vzezření, nadpřirozené schopnosti, rodina Cullenova loví jen zvířata.
- 7.

Literární zpracování	Filmové zpracování
Oba muži měli krátké vlasy.	Oba muži měli vlasy dlouhé.
Victorie měla vlasy červené.	Victorie měla vlasy světle zrzavé.
Carlisle představuje členy rodiny.	Carlisle představí jen sebe.
Carlisle je pozval domů.	Carlisle nikoho nezval.
Cestou k autu běželi lesem.	Auto měli hned u hřiště.
V autě seděli čtyři.	V autě jsou jen Edward a Bella.

- 8.-9. Individuální odpovědi.

7.5 Tajemný hrad

7.5.1 Pracovní list

1. Se kterými postavami a zvířaty ses na hradu seznámil/a? Stručně je charakterizuj.

2. Parta na hradě odhalila několik záhad. Které?

3. Čím jsou záhady a tajemství pro čtenáře atraktivními? Svá tvrzení zdůvodni.

4. V čem mohou být „malí detektivové“ lepší než „dospělí“? Svá tvrzení zdůvodni.

5. V dobrodružných knihách, které řeší nejruznější záhady, většinou vystupuje parta, kde jsou chlapci a dívky. V čem spatřuješ výhody smíšené party detektivů?

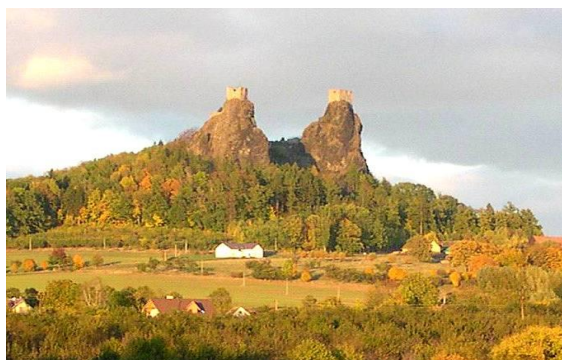
Co do kolektivu může přinést dívčí pohled na věc, co chlapecký. Své tvrzení zdůvodni. Uveď příklady z vlastního života.

6. Vymysli název pro tajemný hrad. _____

**7. Přiřaď názvy hradů k jednotlivým obrázkům: Trosky, Valdštejn, Bezděz, Grabštejn
Víš, kde se nachází?**

Hrad 1: _____

Hrad 2: _____

Hrad 3: _____

Hrad 4: _____

Navštívil jsi některý z nich? Čím je zajímavý?

8. Jaký je rozdíl mezi hradem a zámkem?

9. Vymysli co nejvíce slov s kořenem „hrad“

7.5.2 Putování za knihami – Cesta za dobrodružstvím

1. Kdo je autorem knižní série Tajemství? _____
Vyhledej alespoň 5 knih ze série, ve kterých řeší pětice mladých detektivů záhady ze svého okolí.

Jednotlivé díly knižní série Tajemství	Hlavní hrdinové
1. Tajemství	1.
2. Tajemství	2.
3. Tajemství	3.
4. Tajemství	4.
5. Tajemství	5.

Vyber si jednu knihu a přečti si jakoukoliv kapitolu. Napiš jejich název a vyprávěj o přečteném (př.: charakteristika hlavních hrdinů, v jaké situaci se hlavní hrdinové ocitli a co řeší za případ...).

2. Kdo je autorem knižní série Čtyři kamarádi v akci? _____
Vyhledej alespoň 5 knih, ve kterých mladí detektivové řeší záhady ze svého okolí.

Jednotlivé díly: Čtyři kamarádi v akci	Hlavní hrdinové
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	

Vyber si jednu knihu a přečti si jakoukoliv kapitolu. Napiš jejich název a vyprávěj o přečteném (př.: charakteristika hlavních hrdinů, v jaké situaci se hlavní hrdinové ocitli a co řeší za případ...).

3. Porovnej jednotlivé tituly (autorské styly, ilustrace, charakteristika party a hlavních hrdinů, místa, kde se děj odehrává, tajemství, záhady a napětí...).
4. Vyhledej další autory a jejich díla plná dobrodružství a záhad.

7.5.3 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 6 na str. 119-121.

Anotace: Enid Blytonová je autorkou knižní série Tajemná místa, která vypráví o tajemných událostech. Z osmi knih byly zatím přeloženy jen čtyři. Mezi nimi je i Tajemný hrad, na který se vydá známá čtyřka Filip, Dina, Lucka a Jack se svým papouškem Kiki, kde prožijí další řadu dobrodružství.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence k řešení problémů → využívá různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá řešení problému
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje, vlastními slovy interpretuje smysl díla
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby

Mezioborové přesahy a vazby:

- Základní vzdělávání → zeměpis
- Základní vzdělávání → dějepis

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Kreativita, kooperace
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Lidské vztahy

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: vyprávění, výklad, diskuse, písemná cvičení, práce s textem a knihami

Organizace prostorová: školní třída a knihovnické zařízení

Organizace časová: 1 vyučovací hodina a návštěva knihovnického zařízení (1-2 hod.)

Pomůcky: ukázka textu Tajemný hrad, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby

Cíl aktivity:

- žáci analyzují jednotlivé prvky detektivky
- žáci jsou kreativní při vymýšlení názvu hradu
- žáci si upevňují znalosti o hradech a zámcích a připomínají si konkrétní hrady Libereckého kraje
- žáci aktivně vyhledávají informace v knihovně

Metodický komentář:

V úvodu hodiny se učitel zeptá žáků na jména hradů, které navštívili nebo je jen znají a zdali se jim nějaký nezdál tajemný nebo strašidelný. Odtud plynule přejde k ukázce Tajemný hrad od Enid Blytonové (5 min). Žáci pracují ve skupinách (3-6 členných). Přečtou si ukázku a společně pracují na otázkách z pracovního listu (15 min), poslední otázku nevyplňují. Následně prezentují svoji společnou práci (20 min). Na závěr splní samostatně poslední otázku, v níž se pokusí vymyslet co nejvíce slov, která obsahují kořen hrad (5 min).

Druhá část pracovního listu „Putování za knihami - Cesta za dobrodružstvím“ by se měla odehrávat ve větším knihovnickém zařízení. Stejně jako u komiksů, doporučuji navštívit Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci, oddělení pro děti a mládež, kde mají žáci možnost vyhotovit pracovní list v plném rozsahu.

Další aktivity (nezařazené do časového plánu):

- výlet na hrad v blízkém okolí
- ilustrace tajemného hradu

Klíč k pracovnímu listu:

1. Filip, Dina, Lucka, Jack a jeho papoušek Kiki, pes Knoflík, (orli).
2. Obývací pokoj a kuchyně na hradě byly kompletně zařízeny. Někdo zde pobýval?
Pod pumpou byla louže, která tam nemohla být dlouho. Kdy tu byl někdo naposledy?
Kudy se na Hrad dostal Knoflík, když nešel s dětmi?
3. Záhady a tajemství vyvolávají u čtenářů napětí a touhu cosi odhalit. Poutavý a napínavý děj často přivádí čtenáře na místa, kam by se nikdy nedostal a cesta za dobrodružstvím se tak může stát únikem ze stereotypního života.
4. „Malí detektivové“ se mohou dostat na místa, kam by se jako dospělí třeba nedostali. Mohou bez povšimnutí proklouznout a podnikat činnosti bez právních následků. Děti jsou velmi všímavé a tak jim neujdou ani malé detaily.
5. Každý člen party může při odhalování záhad nabídnout své přednosti. Někdo může být dobrý v počtech, jiný v manuálních činnostech. Dohromady toho vždy zvládnou více než jeden. O tom svědčí i různé úhly pohledu. Chlapci jsou spíše pro akci, vykonavatelé činu, dívky zase události více promýšlí atd. Dohromady mohou tvořit odlišní lidé celistvý kolektiv.
6. Individuální odpovědi
7.
 1. Valdštejn - hrad v oblasti Českého ráje v okrese Semily u Turnova
 2. Trosky - hrad v oblasti Českého ráje v okrese Semily mezi Turnovem a Jičínem
 3. Bezděz - hrad nad vsí Bezděz v okrese Česká Lípa
 4. Grabštejn - hrad nad vesnicí Chotyně v okrese Liberec
8. Hrad je opevněné feudální sídlo vystavěné většinou v rozmezí 12.–16. století.
Zámek je reprezentativní šlechtické sídlo, bohatě zdobené. Zámek postrádá opevnění.
9. Hrad – zahradník, zahradnice, zahrada, zahradní, hradní, podhradí, výhrada, hrádek, hrádeček, hradba, úhrada, ohrada, předzahrádka, zahradnictví...

Klíč k činnostem v knihovně:

1. Autorem knižní série Tajemství je Enid Blytonová.

Publikace: Tajemství spálené chaty, Tajemství ztracené kočky, Tajemství tajného pokoje, Tajemství anonymních dopisů, Tajemství ztraceného náhrdelníku, Tajemství opuštěného domu, Tajemství kocouřího muže, Tajemství neviditelného lupiče, Tajemství ukradených peněz, Tajemství lišákova doupěte, Tajemství pohřešovaného muže, Tajemství zmizelého prince, Tajemství záhadného balíčku, Tajemství podivných vzkazů, Tajemství strašidelné věže.

Hlavní postavy: Larry, Daisy, Pip, Bětko, Špekoun a jeho pes Brok.

2. Autorem knižní série Čtyři kamarádi v akci je Thomas Brezina.

Publikace: Záhada starého mlýna, Když zavyje pes ze záhrobí, Zpěvákův amulet, Zlato hraběte Drákuly, Pod maskou černého mnicha, Kletba černého rytíře, Frankensteinův mrakodrap, UFO jménem Amadeus, Ostrov Netvorů, 13 modrých koček, Pomsta červené mumie, Loď duchů, V lese vlkodlaků.

Hlavní postavy: Tina, Erik, Dominik a Patti.

3. Individuální odpovědi.

4. Uvedená díla jsou čerpána z přílohy č. 11 (konkrétně dobrodružná literatura). K dalším dobrodružným knihám patří: Společenstvo klíčníků od Daniely Krolupperové, knižní série Magický ostrov od Thila P. Lassaka, knižní série Detektivní kancelář Podkova od Karin Müllerové, knižní série Spolek holek Lékokrek od Patricie Schröderové nebo knižní série Bořík od Vojtěcha Steklače).

7.6 Létající přízrak - Případ pro tebe a Klub tygrů

7.6.1 Pracovní list

1. Napiš jména hlavních hrdinů

2. Tygří parta při svém pozorování měla použít teleobjektiv a polaroid.

Hodil by se jim také teleskop a kaleidoskop?

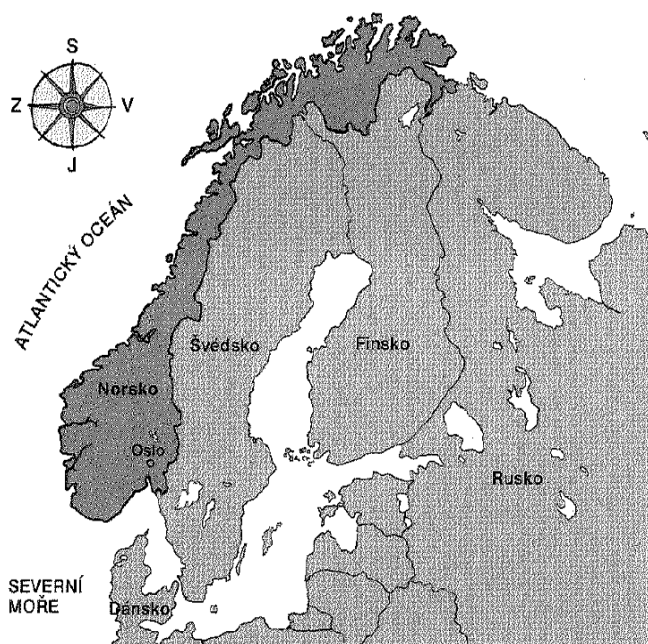
Najdi ve slovníku, o jaké přístroje se jedná a k čemu slouží.

3. Co spatřila Tygří parta na obloze a jaká pověst se k tomu váže?

4. Tentokrát jsi se s klubem Tygrů ocitl/a až úplně na severu Evropy.

Tato země se jmenuje _____ a hlavní město se nazývá _____

Tato země sousedí s _____ a _____ a _____

Jazyk _____

Měna _____

Co jsou to fjordy?

Odkud tyto informace můžeš čerpat?

Přidej se k našemu Klubu Tygrů!

JMÉNO: Patrik - silný jako tygr

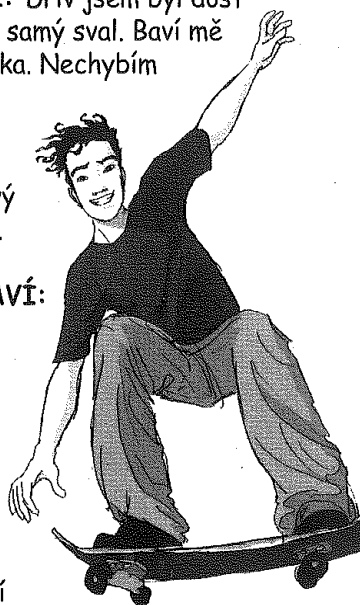
MOJE PŘEDNOSTI: Dřív jsem byl dost tlustý, ale teď jsem samý sval. Baví mě fotbal a lehká atletika. Nechybím u žádné legrace.

MOJE SLABINY: Občas nejsem takový hrdina, jak vypadám.

CO MĚ NEJVÍC BAVÍ: Přestávky ve škole, můj králíček Benny, skákání padákem, pizza, ledový čaj, vtipy a srandičky.

CO MĚ VYTÁČÍ: nefér hra a chrápání

MOJE MOTTO: Plnou parou vpřed!

JMÉNO: Biggi (vlastně Birgit) - rychlá jako tygr

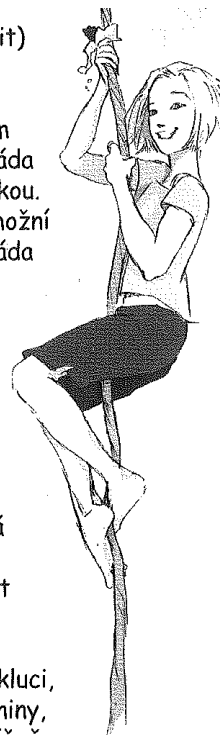
MOJE PŘEDNOSTI: Sbírám všechno, co se sbírat dá, a ráda беру záležitosti do svých rukou. Kluci jsou občas strašně nemožní (ale nikomu to neříkejte!). Ráda si také trénuju paměť.

MOJE SLABINY: Podle Patrika a Luka mám tvrdou hlavu. Tu ale mají nosorožci a sloni taky ☺!

CO MĚ NEJVÍC BAVÍ: Ztřeštěné oblečení, oříšková zmrzlina, vaření všelijakých dobrot, koně, tancování a mít pořád u sebe něco na zub.

CO MĚ VYTÁČÍ: Nemožní kluci, bédování, moc krátké prázdniny, dospělí, kteří mě neberou vážně.

MOJE MOTTO: Pomaloučku, polehoučku, ale na plné pecky!

JMÉNO: Luk (vlastně Lukáš) - lživý jako tygr

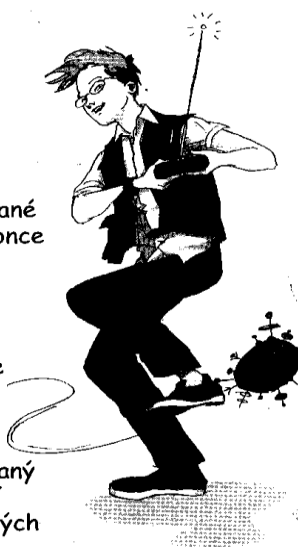
MOJE PŘEDNOSTI: Jsem počítačový fanda a mám rád dálkově ovládané věci. Sestrojil jsem dokonce létající prase a mám na starosti výstroj pro naše případy.

MOJE SLABINY: Všude mám děsný binec!

CO MĚ NEJVÍC BAVÍ: Hamburgery, můj vymakaný notebook, moje speciální brašna plná superdůležitých věcíček.

CO MĚ VYTÁČÍ: Nesnáším hádky a to, že Biggi ví vždycky všechno nejlíp (ale neříkejte jí to!). A když mi maminka uklízí v pokoji. Prosím ne!

MOJE MOTTO: Je třeba zkoušet všechno tak dlouho, až to začne fungovat!

A TOHLE JSEM JÁ:

JMÉNO: **JAKO TYGR**

MOJE PŘEDNOSTI:

MOJE SLABINY:

CO MĚ NEJVÍC BAVÍ:

CO MĚ VYTÁČÍ:

MOJE MOTTO:

7.6.2 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 7 na str. 122-123.

Anotace: Ukázka textu pochází z knihy Létající přízrak, která se řadí do knižní série Případ pro tebe a Klub Tygrů. Tygří parta, jejíž jádro tvoří tři kamarádi Luk, Patrik a Biggi, se tentokrát za dobrodružstvím vydala daleko na sever, do chladného Norska.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence komunikativní → formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, souvisle a kultivovaně se vyjadřuje v písemném i ústním projevu, naslouchá promluvám jiných lidí, porozumí jim a vhodně na ně reaguje
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → účinně spolupracuje ve skupině, přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Komunikační a slohová výchova → využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří výpisky nebo výtah z přečteného textu
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje, vlastními slovy interpretuje smysl díla
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → vyhledává informace v různých typech katalogů a dalších informačních zdrojích

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Osobnostní a sociální výchova → Rozvoj schopností poznávání
- Základní vzdělávání → Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech → Evropa a svět nás zajímá

Mezioborové přesahy a vazby:

➤ Základní vzdělávání → zeměpis

Organizace řízení učební činnosti: skupinová, hromadná

Vyučovací metody: vyprávění, rozhovor, diskuse, písemná cvičení, práce s textem

Organizace prostorová: školní třída

Organizace časová: 2 vyučovací hodiny (90 min)

Pomůcky: ukázka z díla Případ pro tebe a Klub Tygrů – Létající přízrak, pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby, Slovník spisovné češtiny, atlas

Cíl aktivity:

- žáci se snaží charakterizovat hlavní postavy prostřednictvím ukázky
- žáci vyhledávají informace ve Slovníku spisovné češtiny a atlasu
- žáci se přemýšlí nad svými přednostmi, ale i nad svými slabinami, uvědomují si, čím mohou být pro skupinu prospěšní

Metodický komentář:

Na úvod hodiny se učitel zeptá, co je důležité vzít si s sebou pod stan (stan, spacák, karimatka, holínky, pláštěnka, teplé oblečení, hygienické potřeby, věci na vaření, repelent, lékárnička, baterka). Namotivuje je tak k četbě ukázky, kde se parta dětí vydá nocovat pod stan (5 min). Žáci pracují ve skupinách (3-6 členných). Po četbě ukázky se snaží formulovat své myšlenky a názory, vyhledávat informace v textu, Slovníku spisovné češtiny a atlasu a odpovídat na otázky z pracovního listu (20 min). Následně budou prezentovat svou práci a diskutovat nad souvisejícími tématy (20 min). V další hodině přejde organizace řízení učební činnosti ze skupinové na hromadnou. Na základě přečteného textu žáci charakterizují jednotlivé postavy z ukázky. Učitel provádí jejich zápis na tabuli (15 min). Po následné prezentaci bude žákům předložen druhý pracovní list se skutečnou charakteristikou postav. Žáci porovnávají předvídané a skutečné charakteristiky postav (10 min). Poté vyplní charakteristiku vlastní osoby a prezentují ji před ostatními (20 min).

Další aktivity (nezařazené do časového plánu):

- práce s internetovými zdroji (stručný zápis autorova životopisu, další knižní série)
dostupné informace z portálů: wikipedia.cz, databazeknih.cz, spisovatele.cz
- práce s atlasem (další informace o Norsku)
- činnosti v knihovnických zařízeních (stručná charakteristika míst, kam se vydávají hlavní hrdinové děl Thomase Breziny nebo míst, kde se děj odehrává)
- pokračování v četbě

Klíč k pracovnímu listu:

1. Luk, Patrik, Biggi.
2. Teleobjektiv – fotografický objektiv.
Polaroid – instantní fotoaparát.
Hodil by se jim teleskop.
Teleskop – optický dalekohled.
Kaleidoskop – krasohled (dětská hračka založená na soustavě barevných sklíček).
3. Tygří parta spatřila na obloze zelenavě svítící letadlo, ke kterému se váže kletba. Každého, kdo tohle letadlo uvidí, stihne nějaké hrozné neštěstí. Tygří parta se obávala, jelikož pověra se místním několikrát potvrdila. Jednou shořel dům, podruhé auto, pak zase zmizely děti, které se naštěstí našly, ale nikdo nikdy nevypátral, kde po celou dobu byly. Zkrátka se tam děly samé nezvyklé věci.
4. Hlavní město Norska je Oslo. Norsko sousedí se Švédskem, Finskem a Ruskem. V Norsku se platí Norskou korunou a úředním jazykem je Norština. Fjordy jsou úzké mořské zálivy ledovcového původu.

7.7 Dračí polévka

7.7.1 Pracovní list

1. Kdo je vypravěčem příběhu?

2. S kým hlavní hrdina žije a na jakém místě?

3. Hlavní hrdina je _____ národnosti.

4. Jaké spatřuješ rozdíly mezi Longem a Lád'ou?

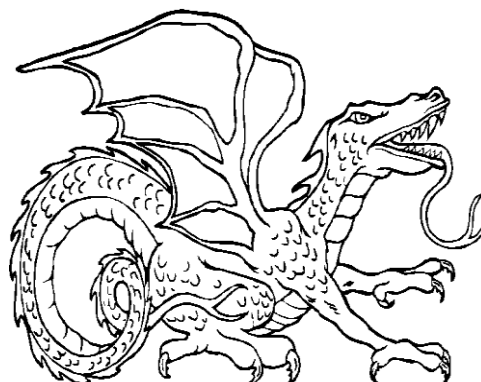
5. S kým se hlavní hrdina kamarádí a proč?

6. Ukázka z knihy nese název Dračí polévka. Proč se tak jmenuje a jakou významnou roli zde zastává drak? Vyhledejte publikaci v knihovně a zjistěte odpovědi na otázky.

7. Vyhledej s pomocí katalogu knihovny vietnamské pohádky nebo pověsti. Prolistuj si knihy a přečti si ukázky. Posléze vyhledej knihy s českými pohádkami, prolistuj si je a přečti ukázky. Které postavy nebo pohádkové bytosti se objevují v českých a které ve vietnamských pohádkách? Čím se od sebe liší? Svá tvrzení zdůvodni.

8. Ve kterých dalších literárních žánrech můžeš najít draka?

Znáš nějaké knihy, ve kterých vystupují draci? Jakou mají tito draci podobu?

9. Prostřednictvím internetových zdrojů vyhledej některé vietnamské kulturní tradice a zvyky. Jak se odlišují od těch českých? Které vietnamské tradice nebo zvyky tě zaujaly? Svá tvrzení zdůvodni.

7.7.2 Metodický materiál pro učitele

Ukázka z díla je uvedena v příloze č. 8 na str. 124-126.

Anotace: Dračí polévka je kniha o vietnamském chlapci žijícím se svou maminkou a dědečkem v Praze. Poklidný život Longa se změní v den jeho dvanáctých narozenin příchodem jeho otce, kterého znal pouze z matčina vyprávění o Dračí legendě.

Klíčové kompetence:

- Základní vzdělávání → Kompetence k učení → vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- Základní vzdělávání → Kompetence k řešení problému → vyhledá informace vhodné k řešení problému
- Základní vzdělávání → Kompetence sociální a personální → chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají

Očekávané výstupy:

- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Komunikační a slohová výchova → využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu a vytvoří výpisky nebo výtah z přečteného textu
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby
- Základní vzdělávání → Jazyk a jazyková komunikace → 2. stupeň → Český jazyk a literatura → Literární výchova → vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně a dalších informačních zdrojích

Průřezová témata:

- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Kulturní diference
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Etnický původ
- Základní vzdělávání → Multikulturní výchova → Multikulturalita

Mezioborové přesahy a vazby:

➤ Základní vzdělávání → výchova k občanství

Organizace řízení učební činnosti: skupinová

Vyučovací metody: vyprávění, výklad, diskuse, písemná cvičení, práce s textem a knihami

Organizace prostorová: knihovnické zařízení

Organizace časová: návštěva knihovnického zařízení (1-2 hod.)

Pomůcky: ukázka textu Dračí polévka nebo četba z publikace Dračí polévka (Krajská vědecká knihovna v Liberci, oddělení pro děti a mládež vlastní 10 exemplářů), pracovní listy pro žáky, čisté listy papíru, psací potřeby

Cíl aktivity:

- žáci vyhledávají informace v různých publikacích a příručkách, v různých typech katalogů nebo jiných informačních zdrojích
- žáci ústně či písemně formulují odpovědi ze své četby
- žáci si uvědomují multikulturní rozdíly současného světa a považují multikulturalitu jako prostředek vzájemného obohacování

Metodický komentář:

Pro využití pracovního listu v plném rozsahu doporučuji tuto činnost zajistit v knihovnickém zařízení, konkrétně v Krajské vědecké knihovně v Liberci, oddělení pro děti a mládež. Knihovnu lze po domluvě navštívit v časných ranních hodinách, kdy je pro veřejnost uzavřena nebo v kdykoliv v průběhu dne. První varianta však žákům nabídne větší prostor pro klid při plnění pracovních úkolů. Žáci se posadí a učitel nebo pracovník knihovny je může seznámit se současnou literaturou pro děti a mládež. Mezi představovanými knihami bude i Dračí polévka, ze které si žáci nahlas přečtou ukázkou. Pro efektivnější zážitek z jiného prostředí doporučuji nechat číst schopné čtenáře přímo z knihy. Ostatní žáci aktivně naslouchají. Po přečtení ukázky se žáci snaží formulovat své myšlenky a vyjadřují své názory na dílo v otevřené diskusi. Poté učitel žáky rozdělí do skupin (3-6 členných), seznámí je s obsahem pracovních listů a vyhledáváním publikací, které budou při svých úkolech potřebovat. Skupiny se pohybují po knihovně, pracují samostatně. Po vypracování všech úkolů se na vymezeném místě opět usadí. Žáci jsou požádáni o předložení všech titulů, které k činnostem potřebovali. Prezентují své práce, diskutují, uvádí, ze kterých publikací čerpali a vyhodnotí skupinovou práci v knihovně.

Klíč k pracovnímu listu:

1. Vypravěčem příběhu je dvanáctiletý chlapec Long.
2. Hlavní hrdina žije se svým dědečkem a maminkou v Praze Krči.
3. Hlavní hrdina je vietnamské národnosti.
4. Hlavní hrdina vede dvojí život. Ačkoliv žije od malička v České republice, jeho původ a vzhled ho od života v našem prostředí značně odděluje. Long vyrůstá se svou maminkou a dědečkem v duchu země, ze které pochází. Longův život je protkán dědečkovými příběhy a filozofickými úvahami o Dračím králi. Doma mluví vietnamsky a speciality asijské kuchyně jí hůlkami. Ve škole zase používá příbor a mluví česky.
5. Hlavní hrdina se nejvíce kamarádí se spolužačkou Světlanou. Světlana pochází z Ukrajiny a zažívá podobné strasti jako Long. Oba se tu necítí „jako doma“. Navíc mínění některých spolužáků o zemích, ze kterých oba pochází, je trápí.
6. V úvodu knihy se čtenář seznamuje s legendou o Dračím králi. Odhalení této legendy čeká čtenáře až v závěru. Dračí král je ve skutečnosti Longův dědeček, který se o něho s jeho matkou od malička staral, jelikož cítil zodpovědnost za svého syna. Dědeček, ve skutečnosti Dračí král, pracuje na tržišti ve stánku, kde krom normálních asijských jídel podává i speciální polévku. Odtud se vzal název Dračí polévka.
7. K vypracování otázky mohu doporučit: překlad Dračího krále od Petry Müllerové, překlad Vietnamských pohádek od Ivy Zbořilové a Odolena Klindery, dále Pohádky rýžových polí bez bližšího autorského určení, literární publikaci Když se ryby pásly na nebi od Eduarda Claudiuse nebo Pohádky z džungle přeložené Helenou Teigovou. Veškeré zmiňované publikace vlastní Krajská vědecká knihovna v Liberci. Žáci se učí pracovat s online katalogem knihovny a pod jednotlivými hesly hledat vhodné publikace.
8. Především pohádky a fantasy literatura (př.: J. R. R. Tolkien - Silmarillion, Hobit, Cressida Cowellová - Jak vycvičit draka, Christopher Paolini - Odkaz Dračích jezdců, J. K. Rowlingová - Harry Potter a Ohnivý pohár).
9. Vietnamci kladou velký důraz na přípravu jídla. U jídla se schází celá rodina, kde řeší nejrůznější rodinné záležitosti. Vietnamci kladou velký důraz na vzdělání, neslaví narozeniny, ale výrazným způsobem uctívají výročí úmrtí předků a pohřby. Vánoce probíhají v trochu jiném pojetí. Vietnamci oslavují Nový Lunární rok, schází se celá rodina a oslava trvá dva týdny. Dárky pod stromečkem většinou probíhají formou finančního daru, nikoliv jako u nás. Žáci mohou čerpat z: ckmytravel.cz/o-vietnamu, wikipedia.cz/vietnam.

8 Závěr

Hlavní cílem této diplomové práce bylo zmapovat stav mimoškolní četby současných dětí 6. a 7. tříd na základních školách v Libereckém kraji. Cíle se podařilo dosáhnout prostřednictvím dotazníkových šetření. Dotazníkového šetření pro žáky 6. a 7. tříd se zúčastnilo 598 žáků z osmi základních škol v Libereckém kraji a doplňkového dotazníkového šetření pro učitele se zúčastnilo 11 učitelů českého jazyka z vybraných ročníků základních škol.

Dotazníková šetření přinesla výsledky o postavení četby ve volnočasových aktivitách u dětí prepubescentního věku a její frekvence. Ačkoliv jsou současní žáci značně ovlivňováni médii, především počítačem a televizí, věnuje se četbě ve volném čase třetina dotazovaných, z toho 30 % žáků každý den. V teoretické části je několikrát uvedeno, že zásadní podíl na vztahu dítěte ke knize má hlavně rodina, a to potvrdily i výsledky šetření. U více než poloviny dotazovaných mělo zásadní vliv na četbu rodinné prostředí, především rodiče a prarodiče. O něco menší počet žáků však uvedl, že k četbě je dostala hlavně vlastní iniciativa. Více než třetina žáků přečetla za poslední dva roky více než deset titulů. Alarmujícím zjištěním však je, že 6 % dotazovaných nepřečetlo žádnou knihu a 14 % žáků jen jednu, maximálně dvě knihy. Celkem 20 % tedy činí počet žáků, kteří se četbě nevěnují téměř vůbec. Podobné výsledky poskytly i záznamy návštěv knihovnických zařízení. 42 % dotazovaných navštěvuje knihovnu, z toho 81 % v měsíčním intervalu, ale 58 % žáků knihovnu nenavštěvuje vůbec. Stálo by tedy za zvážení, jak děti k těmto návštěvám motivovat. Zvýšená pozornost by se měla věnovat i výběru knih. Žáci si v knihovně nejvíce půjčují knihy především podle žánru a nálady, jen zřídka na doporučení přátel nebo učitele a téměř vůbec na doporučení knihovníka. Přitom v současné době jsou pro dítě zřejmě nejlepším zprostředkovatelem knihy pracovníci dětských oddělení knihoven. Svědčí o tom i článek *Co děti čtou, pokud čtou*,⁵¹ kde autorka Ivana Hutařová uvádí problémy v oblasti doporučování nově vycházející literatury. Nejvíce se autorka pozastavuje nad nízkou informovaností učitelů českého jazyka o novinkách literatury pro děti a mládež. V tomto případě by měli učitelé žáky nejvíce odkazovat právě na pracovníky knihovnických zařízení, aby se žákům dostaly do rukou tituly, které skutečně mohou zvýšit jejich zájem o četbu.

⁵¹ HUTAŘOVÁ, I. Co děti čtou, pokud čtou. *Český jazyk a literatura*. 2005, roč. 55, č. 3. ISSN: 0009-0786. S. 137-140.

Poslední okruh dotazníkového šetření pro žáky se týkal rozvoje mimoškolního četby z prostředí školního a nepřinesl zrovna pozitivní výsledky. Záznamy z četby vyžadují jen učitelé 67 % dotazovaných žáků, 33 % si nic takého vést nemusí. Přitom záznamy ve čtenářském deníku žáka vedou ke komplexní charakteristice díla a k rozvinutí schopností vyhledávat v textu informace a nadále s nimi pracovat.

Dotazníkového šetření pro učitele se zúčastnilo 11 učitelů českého jazyka vybraných ročníků základních škol. Pro věrnější zachycení pohledu učitelů jsem zvolila systém otevřených otázek, týkajících se odkazů na mimoškolní četbu. V úvodu jsem odhalovala současné podoby záznamů četby. Většina učitelů ve svých hodinách praktikuje záznamy do sešitu s názvem „Čtenářský deník,“ z jiných názvů se objevilo jen „Moje čtení.“ Někteří učitelé pak kontrolují záznamy četby formou referátu v hodinách literatury. Do deníků učitelé vyžadují jen zápisy povinné či doporučené četby, ve výjimečných případech záznamy divadelních představení nebo filmových promítání, což je celkem škoda, jelikož deník pak nabývá rutinního dojmu. Učitelé žákům zadávají i nízký počet titulů na školní rok. Někteří z nich zadávají jen jeden až dva tituly, jiní více. Ve více než polovině případech je to však jen četba dobrovolná. Pozitivní výsledky neshledávám ani při výběru titulů. Někteří učitelé četbu nezadávají a žáci si volí zcela sami, což může snadno sklouznout k četbě brakové literatury, o čemž vypovídají i odpovědi na poslední otázku. Například u dívek se učitelé často setkávají s četbou románů a povídek s tematikou koní. Výsledky současně preferovaných autorů a děl se shodují s výpověďmi učitelů. Žáci projevují největší zájem o fantasy, sci-fi, dobrodružnou a humoristickou literaturu.

S ohledem na výsledky výzkumu jsem vypracovala výukové materiály do hodin českého jazyka pro vybrané ročníky základní školy. Při tvorbě pracovních listů jsem vycházela z žánrové oblíbenosti a z žáky nejvíce preferovaných autorů a děl. V současné době dávají prepubescentní čtenáři přednost komiksu, fantasy a sci-fi literatuře, dobrodružné a humoristické literatuře. K současně nejčtenějším autorům patří: Thomas Brezina, Joanne Rowlingová, Jeff Kinney, Jacqueline Wilsonová. Z literárních děl jsou to knižní série: Deník malého poseroutky, Harry Potter, Stmívání a Hraničářův učeň. S vyloučením děl, uvedených na trh v posledních deseti letech, lze shledat podobné výsledky i v čtenářské anketě dětí ve věku 7-15 let z r. 2003, kterou pořádá Sukova studijní knihovna pro děti a mládež.⁵² V seznamu dvaceti nejčtenějších knih lze nalézt autory jako: Joanne Rowlingová, Enid

⁵² HUTAŘOVÁ, I. Co děti čtou, pokud čtou. *Český jazyk a literatura*. 2005, roč. 55, č. 3, s. 137-140. ISSN: 0009-0786.

Blytonová, Astrid Lindgrenová nebo Jacqueline Wilsonová. Autorky fantasy knih a publikací s nádechem tajemna a dobrodružství se tak na předních příčkách oblíbenosti v četbě dětí a mládeže drží již několik let.

Z výsledků současně preferovaných děl lze vyzorovat značnou nevyváženost mezi jednotlivými knižními tituly. Na jedné straně stojí literární díla jako Hraničářův učeň, Eragon nebo Stmívání a na druhé straně Deník malého poseroutky nebo komiksová série Tintinova dobrodružství, které bychom doporučili k četbě spíše nižším ročníkům. Deník malého poseroutky však v dotazníkovém šetření uvedlo více než sto žáků a stal se tak nejpreferovanější knihou žáků 6. a 7. tříd v Libereckém kraji.

Pro tvorbu výukových materiálů jsem si vybrala Tintinova dobrodružství, konkrétně čtvrtý díl Faraonovy doutníky od Hergého, Deník malého poseroutky od Jeffa Kinneyho, Cukrovou vatu od Jacqueline Wilsonové, Stmívání od Stephenie Meyerové, Tajemný hrad od Enid Blytonové, Létačící přízrak od Thomase Breziny a Dračí polévku od Aleny Ježkové.

Prostřednictvím pracovních listů do hodin českého jazyka se žáci mohou seznámit s novými knižními tituly a dalšími individuálními styly autorů či prohloubit poznatky o jednotlivých literárních žánrech. Tituly blízké jejich vrstevníkům mohou zvýšit zájem o četbu u dětí, které se četbě věnují málo nebo vůbec. V neposlední řadě mohou získaná data a materiály do výuky upozornit učitele českého jazyka na nová díla v literatuře pro děti a mládež nebo mohou pomoci se seznamem doporučených knih k četbě.

9 Použité zdroje

9.1 Literatura

1. BARTOŠOVÁ, I., SKUTIL, M. Dotazník. In: SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011, s. 80-88. ISBN 978-80-7367-778-7.
2. BLYTONOVÁ, E. *Tajemný hrad*. Praha: Albatros, 2010, s. 56-61. ISBN 978-80-00-02562-9.
3. BREZINA, T. *Případ pro tebe a Klub Tygrů: Létající přízrak*. Praha: Fragment, 2009, s. 11-21. ISBN 978-80-253-0883-7.
4. FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.
5. HERGÉ. *Tintinova dobrodružství: Faraonovy doutníky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2011, s. 6-11. ISBN: 978-80-00-02798-2.
6. HUTAŘOVÁ, I. Co děti čtou, pokud čtou. In: *Český jazyk a literatura*. Praha: SPN, 2005, roč. 55, č. 3, s. 137-140. ISSN: 0009-0786.
7. CHALOUPKA, O. *Literární výchova ve škole a dětská četba*. Praha: Albatros, 1978.
8. CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.
9. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu - základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
10. JANOUŠEK, P. *Dějiny české literatury 1945-1989 II*. Praha: Academia, 2007. ISBN 80-200-1528-0.
11. JEŽKOVÁ, A. *Dračí polévka*. Praha: Albatros, 2011, s. 13-18. ISBN 978-80-00-02757-9.
12. JUCOVIČOVÁ, D., BUDÍKOVÁ, J. Dyslexie a překonávání jejích důsledků pro rozvoj čtenářství. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004, s. 73-79. ISBN 80-7083-904-X.
13. KINNEY, J. *Deník malého poseroutky*. Praha: Albatros, 2009, s. 136-143. ISBN 978-80-02255-3.
14. LINGEA. *Slovník současné češtiny*. Brno: Lingea, 2011. ISBN 978-80-87471-27-2.

15. MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008, 5. vyd. ISBN 978-80-7367-416-8.
16. MEYEROVÁ, S. *Stmívání*. 2. vyd. Praha: Egmont, 2008, s. 299-304. ISBN 978-80-2520-898-4.
17. MERTIN, V. Psychologické souvislosti čtenářství u dětí a dospělých. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009, s. 9-15. ISBN 978-80-86807-79-9.
18. ŘEŘICHOVÁ, V. *Výchova čtenáře v české počáteční škole (1774-1948)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-244-0044-8.
19. SKIP. *Čtenářství, jeho význam a podpora – výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo*. Praha: SKIP, 2008. ISBN 80-85-851-18-0.
20. SULOVSKÁ, J. Faktory ovlivňující dětské čtenářství. In: KOUDELKOVÁ, E., ed. *Současnost literatury pro děti a mládež*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004, s. 73-79. ISBN 80-7083-904-X.
21. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Ostravská univerzita, 2005. ISBN 80-244-0629-2. S. 101-105.
22. TOMAN, J. Současný prepubescentní čtenář a jeho proměny. In: CENTRUM ČÍTÁRNA. *Čtením ke vzdělání*. Praha: Svoboda Servis, 2004, s. 8-15. ISBN 80-86320-36-7.
23. TOWNSENDOVÁ, S. *Tajný deník Adriana Molea*. 3. vyd. Praha: Mladá fronta, 2003, s. 34-35. ISBN 80-204-1000-7.
24. TRÁVNÍČEK, J. *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.
25. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.
26. VĚŘÍŠOVÁ, I., KRUGER, K., BĚLINOVÁ, E. *Kudy vede cesta ke čtenáři?: Rozvoj dětského čtenářství na druhém stupni základní školy*. Praha: Aktris, 2007. ISBN 978-80-254-0669-4.

27. WILSONOVÁ, J. *Cukrová vata*. Brno: Centa, 2007, s. 61-65. ISBN 978-80-7381-003-0.
28. ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7.

9.2 Internetové zdroje

1. BASL, J., KRAMPLOVÁ, I., PALEČKOVÁ, J., ŠVEJDOVÁ, D. a TOMÁŠEK, V. *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009: Umíme ještě číst?* [online]. 2010. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Mezinarodni-setreni-archiv/PISA/PISA-2009/narodni-zprava.pdf>
2. CATCHEXCEPTION s.r.o. *Krajská vědecká knihovna v Liberci: Knihovna pro děti a mládež.* [online]. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.kvkl.cz/deti-nabidka-pro-skoly.html>
3. ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Národní zpráva: PIRLS 2011.* [online]. 2012. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/getattachment/53120d54-47da-4a68-9452-12c44b0e3aab/narodni-zprava-PIRLS_2011_WEB.pdf
4. *Čtení pomáhá.* [online]. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/cs/O-projektu>
5. Databáze knih. *Thomas Brezina.* [online]. 2013. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/thomas-brezina-344>
6. Deník slabocha. In: Česko-Slovenská filmová databáze. [online]. 2013. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/271940-denik-slabocha/>
7. GABAL, I. VÁCLAVÍKOVÁ HELŠUSOVÁ, L. *Jak čtou české děti? Analýza sociologického výzkumu.* [online]. 2003. [cit. 2013-07-11]. Dostupné z: <http://www.adam.cz/dokumenty/2006/jak-ctou-ceske-deti.pdf>
8. GEJGUŠOVÁ, I. *Doporučená četba a literární výchova na základní škole.* [online]. 2010. [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://konference.osu.cz/cestina/dok/2010/gejgusova-ivana.pdf>
9. HOMOLOVÁ, K. *Pubescentní čtenář - jeho výzkum a modelování.* [online]. 2009, roč. 61, č. 10. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2009-roc-61/10-2009/tema-pubescentni-ctenar-jeho-vyzkum-a-modelovani-62-493.htm>
10. LISTOVÁNÍ. *Listování pro školy.* [online]. 2013. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.listovani.cz/listovani-pro-skoly/obecne-informace.html#>
11. MŠMT ČR. *O školské reformě.* [online]. 2013. [cit. 2013-07-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/o-skolske-reforme>

12. RAJDLOVÁ, I. *Problematika dětského čtenářství a aktivita na jeho podporu*. Brno, 2006. Diplomová práce (Mgr.). 178 s. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Kabinet knihovnictví. Rovněž dostupné z: http://is.muni.cz/th/64850/ff_m/Diplomovaprace-konecnaverze.pdf
13. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2013-07-08]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.
14. Stmívání. In: *Česko-Slovenská filmová databáze*. [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/235755-stmivani/>
15. Tintinova dobrodružství. In: *Česko-Slovenská filmová databáze*. [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/236467-tintinova-dobrodruzstvi/>
16. WEB & MEDIA. *Celé Česko čte dětem*. [online]. [cit. 2013-07-01]. Dostupné z: <http://www.celeceskoctedetem.cz/cz/menu/7/o-nas/>
17. Wikipedie - otevřená encyklopedie. *Čtenářství*. [online]. 2013. [cit. 2013-07-07]. Dostupné z:<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cten%C3%A1%C5%99stv%C3%AD>

9.3 Zákony a jiné právní normy

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělání

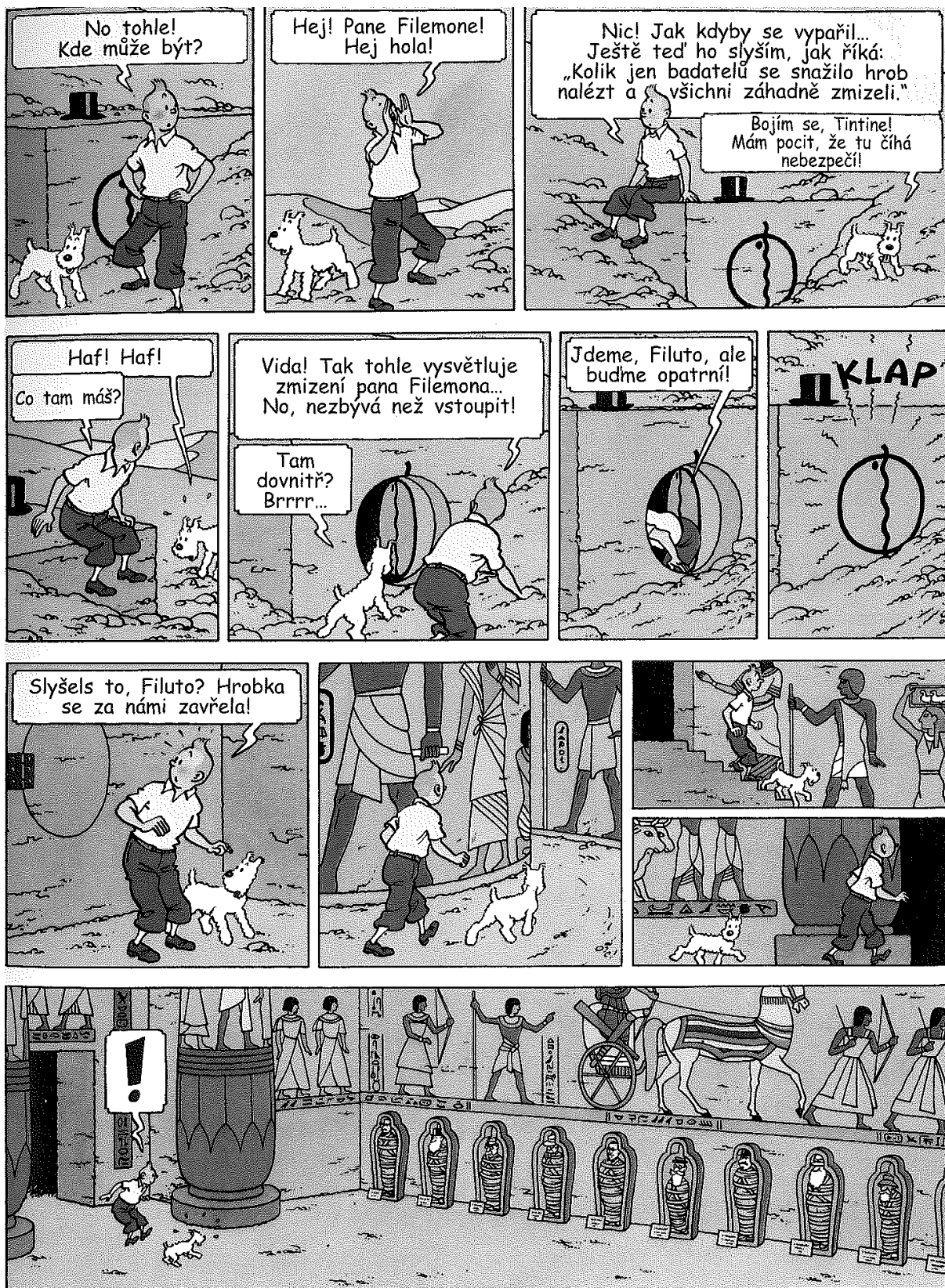
9.4 Obrázky z pracovních listů

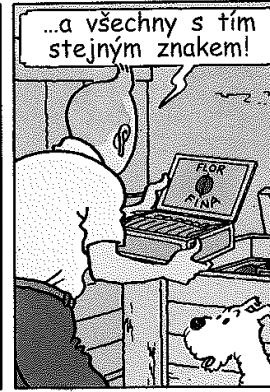
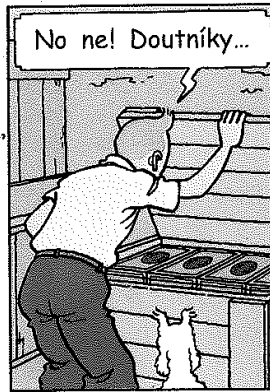
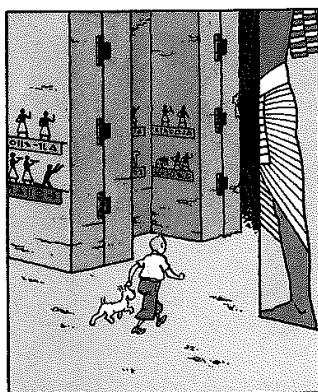
1. Obrázky hradů z pracovního listu ze str. 81 čerpány z: *Atlas Česka* [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupný z: <http://www.atlasceska.cz/liberecky-kraj/hrady-a-zamky/>
2. Obrázek přebalu knihy z pracovního listu ze str. 75 čerpán z: *Knihy ABZ* [online]. [cit. 2013-07-12]. Dostupný na z: <http://knihy.abz.cz/prodej/stmivani>

Přílohy

Příloha 1 Ukázka z díla Faraonovy doutníky – Tintinova dobrodružství

53

⁵³ HERGÉ. *Tintinova dobrodružství: Faraonovy doutníky*. 2. vyd. Praha: Albatros, 2011. ISBN: 978-80-00-02798-2. S. 6-11.

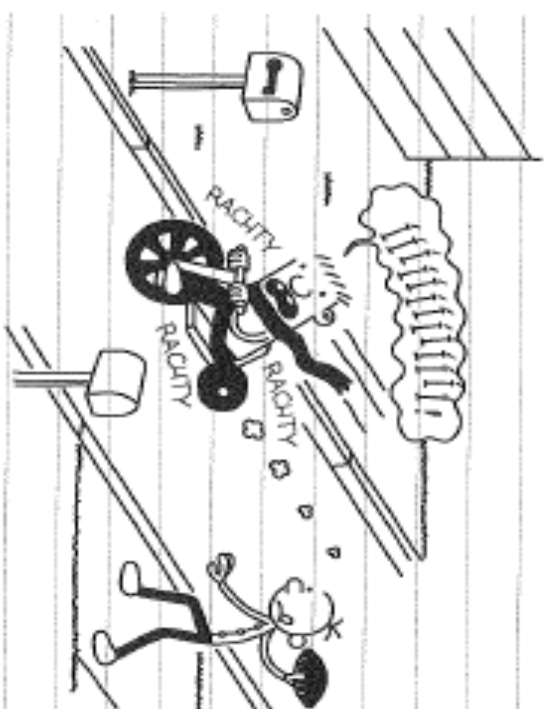
Příloha 2 Ukázka z díla Deník malého poseroutky

LEDEN

Sčítadlo

Nášel jsem způsob, jak se trochu pobavit s touto tříkolkou, co mi Rowley dal k Vánočním. Vymyslel jsem hru, při které jeden jede z kopce a ten druhý se ho pokouší míčem z té tříkolky srazit.

První jel z kopce Rowley a já jsem hlídal.

Zaschnout pohybující se cíl je mnohem těžší, než jsem myslel. A taky jsem to nemohl moc trénovat. Rowleymu po každém sjezdu trvalo asi deset minut, než tříkolku zase vystřelil nahoru.

Rowley si to pořád chtěl se mnou vyměnit, jako abych na tříkolce jel zase já, ale nejsem blázen. Ta věc jela tak rychle šedesát kilometrů v hodině, a neměla ani brzdy.

CHCEŠ SI TO
TĚ ZKUSIT TY?
(UF, UF)

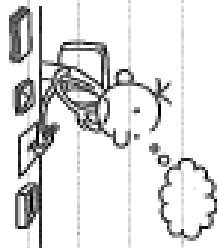
NE, DĚK...
JÁ NEJSEM TAK
DOBŘÍ JAKO TY!

Na zbratřka se mi dnoška nepovedla. Rowleyho z té tříkolky srazit. Ale aspoň měly na čem pracovat zbratřka vánočních prázdnin.

Čtenář

Chystal jsem se vyrazit k Rowleymu, že zas budeme hrát tu hru s tříkolkou, ale máma prohlásila, že myslív musím dopadnout předčkatel za vánoční dárky, než budu moct z domu.

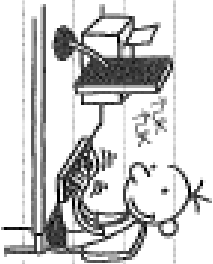
Přikl jsem si, že to zmáknu za půl hodinky, jenže když jsem měl opravdu začít psát, měl jsem v hlavě úplně vymazané.

Řeknu vám, není to nic jednoduchého, děkovat za dárky, které člověk vůbec nechce!

Začal jsem s těmi věcmi, co měly být odměnou, protože jsem si říkal, že budou snadnější. Jenže po dvou nebo třech dopisech jsem si uvědomil, že vlastně píšu pořád to samé.

Tak jsem si na počítači nachystal takový formulář, kde byla předem nastavena pro to, co se měnilo. Pak už to bylo jednoduché.

Milá teta Lydia,

Moc děkuju za báječnou encyklopedii.
Jak jsi věděla, co si přeju?

Moc se mi líbí, jak se encyklopede vyjímá u mě na poličce.

Všechni kamarádi mi budou závidět, že mám vlastní encyklopedii.

Díky za báječný dárek, tohle byly moje nejhezčí Vánoce v životě!

Zdraví Greg

Prvních pár dávků ten systém fungoval docela dobře, ale dál už to byla horší.

Milá teta Loretto,

Moc děkuju za báječné kalhoty.
Jak jsi věděla, co si přeju?

Moc se mi líbí, jak se kalhoty vyjímají u mě na nohách.

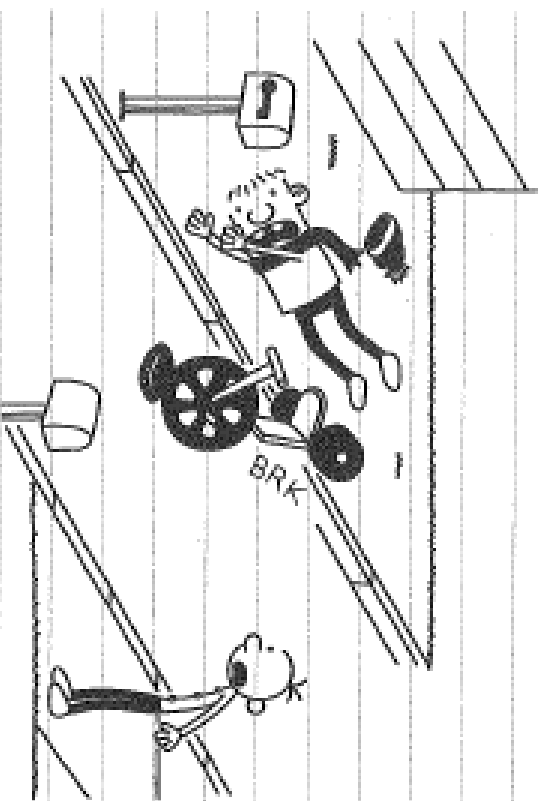
Všechni kamarádi mi budou závidět, že mám vlastní kalhoty.

Díky za báječný dárek, tohle byly moje nejhezčí Vánoce v životě!

Zdraví Greg

Přítel

Dneska se mi konečně povedlo snazit Rowleyho ztřískat, ale ne tak, jak jsem čekal. Snazil jsem se ho třást do ramene, ale minul jsem a mňe vletěl pod přední kolo.

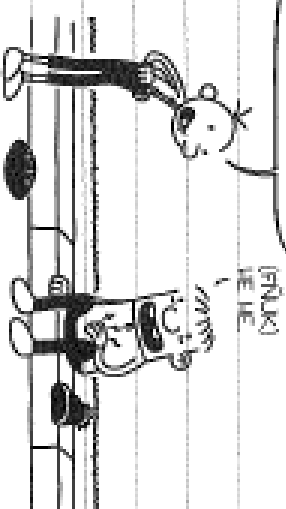

Rowley se snazil zavazet před rukama, ale dost tvrdě přistál na levé noze. Myslel jsem, že se otkope a znovu nasadím, ale on ne.

Snazil jsem se ho rozesadit, ale nezabíral ani jinotj spolehlivé věpy.

Takže mi bylo jasné, že si fakt něco udělal.

HELE, KOUKNI,
JSEM TVŮJ TATA.
GRR, GRR, GR.

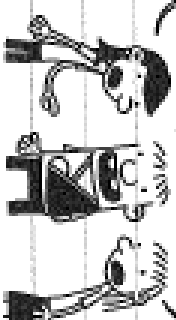
Pondělí

Vánoční předvánoční střešiny a musíme zas do školy. Vzpomínám na tu Rowleyho metodu s třískáním. Ale, tak si zlomil ruku a musí teď nosit sátru. A dneska se kolem něj všichni směřovali, jako by byl nějaký hrdina nebo co.

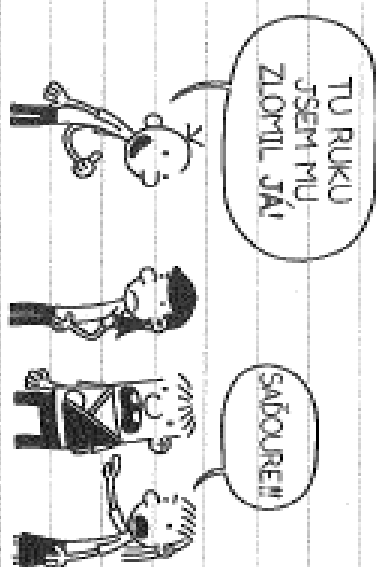
BOÍ
TO
JEŠTĚ?

NO,
TROŠKU.

CHUDÁČKU!

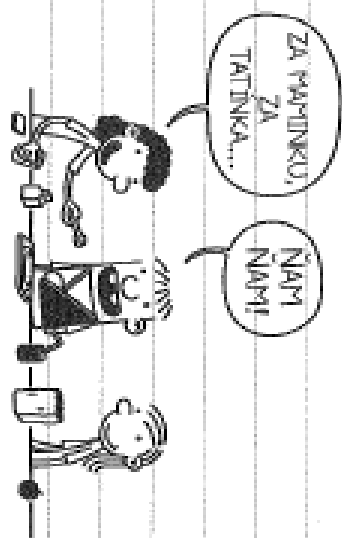

Smažil jsem se trochu přibívit na Raulovy popravky,
ale odváželo se to proti mě.

Při odchodu pozvalo pár hostů Raulovyho do svého stolu,
že ho budou KRMIT?

Co mě na tom šlo nejvíce je to, že Rauly je pravit
a zlomenou měl LEVOU ruku. Takže se miže křivě
- kromě toho.

úterý

Už jsem si, že to Raulovyho zranění je docela
složitější, takže jsem se rozhodl, že je na čase si taky
njáke pořádit.

Ved jsem z domova odvezl a omdel jsem si ha kolem
ruky, aby to vypadalo, že jsem zraněný.

Všude jsem nacházel, proč se kolem mě hořky tak
mnozí jako kolem Raulovyho, pak mi ale došlo, v čem
je problém.

Sakra je to štvělá, protože se na ni každý chce
podívat. Ale na obraz se parám podpisuji a špatně.

Příloha 3 Ukázka z díla Deník Adriana Molea

Čtvrtek, 12. března

Dneska ráno jsem se probudil a zjistil, že mám obličej samou vyrážku. Matka řekla, že to jsou nervy, ale já jsem stejně přesvědčený, že nedostávám patřičnou stravu. V poslední době jím spoustu věcí z pytlíku. Možná že jsem alergický na umělé hmoty. Matka volala do ordinace doktora Graye, aby mě k němu objednal, ale může mě přijmout nejdříve pět pondělí! Klidně bych mohl mít africkou horečku a rozněst ji po celé čtvrti! Říkal jsem matce, aby řekla, že jsem malého případ, ale ona prohlásila, že «jako obvykle přeháním». Řekla, že pár uhrů ještě neznamená, že umírám. Nevěřil jsem svým uším, když řekla, že jde normálně do práce. Neměla by mít na prvním místě své dítě a pak teprve zaměstnání?

Zavolal jsem babičce. Vzála si taxík, odvezla mě k sobě a uložila do postele. Tam jsem i teď. Je tu čisto a klid. Mám na sobě pyžamo po mrtvém dědečkovi. Zrovna jsem snědl misku kaše a hovězí polévku. Je to moje první pořádná strava po několika týdnech. Myslím, že až matka přijde domů a zjistí, že tam nejsem, bude křávat. Ale upřímně řečeno, můj milý deníčku, je mi to fuk.

Pátek, 13. března

První čtvrt měsíce

Dneska v 1/12 v noci za mnou k babičce přišel doktor z pohotovosti. Jeho diagnóza byla, že trpím *acne vulgaris*. Řekl, že je to tak běžné, že se to považuje za normální projev dospívání. Podle něj je krajně nepravděpodobné, že bych mohl mít africkou horečku, když jsem letos nebyl v Africe. Řekl babičce, aby sundala z oken a dveří ta prostěradla napuštěná dezinfekcí. Babička prohlásila, že si to chce nejdříve ještě ověřit. To už doktor ztratil nervy a silně zafňal: «Ježšmarja, vždyť ten kluk má jen pár pubertálních uhrů!»

Babička řekla, že si na něj bude stěžovat u lékařské komory, ale doktor se jenom zasmál, šel dolů a praškal za sebou dveřma. Cestou do práce se tu zastavil otec. Přinesl mi domácí tělo z občanské výchovy a přivedl psa. Řekl, že sem v polétné zaskočí, a jestli nebudu venku z postele, seřezá mě, až zmoudřám.

Potom šel s babičkou do kuchyně a blášt se tam dohadovali. Slyšel jsem ho, jak říká: «Mezi mnou a Pavlou je to teď moc

špatný. Teď zrovna se nejvíce hádáme o to, komu nepřipadne Adrian. Otec to musel poplést. Určitě chtěl říct, komu připadne Adrian.

Stalo se to nejhorší, co se mohlo stát. Obličej mám samou vyrážku a rodiče se rozcházejí.

Sobota, 14. března

Už je to jisté. Rozvádějí se! Ani jeden z nich se nechce odstěhovat z domu, takže se z pokoje pro hosty stal otcův obývací ložnice zároven. Mělo by to na mě působit moc špatně. Třeba ze mě nakonec ani nebude velitel.

Matka mi dala pět liber a řekla, abych to neřikal otci. Koupil jsem si bioaktivní masíčku na plet a novou LP desku skupiny Abba.

Zavolal jsem panu Cherrymu, že mám osobní problémy a několik týdnů nebudu moci pracovat. Pan Cherry už věděl, že se mi rodiče rozvádějí, protože otec odhlásil matčin Cosmopolitan.

Otec mi dal pět liber a řekl, abych to neřikal matce. Čísť jsem utráhl za růžové dopisní papíry, abych v BBC udělal dojem a aby moje básně zařadili do vysílání. Zbytek dostane vyteřák Barry Kent. Myslím, že nikdy na světě nemůže být tak nešťastný jako já. Nebýt poezie, už bych se dávno zbláznil.

Šel jsem na smutnou procházku. Pandorinymu koni jsem donesl dvě libry laciných jablek. Vymyslel jsem na Poupě básně. Když jsem se vrátil do domu, kde bydlím, zapsal jsem ji.

Poupě

Napsal Adrian Mole

ve věku necelých čtrnácti let.

Hnědý koníčku,

Již jabka na poli,

Snad mě má rána

Jednou přebolí.

Laskám ta místa, kam Pandora vkročila,

Jezedecké botky si na to obula.

Šlohem, hnědý koníčku.

Mřím zas do dál,

Na nohou zvrhlé a špinavé sandály.

Poslal jsem básně do BBC. Na obálku jsem napsal »Express«.

Příloha 4 Ukázka z díla Cukrová vata

„Tati? Ach jo.“ „Tak co se děje? Nechceš to už konečně vyklopit?“ „Já nevím jak,“ kvílela jsem. Pak jsem zaslechla, jak před domem zastavilo auto. Zvedla jsem se z pohovky. Už tu byl Steve, ale bylo ještě hodně brzy. Steve, máma a Tygr – přijeli si pro mě všichni. Musela jsem to říct. Vychrlila jsem to ze sebe, jako když se ze sopky chrlí láva. „Tati, mně to strašně vadí, ale jedeme do Austrálie, Steve tam dostal práci a za měsíc se tam stěhujeme, řekli mi to teprve nedávno a já jsem ti to chtěla říct celý víkend, ale vůbec mi to nešlo, a oni říkají, že to není napořád, jenom na půl roku, ale mně to bude připadat jako celá věčnost a cítím se teď jako roztržená na dva kusy, protože tě mám ráda, tati.“

V tom zazvonil zvonek. Táta zmateně zavrtěl hlavou. Na jeden hrozný okamžik se mu divně zkroutil obličej. Pak se zhluboka nadechl a pokusil se o úsměv. „To je báječná novinka, Floss,“ řekl. „Do Austrálie, říkáš? No jo, tak to ti budeme muset koupit takovej ten legrační bílej úbor s kloboukem pro cestovatele. „Nevadí ti to, tati? Nezlobíš se na mě?“ „Jak bych se na tebe mohl zlobit, ty hlupáčku. To víš, že mi to vadí, to je jasný. Bude se mi hrozně moc stýskat. Hlavně na mě nezapomeň.“ „Jak bych mohla, tati?“ Zvonek se znovu rozdrnčel. Pak někdo hlučně zaklepal na dveře kavárny. „Tak jdeme, vypadá to, že maminka začíná být netrpělivá.“ Pověsila jsem se na něj jako opičí mládě a nedokázala se ho pustit. Dověkl se se mnou ke dveřím a pracně je otevřel.

„Co blázníš Charlie? Zvoníme a bušíme tu na dveře už celou věčnost,“ spustila na něj máma. Pak se podívala na mě. „Ty teda vypadáš, Floss!“ Prohlídla si mě pozorněji. „Co to máš na sobě za růžovou hrůzu? A cí jsou to střevíce? Jsou ti příšerně velký.“ Táta mě opatrně postavil na zem. Trochu jsem na těch vysokých podpatcích vrávorala. „To jsou šaty, který jsem dostala k narozeninám. „Aha. Hm. Tak si sbal věci, už musíme jet. Jedem ještě ke Stevově mamince na večeři.“ Máma chytla Tygra za ruku. Pokoušel se odloupnout oprýskaný lak ze dveří kavárny. „Ne, ne, broučku! To je fuj! Tak šup, jedeme k babičce!“ „To přece není moje babička,“ namítla jsem. „Já chci ještě zůstat u táty.“ Objala jsem tátovo velké břicho, kam až mi ruce dosáhly. „Chováš se jako malý děčko, Floss. Vždyť se ještě s tátou uvidíš, než... než...“

„Než odjedete do Austrálie,“ doplnil ji táta a pohladil mi rameno. „Jo, do Austrálie,“ přikývla máma a poprvé se podívala tátovi do očí. „Takže ti to Flossie řekla?“ Jo, řekla. Je kvůli tomu trochu rozrušená, jak vidíš.“ „To je tím, že ji v tom podporuješ. Předtím z toho byla úplně

nadšená. Je to jedinečná příležitost,“ vykládala máma. „Steve je fakt dobřej, že dostal tuhle senzační práci.“ „Já vůbec nejsem nadšená a o Stevovi už nechci slyšet ani slovo.“ „Co říká?“ zpozorněla máma. „Proč jsi mi to neřekla dřív?“ zeptal se táta. „Prostě ti to říkám teď“ odsekla máma. „Steve je pověřený vedením jejich nové australské pobočky a bude dostávat dvojnásobný plat a -“ „No jo,“ přerušil ji táta. Ani on očividně netoužil poslouchat o Stevovi. „Mě spíš zajímá, co to bude znamenat pro Floss. A taky pro mě, samozřejmě. Zabije mě to, když se nebudu moct vídat se svou malou holčičkou.“

„To mě moc mrzí, kamaráde,“ řekl Steve. Samozřejmě není žádný tátův kamarád, to ani náhodou. „Neděláme to naschvál. Já ani o žádnou práci v Sydney nežádal, prostě mi ji nabídli.“ Pokrčil rameny a samolibě se usmál, abychom pochopili, že on za to nemůže, že je tak skvělý, chytrý a žádaný. „To je hezký, že tě to mrzí,“ řekl táta a pohlédl na mámu. „A co moje právo vídat se s Floss? Máme na ni přece nárok oba.“ „Můžeš se s ní vídat, kdykoliv budeš chtít,“ odpověděla máma chladně. „A jak se tam asi dostanu? Pěšky?“ To přece není moje vina, že si to nemůžeš dovolit,“ namítla máma. „Takovouhle skvělou příležitost si nenecháme ujít. S tím zkrátka nic nenaděláš, Charlie,“

Cítila jsem, jak táta malinko svěsil ramena a shrbil se. „Asi máš pravdu,“ řekl hrozně smutně. „No dobře. Tak doufám, že vám všechno vyjde. A neboj, Floss, budeme si hodně psát. Člověk nikdy neví – třeba vyhraju v loterii a hned za tebou přiletím... nebo si oblíknu svůj supermanskej oblek a doletím do Sydney na vlastní pohon.“ Pustila jsem se táty. Otřela jsem si oči a ustoupila o krok vzad. Pohlédla jsem na něj. I on měl v očích slzy, přestože měl ústa roztažená do podivně nepřírozeného klaunského úsměvu. Potom jsem pohlédla na mámu a Steva a Tygra. Na své dvě rodiny. Najednou jsem věděla, kam patřím. „Já nejedu,“ řekla jsem. Máma vzdychla. „Koukej, babička Westwoodová nás čeká a Tygr už začíná zlobit. Musím mu dát v autě jeho mlíčko a uložit ho ke spaní.“ „Já vůbec nikam nejedu.“ Nadechla jsem se. „Nejedu do Austrálie. Už jsem se rozhodla. A nepřemlouvej mě, je to zbytečný. Zůstanu tady s tátou.“⁵⁶

⁵⁶ WILSONOVÁ, J. *Cukrová vata*. Brno: Centa, 2007. ISBN 978-80-7381-003-0. S. 61-65.

Příloha 5 Ukázka z díla Stmívání

Vynořovali se z kraje lesa po jednom, v několikametrových rozestupech. První muž, který se na pasece objevil, okamžitě ustoupil zpátky a umožnil tak druhému muži - vysokému, tmavovlasému - aby se postavil do čela a jasně tak dal najevo, kdo smečku vede. Třetí byla žena; na tu vzdálenost jsem viděla jenom to, že má vlasy v neuvěřitelném odstínu červené.

Semkli se do řady a pak obezřetně pokračovali k Edwardově rodině. Prokazovali přitom přirozenou úctu smečky predátorů, která se střetne s větší, neznámou skupinou svého druhu. Když se přiblížili, viděla jsem, jak se liší od Cullenových. Jejich chůze se podobala chůzi kočičí, drželi tělo tak, jako by soustavně byli připraveni se přikrčit a provést výpad. Byli oblečení jako obyčejní výletníci: v džínách a neformálních košilích na knoflíky z těžkých, nepromokavých látek. Oblečení ovšem měli odrbané z častého nošení a byli bosí. Oba muži měli krátce střižené vlasy, ale zářivé oranžové vlasy ženy byly plné listů a smetů z lesa.

„Mysleli jsme, že slyšíme hru,“ řekl uvolněným hlasem s lehoučkým francouzským přízvukem. „Já jsem Laurent, a tohle jsou Victoria a James.“ Ukázal na upíry vedle sebe. „Já jsem Carlisle, tohle je moje rodina. Emmett a Jasper, Rosalie, Esme a Alice, Edward a Bella,“ ukazoval na nás po skupinkách, schválně nepoutal pozornost k jednotlivcům. Cítila jsem šok, když vyslovil moje jméno. „Máte místo pro pár dalších hráčů?“ zeptal se Laurent společensky. Carlisle se přizpůsobil Laurentovu přátelskému tónu. „Vlastně jsme zrovna končili. Ale určitě bychom měli zájem někdy příště. Plánujete zůstat v oblasti dlouho?“

„Máme namířeno na sever, ale byli jsme zvědaví, chtěli jsme vědět, kdo je tu poblíž. Už dlouho jsme nepotkali žádnou společnost.“ „No, tato oblast je obvykle prázdná kromě nás a příležitostných návštěvníků, jako jste vy.“ Napjatá atmosféra se pomalu změnila v uvolněnou konverzaci; předpokládám, že Jasper použil svůj zvláštní dar, aby ovládl situaci. „Jaké je vaše loviště?“ Zeptal se Laurent nenuceně. Carlisle ignoroval předpoklad, který se v té otázce skrýval. „Tady Olympijské pohoří, příležitostně i Coust Rangers. Máme tady blízko trvalé bydliště. Nahoře nedaleko Denali je další trvalé osídlení podobné tomu našemu.“ Laurent se zlehka zhoupnul na patách.

„Trvalé? Jak se vám to daří?“ V jeho hlasu byla upřímná zvědavost. „Co kdybyste se s námi vrátili k nám domů, abychom si mohli pohodlně popovídat?“ pozval je Carlisle. „Je to poněkud dlouhý příběh.“ James a Victoria si vyměnili překvapený pohled při zmínce slova „domů“, ale Laurent ovládal svůj výraz lépe. „To zní velmi zajímavě, rádi přijímáme.“ Jeho úsměv byl dobrácký. „Celou cestu dolů z Ontaria jsme byli na lovu a ještě jsme ani neměli příležitost dát se trochu do pořádku.“ Jeho oči uznale přejely po Carlisleově uhlazeném vzezření. „Prosím neurazte

se, ale ocenili bychom, kdybyste v této oblasti nelovili. Musíme zůstat nenápadní, chápete,“ vysvětloval Carlisle.

„Samozřejmě.“ Laurent přikývl. „Rozhodně nechceme zasahovat do vašeho teritoria. Ostatně kousek od Seattlu jsme se stejně zrovna najedli,“ zasmál se. Po páteři mi přeběhl mráz. „Ukážeme vám cestu, jestli chcete běžet s námi – Emmette a Alice, vy můžete jít s Edwardem a Bellou pro džíp,“ dodal Carlisle nenuceně.

Tři věci jako by se udály současně, zatímco Carlisle mluvil. Moje vlasy se zvedly s lehkým větříkem, Edward ztuhl, a ten druhý muž, James, najednou zvedl hlavu a měřil si mě, nozdry rozšířené. Všichni okamžitě znehybněli, když James kolébavě učinil krok vpřed a nahrbil se. Edward vycenil zuby, zaujal obranný postoj a z hrdla se mu vydralo šelmí zavrčení. Vůbec se to nepodobalo hravým zvukům, které jsem od něj slyšela dnes ráno; byl to ten nejhrozivější zvuk, jaký jsem kdy slyšela, a od kořínků vlasů po paty mi přeběhlo chvění. „Co je to?“ zvolal Laurent s neskrývaným překvapením. Ani James, ani Edward neuvolnili své agresivní postoje. James se zlehka naklonil ke straně a Edward zareagoval úplně stejně.

„Ona je tu s námi.“ Carlisleovo pevné odmítnutí bylo namířeno k Jamesovi. Laurent asi nezachytil můj pach tak silně jako James, ale z jeho obličeje teď bylo vidět, že mu to došlo. „Vy jste si přinesli svačinku?“ zeptal se a zatvářil se nevěřicně, jak učinil bezděky krok vpřed. Edward zavrčel ještě hrozivěji, drsně, jeho ret se ohrnul vysoko nad jeho blýskavé, vyceněné zuby. Laurent zase ustoupil zpátky. „Říkal jsem, že je tu s námi,“ napomenul ho Carlisle tvrdým hlasem. „Ale ona je člověk,“ protestoval Laurent. Ta slova nebyla vůbec agresivní, jenom udivená. „Ano.“ Emmett, kterého po Carlisleově boku nešlo přehlédnout, se významně podíval na Jamese. James se pomalu napřímil ze svého nahrbení, ale nespouštěl ze mě oči, nozdry měl stále rozšířené. Edward zůstal přede mnou napjatý jako lev. Když Laurent promluvil, jeho tón byl uklidňující – snažil se rozptýlit náhlou nepřátelskost. „Zdá se, že se o sobě navzájem máme hodně co učit.“ „Je to tak.“ Carlisleův hlas byl stále chladný. „Přesto bychom rádi přijali vaše pozvání.“ Jeho oči šlehly ke mně a zpátky na Carlislea. „A lidské dávce samozřejmě neublízíme. Nebudeme lovit ve vašem revíru, jak jsem řekl.“ James pohlédl nevěřicně a s popuzením na Laurenta a vyměnil si další krátký pohled s Victorií, jejíž oči stále nervózně těkaly z obličeje na obličej. Carlisle si na chvíličku měřil Laurentův upřímný výraz, než promluvil. „Ukážeme vám cestu. Jaspere, Rosalie, Esme?“ zavolal. Semkli se dohromady, aby na mě nebylo vidět. Alice stála okamžitě vedle mě a Emmett pomalu ustoupil, oči zkřížené s Jamesovými, jak couval k nám. „Tak jdeme, Bello,“ Edwardův hlas byl tichý a ponurý. Celou dobu jsem stála na tom místě, jako kdybych tam zapustila kořeny, byla jsem tak vyděšená, že jsem se nedokázala ani pohnout. Edward mě musel popadnout za loket a ostře mnou šknout, aby prolomil můj trans. Alice a Emmett se drželi hned za námi, aby mě zakrývali. Klopýtala jsem vedle Edwarda, stále

ochromená strachy. Neslyšela jsem, jestli hlavní skupina už odešla. Edwardova netrpělivost byla téměř hmatatelná, jak jsme odcházeli lidskou rychlostí na kraj lesa.

Jakmile jsme byli mezi stromy, Edward si mě přehodil přes rameno, aniž by porušil krok. Chytila jsem se ho co nejpevněji. Vyrazil a ostatní se mu drželi v patách. Držela jsem hlavu skloněnou, ale moje oči, vykulené strachem, se nechtěly zavřít. Ti tři se teď nořili do černého lesa jako přízraky. Pocit veselí, který se Edwarda při běhu obvykle zmocňoval, byl nahrazen zuřivostí, která ho spalovala a poháněla k ještě větší rychlosti. I když mě nesl na zádech, ostatní mu nestačili.

Doběhli jsme k džípu v nemožně krátkém čase a Edward sotva zpomalil, jak mě hodil na zadní sedadlo. „Připoutej ji,“ poručil Emmettovi, který vklouzl vedle mě. Alice už seděla na předním sedadle a Edward startoval motor. Ten naskočil a my jsme prudce couvli a udělali otočku, abychom byli čelem ke klikaté silnici. Edward bručel něco moc rychle, abych tomu rozuměla, ale hodně to připomínalo chrlení nadávek. Drkotavá cesta byla tentokrát mnohem horší a v té tmě ještě děsivější. Emmett s Alicí koukali postranními okny ven. Dojeli jsme na hlavní silnici, a ačkoliv se naše rychlost zvýšila, viděla jsem mnohem lépe, kam jedeme. A měli jsme namířeno na jih, pryč od Forks. „Kam jedeme?“ ptala jsem se. Nikdo neodpověděl. Nikdo se na mě ani nepodíval. „Zatraceně, Edwarde! Kam mě to vezeš?“

„Musíme tě dostat pryč odsud – hodně daleko – hned,“ odpověděl s očima upřenýma na silnici. Tachometr ukazoval sto sedmdesát kilometrů v hodině. „Otoč to! Musíš mě odvézt domů!“ zakřičela jsem. Prala jsem se s tím hloupým upínacím systémem, tahala za popruhy. „Emmette,“ řekl Edward výhružně. A Emmett mi zajistil ruce ve svém ocelovém sevření. „Ne! Edwarde! Ne, to nemůžeš udělat!“ „Musím, Bello, tak teď prosím tě mlč!“ „Nebudu! Musíš mě odvézt zpátky – Charlie zavolá FBI! Budou vyšetřovat celou tvoji rodinu – Carlislea a Esme! Budou muset odejít, navždycky se skrývat!“

„Uklidni se, Bello.“ Jeho hlas byl chladný. „To už jsme zažili.“ „Ne kvůli mně, to ne! Nezničíš všechno kvůli mně!“ Zuřivě jsem se prala, naprosto zbytečně. „Edwarde, zajed’ na stranu.“ Alice poprvé promluvila. Střelil po ní tvrdým pohledem a pak zrychlil. „Edwarde, promluvme si o tom.“ „Ty to nechápeš,“ zařval v pocitu marnosti; nikdy jsem ho takhle neslyšela, ve stísněném prostoru džípu to bylo ohlušující. Tachometr se přiblížil sto devadesáti. „On je stopař, Alice, copak jsi to neviděla? Je to stopař!“⁵⁷

⁵⁷ MEYEROVÁ, S. *Stmívání*. 2. vyd. Praha: Egmont, 2008. ISBN 978-80-2520-898-4. S. 299-304.

Příloha 6 Ukázka z díla Tajemný hrad

Vešli do velkých dveří a prošli tmavou halou, kde se jejich kroky divně rozléhaly. Zvenku sem doléhal křik orlů. „Myslím, že vesničani se báli orlího křiku“ řekl Jack, když mířil k masivním dveřím vedoucím z haly. Otevřel je a zůstal překvapeně stát. Místnost byla kompletně zařízena. Byl to obývací pokoj nebo salón se starým nábytkem. Děti si nedovedly představit, proč tady zůstal. Stály a mlčky si prohlížely starý zapomenutý pokoj. Měly v té zatuchlé místnosti, osvětlené čtyřmi úzkými okny a jedním širokým, divný pocit. Uviděly vrstvy prachu na pohovkách a velkém stole a obrovské pavučiny, které tady pracovití pavouci utkali během let. Dina se otřásla. Když ostatní děti po špičkách vešly do pokoje, ona zůstala stát ve dveřích. Lucka sáhla na křeslo a okamžitě z něj vylétl oblak prachu, až se rozkašlala. Filip přejel rukou po potahu na jedné pohovce, ale ten se rozpadl na kousky. Byl úplně ztrouchnivělý. „To je divný starý pokoj“ řekl. „Připadám si jako bych se vrátil o stole let zpátky. Čas se tady zastavil. Nevím, proč tenhle pokoj zůstal zařízený.“

Vyšli ven a zamířili do další místnosti. Byla úplně prázdná. Ale třetí, menší, která zřejmě sloužila jako jídelna, byla taky zařízená. A znovu všude visely pavučiny. Stála tam velká kredenc, a když děti ze zvědavosti otevřely dvířka, uviděly starý čínský porcelán a stříbrné věci, nebo to, co kdysi stříbrné bylo, protože všechno bylo strašně zašlé. „Je to pořád záhadnější“ ocitovala Lucka z Alenky v říši divů. „Proč tyhle pokoje zůstaly zařízené?“ „Asi ten stařec, o kterém nám Viki vyprávěla, žil jenom v několika místnostech a to jsou tyhle,“ řekl Jack. „Možná odjel a chtěl se vrátit, ale už k tomu nedošlo. A nikdo se sem neodvážil přijít. Nebo možná, že nikdo netušil, že ty pokoje zůstaly zařízené. Je to záhada.“ Malá liška čenichala po místnostech a zvedala oblaka prachu. Neustále se zakuckávala. Kiki se tady rozhodně nelíbilo. Držela se Jackovi na rameni a mlčela.

Došli do kuchyně. Bylo to obrovské místo s velkým prostorem na vaření. Zůstaly tady železné pánve a železná konvice. Filip chtěl jednu pánev zvednout, ale byla neuvěřitelně těžká. „Kuchaři museli mít dřív velkou sílu,“ řekl. „Koukněte, není u dřezu pumpa? Asi museli pumpovat vodu ze zdola.“ Šli se podívat na dřez. Stará pumpa měla rukojeť, kterou se pohybovalo nahoru a dolů, aby se z nějaké hluboké studny dostala nahoru voda. Filip si ji zkoumavě prohlížel. Pak si všiml, že na zemi je louže. Hned pod pumpou. „Co je?“ zeptal se ho Jack. „Nic. Jenom nevím, odkud se tady vzala voda,“ odpověděl Filip. „Podívejte, je tady louže. Musí tu být maximálně den nebo dva, protože jinak by se vypařila.“ Jack se podíval na

tmavý strop, jako by očekával, že uvidí díru ve střeše. Ale nenašel nic. Znovu se podíval na louži a taky mu to přišlo divné. „Zkusíme zapumpovat a zjistíme, jestli voda teče,“ prohlásil a natáhl ruku. „Možná že to nefunguje.“ Než mohl sáhnout na rukojeť, Filip mu ruku odstrčil. Jack se na něj překvapeně podíval. „Hele, tady. Jsou tu šmouhy,“ řekl Filip zmateně. „Držadlo pumpy není zaprášený jako všechno ostatní. Je čistý. A to jsi na něj ještě ani nesáhl.“ Dina ucítila, jak jí po zádech přeběhla husí kůže. Co tím Filip myslí? Kdo by pumpoval ve starém prázdném hradě? Všichni zírali na držadlo pumpy a viděli, že má Filip pravdu. Knoflík začal z louže pít. Měl žízeň. „Počkej, Knoflíku, napumpuju ti čerstvou vodu,“ slíbil mu Filip a sáhl na držadlo. Pohyboval s ním nahoru a dolů a do velkého starého dřezu začala téct čerstvá voda. Trochu nastříkala do louže na zemi. „Už víme, jak vznikla ta louže,“ řekl Jack. „Natekla sem voda z dřezu. Ale to znamená, že někdo musel pumpovat vodu docela nedávno.“

Viktorka vykulila vystrašeně oči. „Ten zlý stařec je pořád tady!“ vyhrkla a vyděšeně se ohlédla, jako by čekala, že přijde do kuchyně. „Nebud’ hloupá, Viki,“ okřikl ji Filip netrpělivě. „Ten stařec už tady není. Musí být dávno mrtvý. Nevíš, jestli sem nemohl přijít někdo z vesnice?“ „Ne, to ne,“ odpověděla Viktorka. „Bojí se. Říká se, že to tady není bezpečný.“ Všechny děti cítily, že je to rozhodně zahaleno nějakým tajemstvím. Chtěly vyjít na slunce, ale Kiki najednou zakřičela, až všichni leknutím poskočili. „Nech toho, Kiki,“ okřikl ji Jack. „Filipe, co si o tom myslíš? Kdo pumpoval vodu? Může tady teď někdo být?“ „No, nenašli jsme žádný stopy, že by tu někdo byl,“ řekl Filip. „A proč by tady měl někdo být? Nedá se tu žít. Není tu nic k jídlu. Myslím, že sem vylezl nějaký tulák, prošel to tady a napil se vody, než odešel.“ Tohle znělo dost pravděpodobně. „Ale jak se sem dostal?“ zeptala se Dina za chvíli. To byla záhada. „Musí sem vést nějaká cesta,“ usoudil Jack. „Nevede,“ odpověděla Viktorka. „Vím to. Prohlídla jsem to tady kolem. Nedá se sem nijak dostat.“ „Ale musí to jít,“ řekl Filip a změnil téma hovoru, protože by radši šel a dal si svačinu. „Tak pojďte, sednem si na nádvoří a dáme si něco k jídlu. Už mám zas pořádný hlad.“

Vyšli na rozpálené nádvoří. Foukal tady jenom lehký větřík, protože prostranství bylo chráněné vysokými hradbami. Posadili se a Dina rozbalila balíček se svačinou. Bylo tam dost jídla pro všechny, ale neměli už co pít. Všechnu limonádu vypili k obědu. „Mám takovou žízeň, musím se něčeho napít,“ řekla Lucka. Ostatní na tom byli stejně. Ale nikdo nechtěl jít pro vodu do velké pusté kuchyně. „Podíváme se, jestli ten potůček, který teče kolem našeho domu, nemá někde tady pramen,“ rozhodl Filip. „Měl by být v dolní části.“ Vstali a Knoflík běžel s nimi. A právě Knoflík našel potok. Vytékal blízko hradeb, které chránily hrad, skoro u paty věže, kde obědvali. Nebyl to velký pramen, ale voda byla studená a čistá. Knoflík ji

lačně pil. Filip naplnil dva kelímky a volal na Jacka, aby mu přinesl další. Jack a Viktorka za ním přišli se zbytkem. Jack se díval se zájmem na bublající potůček. Vyvěral ze skály a pak znovu mizel pod ostružinami v malém tunelu, který vedl pod věží. „Myslím, že protéká přímo pod věží a vytéká znovu pod kopcem,“ prohlásil Filip. „Přidávají se k němu další prameny, a než se dostane k našemu domku, je z něj docela velký potok.“ Dětem ledová voda moc chutnala. Dojedly, lehly si na sluníčku a dívaly se na orly, jak jim létali vysoko nad hlavami. „To byl ale vzrušující den,“ řekl Filip líně. „Jacku, nebudeš si tady připadat moc opuštěnej?“ „Bude tady se mnou Kiki a orli,“ odpověděl Jack. „A králíci.“

„Nevím, proč bych tu nezůstal,“ usmál se Jack. „Já se nebojím. Myslím, že Filip má pravdu, když říká, že to byl nejspíš tulák, kdo si tady napumpoval trochu vody. Koneckonců když jsme se sem ze zvědavosti vypravili my, mohl se sem vydat i někdo jiný.“ „To jo, ale jak se sem dostali?“ naléhala Dina. „Stejně jako se sem dostal Knoflík. Aspoň myslím,“ odpověděl Filip. Dina na něj zůstala koukat. „A jak se sem dostal Knoflík?“ zeptala se. „Zjisti to a nebudem muset příště lízt po prkně.“⁵⁸

⁵⁸ BLYTONOVÁ, E. *Tajemný hrad*. Praha: Albatros, 2010. ISBN 978-80-00-02562-9. S. 56-61.

Příloha 7 Ukázka z díla Létaující přízrak - Případ pro tebe a Klub Tygrů

„Hej Luku, probud' se! Vstávej!“ volal Patrik a zatřásl kamarádovými rameny. Luk zívá a zalezl ještě hlouběji do spacáku. Když jednou usnul, nevzbudilo ho ani zemětřesení. „Ono to... ono se to fakt objevilo...ono to fakt existuje!“ vyrazela ze sebe Biggi a valila oči na noční oblohu. Aby se uklidnila, chroupala čokoládovou tyčinku s oříšky.

Nad hlavami se jim na temném pozadí nebe objevilo malé jednomotorové vozidlo. Nebylo to ale obyčejné letadlo. Celý stroj zářil od vrtule až po výškové kormidlo strašidelným žlutozeleným světlem. „Luku, je to tady!“ křičel vzrušeně Patrik. Byl už dost zoufalý, protože kamarád se ještě ani nepohnul. Pak toho měl dost, naklonil se až k němu a zařval mu do ucha: „Jestli okamžitě nevstaneš, hodím ten tvůj notebook do jezera!“ To zabralo! Luk vyskočil, jako by ho kousla tarantule a rozespale zafuněl: „To se opovaž! Běda ti...!“

„Koukej...tamhle... je tam to letadlo!“ přerušil jeho výhružky Patrik a ukázal na oblohu. „Chtěl jsi ho vyfotit. Tak už se konečně pohni!“ Luk rázem procitl. Horečně začal přehrabovat věci v brašně a hledal foťák. Biggi ještě pořád zírala na nebe. „To je jak z nějakého hororu!“ otrásla se. „Jak to, že to vůbec tak září?“ „Mám teleobjektiv, tak se na tu věcičku podíváme pěkně z blízka,“ sliboval Luk. Jenže zůstalo jen u slibů. Foťák zapomněl na stole v hotelovém pokoji. Měl s sebou jen polaroid, ale ten jim nebyl na takovou dálku nic platný. Přesto párkrát zmáčkl spoušť a několik fotek udělal.

Trvalo to jen okamžik, než záhadné letadlo zmizelo ve tmě. Biggi hlasitě polkla. „Je vám, doufám jasné, co to pro nás znamená!“ obrátila se na kamarády. „Každého, kdo tohle letadlo uvidí, stihne nějaké hrozné neštěstí. Aspoň to tak zatím vždycky bylo. A nás to určitě taky nemine...“ „A... a... ale jak to?“ vyděsil se Patrik. Jenže to Biggi také nevěděla. Jen o tom slyšela vyprávět. V tom se roztrásla zimou.

Na spánek už nebylo v tak mrazivé noci ani pomyslení. Klub tygrů se právě nacházel na břehu Lilleborského jezera v Norsku. Zatímco jejich rodiče bydleli v hotelu o pár kilometrů dál, Luk, Biggi a Patrik tentokrát stanovali u jezera. Společným foukáním se jim podařilo znovu rozdmýchat oheň. Byl nejvyšší čas – po hrůzném zážitku jim udělalo světlo a teplo opravdu dobře. „Pan Lundgren nás varoval,“ připomněla Biggi kamarádům. „A my jsme těm povídkám o letadle duchů nevěřili,“ dodal Luk...

...Od té doby, co se objevilo to podivné letadlo, je svírala mrazivá hrůza a nedokázali se jí zbavit. „Táboření u jezera nebyl zrovna nejlepší nápad, podotkla Biggi. „Já...já už tomu začínám pomalu věřit, že tu opravdu straší.“ Dosud svým kamarádům neprozradila všechno, co se o strašidelném letadle dozvěděla, ale teď to hodlala napravit.

„Pan Lundgren, majitel hotelu, mi vyprávěl tohle: asi před rokem, 31. června, se do tohoto malého jezera zřítilo malé letadlo a šlo okamžitě ke dnu. Jezero je ovšem tak hluboké, že vyproštění letadla nebylo možné,“ vyprávěla Biggi. Už pár dní po tom neštěstí tu začalo strašit. V noci se občas objevovalo zeleně svítící letadlo, které zakroužilo po obloze a zmizelo. Příští den pak pokaždé došlo k nějakému neštěstí. Jednou shořel někomu dům, podruhé skončilo v plamenech auto, pak zase beze stopy zmizely nějaké děti. Naštěstí se po třech dnech objevily, i když k smrti vyděšené. A dodnes vlastně nikdo nezjistil, kde celou tu dobu byly.“

Patrik luskl prsty. Přepadl ho tísnivý pocit. „Netrvalo dlouho a všichni začali věřit tomu, že každého, kdo tajemné letadlo zahlédne, stihne něco zlého,“ pokračovala Biggi. „Většina lidí, kteří žili kolem jezera, se přestěhovala jinam. Zbyl tu už nakonec jen hotel a nějaká pomatená žena, která to prý v hlavě nemá v pořádku.“ Luk si zaznamenal nejdůležitější body z Biggina vyprávění do notebooku. Elektronický mozek okamžitě převáděl psací písmo do tiskacích písmen a Luk pak poznámky uložil. Patrik se zhluboka nadechl. „Znamená to tedy, že teď jsme na řadě my, protože jsme to letadlo sledovali...“⁵⁹

⁵⁹ BREZINA, T. *Případ pro tebe a Klub Tygrů: Létající přízrak*. Praha: Fragment, 2009. ISBN 978-80-253-0883-7. S. 11-21.

Příloha 8 Ukázka z díla Dračí polévka

V paneláku jsou stěny jako z papíru. Ještě ve spánku slyším, jak děda štrachá v kuchyni. Dědovo vstávání je složitý obřad. Nejdřív to z kuchyně vrže, jak se převaluje na pérovém gauči. Pak děda mohutně chrchlá, protože si sedá a vstává, potom funí a heká a měkce dupe, protože cvičí tai-či. Děda je sice dost starý, ale tai-či cvičí krásně. Polohu hada, jeřába, tygra, opice a leoparda. Ptal jsem se ho jednou, jak to dělá, že všechny ty pohyby provádí tak věrně. „Mysl, chlapče,“ řekl a zaťukal si na čelo. „Musíš myslet jako jeřáb. Jako had. Jako tygr. A pak se také budeš pohybovat jako oni.“ Slyším, jak voda crčí z konvice, sáček s nudlovou polévkou zapraská. Při tom si děda tlumeně pozpěvuje kýčovitou odrhovačku, kterou se nakazil na VTV4. Musím si dát do uší sluchátka empétrojky a všechny ty rozčilující zvuky přehlušit.

Vstanu v půl sedmé, když se vytratí i máma. Snídani a svačinu do školy mám jako vždycky připravené. Dá se jasně poznat, co chystala máma a co děda: hranolek suchých nudlí leží na dně misky přesně uprostřed, sypká hromádka s příchutí na něm vytváří miniaturní horu ve tvaru kužele. Hůlky jsou položené do vodorovné pozici. To je dědova práce. Zato svačina do školy vyhlíží jako zcuchanina papírového ubrousku ledabyle vsunutá do sáčku z obchodáku – to je celá máma. Když ji děda napomíná, že při balení různých věcí nebo při prostírání nebere v úvahu neviditelné geometrické křivky, o nichž děda věří, že se z nich skládá svět, pokrčí rameny a líbezně se usměje. Ten její úsměv je odzbrojující. Jasně, je to jen máma, ale já bych chtěl, aby se usmívala pořád. Prostě ji tak rád vidím.

Zrovna když si horkou vodou zalévám polévku, zazvoní telefon. „Haló? Kdo je tam?“ Ozve se vietnamsky. Praskání a šumění ve sluchátku napovídá, že hovor přichází z veliké dálky. „Tady Long, co si přejete?“ Odpovídám taky vietnamsky. Na druhém konci je hluboké ticho. „Haló? Haló!“ „Chci mluvit s Troi,“ žádá hlas. Mužský hlas. „Ona není doma, je v práci.“ Zase mlčení a potom: „Volám z Hanoje, ty jsi její syn?“ Ten hlas mi připadá strašně známý, i když jsem ho nikdy neslyšel. Jako by se dvanáct tisíc kilometrů dlouhá prázdnota mezi sluchátky zhmotnila v uhlíkové vlákno, žhavý drátek, kterými jsme propojeni... Kdo to je? „Ano, jsem její syn. Na shledanou,“ řeknu divným vysokým hlasem. Což bych od sebe nečekal. Bleskurychle položím sluchátko, abych měl ten hovor z krku. Srdce mi bouchá o tričko. Jsem to ale pitomec! Vůbec jsem se nezeptal, kdo volá. Ale to už je teď fuk. Vysrknu vlažné nudle z misky, popadnu batoh a spěchám. Mám nejvyšší čas. Do školy jezdím ze čtvrti s chrčivým jménem Krč. Do centra autobusem a pak ještě metrem. Cesta trvá skoro hodinu.

Vlastně jsem rád, že je to tak dlouho. Poslouchám hudbu ze sluchátek a můžu se chystat k proměně. Protože zatímco doma mluvím vietnamsky, jím hůlkama a jmenuju se Long, ve škole mluvím česky, jím příborem a jmenuju se Lád'a. Což je děsný. Proměna se ale děje jenom uvnitř. Vzít na sebe jinou podobu jako Dračí král samozřejmě neumím. Někdy bych to fakt dost rád udělal. Protože potíže s mým vzhledem jsou odjakživa. Už když jsem byl úplně malinkej. Pamatuju si zvláštní pohledy maminek na sídlištním hřišti, když jsem si chtěl hrát s jejich dětmi. Později zvláštní pohledy dětí. A navíc žluťáku, číňáku, ťongu... Ptal jsem se bezelstně mámy, co to znamená, ty jména, kterými mě oslovujou. Máma zrudla a neuměla nic říct a děda brblal, že všude na světě se najdou stejní blbci.

První hroznou potupu ve škole jsem ale neutrpěl kvůli vzhledu. Bylo to ve třetí třídě, když jsem si vzal na školní výlet hůlky místo lžice. Přišlo mi, že když je to mimo školu, můžu snad jíst normálně. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že proměna musí být v mysli, jinak si to člověk vypije. Naštěstí učitelka zakročila a já jsem směl předvést žasnoucí třídě, jak bravurně umím jíst hůlkami guláš z hliníkového ešusu... Nebo ta slohová práce o rodině, kterou jsem musel číst nahlas! Psal jsem pravdu, o dědově stánku v tržnici, jak tam vaří jídla a lidi je přicházejí jíst. Všichni se mi pak pro to posmívali, jako by to byla nějaká hnusná věc, že někdo dává lidem najíst. Ale taky jsem se od spolužáků dočkal upřímného obdivu, když jsem měl jako první ve třídě empétrojku nebo notebook, což děda zařídil přes své známy v tržnici.

Ve škole teď nejvíc kámoším se Světlanou. Přišla k nám v září jako nová. Ne že bych se nekamarádil s klukama a jinýma holkama, ale Světlana je prostě jiná. Rovnou mi řekla: Všichni si myslí, že Ukrajinci jsou jenom zedníci a dělníci nebo prodavačky. Ale to tak jenom vypadá. Můj táta v Praze pracuje na stavbě, ale u nás doma byl chirurg a operoval lidem srdce. Odjeli jsme do Čech, protože táta nevydělával dost peněz a tady nás takhle uživí. A mě došlo, že s náma je to stejný. Lidi si myslí, že Vietnamci jen mají restaurace nebo stánky s jídlem nebo obchody s hadrama, a už nevědí, že jsme mnohem zajímavější. Tohle nás se Světlanou spojuje. To tajemství, že ve skutečnosti jsme jiní, ale musíme se chovat, jak lidi chtějí vidět.

Ve spoustě dalších věcí se samozřejmě lišíme. Například Světlana má světlý vlasy a šedý oči, a já jsem... prostě šikmookej. A navíc! Ona může klidně říkat „u nás“, protože na Ukrajině bydlela celý život a má tam babičku a tak. To já si odjakživa pamatuju jen Prahu a sídliště Krč a kromě Pham a strejdy Counga a jejich dětí, kteří jsou taky v Praze, žádný příbuzný nemáme. Světlana jezdí domů každý rok na celé prázdniny. Jednou se mě ptala, jestli bych taky chtěl jet tam k nám. Ale já nevím. Proč bych tam jezdil...? Pro mě to žádný doma není. I když Vietnam sleduju a studuju. A dost často se mi o něm zdá.⁶⁰

⁶⁰ JEŽKOVÁ, A. *Dračí polévka*. Praha: Albatros, 2011. ISBN 978-80-00-02757-9. S. 13-18.

Příloha 9 Dotazníkové šetření pro žáky

Milí žáci!

Prosím Vás o pečlivé vyplnění následujících položek anonymního dotazníku.

Výsledky budou představovat důležitou součást podkladů k diplomové práci, která se týká mimoškolní četby současných dětí 6. -7. tříd na základních školách v Libereckém kraji. Zakroužkujte kód(y) Vaší volby, respektive volně vyplňte.

V březnu 2013

Mnohokrát děkuji za Váš čas!

Barochová Petra

Jsem: dívka x chlapec

Věk:

ZŠ:

Třída:

1. Svůj volný čas věnuji

- a) četbě
- b) sportu
- c) pc, televizi
- d) kultuře
- e) jiné

2. Jak často čteš ve volném čase?

- a) každý den
- b) jednou za týden
- c) jednou za měsíc
- d) jednou za rok
- e) nečtu

3. Jaký žánr preferuješ v četbě ve volném čase?

Ke každému žánru označ křížek do příslušné kolonky. Př.: Rád čtu pohádky.

	nečtu	čtu občas	čtu rád(a)	čtu, když musím
pohádky			X	

	nečtu	čtu občas	čtu rád(a)	čtu, když musím
pohádky				
pověsti				
poezie, básně				
příběhy ze života dětí				
dívčí romány a povídky				
dobrodružná literatura				
historická literatura				
fantasy				
sci-fi				
kreslené seriály, komiksy				
humorná literatura				
populárně naučná literatura, encyklopedie				
cestopisy				
životopisy				

4. Kdo tě ke knize přivedl?

- a) rodina (kdo přesně?
- b) škola
- c) kamarádi
- d) kulturní zařízení (divadlo, kino, knihovna, klub)
- e) já sám

5. Kolik knih jsi přečetl za poslední dva roky?

6. Jmenuj alespoň tři knihy, které tě zaujaly v posledních dvou letech.

7. Jmenuj alespoň tři autory, jejichž knihy tě v posledních dvou letech zaujaly.

8. Chodíš do knihovny?

- a) chodím (jak často?.....)
- b) chodil jsem dříve
- c) nechodím, ale chtěl bych
- d) nechodím

9. Podle čeho si vybíráš knihu?

- a) podle nálady
- b) podle autora
- c) podle žánru
- d) na doporučení přátel
- e) na doporučení rodičů
- f) na doporučení učitele
- g) jiné

10. Používáš ke čtení elektronickou čtečku?

- a) ano
- b) ne

11. Máte ve škole za úkol vést si čtenářský deník či něco podobného?

Pokud ano, napiš, jak se jmenuje.

- a) ano
- b) ne

12. Co všechno si do tohoto „deníku“ zaznamenáváte?

- a) knihy ze seznamu četby
- b) dobrovolné tituly
- c) divadelní představení
- d) filmy
- e) jiné

13. Kolik knih máte za úkol přečíst za školní rok v předmětu český jazyk?

14. Váš čtenářský deník obsahuje

- a) povinné knihy, které musíme přečíst
- b) povinné knihy, které musíme přečíst a knihy, které jsme si vybrali sami
- c) pouze knihy, které si vybíráme sám

Příloha 10 Dotazníkové šetření k diplomové práci pro učitele

Milí učitelé!

Prosím Vás o pečlivé vyplnění následujících položek anonymního dotazníku.

Výsledky budou představovat důležitou součást podkladů k diplomové práci, která se týká mimoškolní četby současných dětí 6. -7. tříd na základních školách v Libereckém kraji.

Za mimoškolní četbu považujeme četbu, která probíhá mimo školní prostředí, ať už se jedná o četbu individuální či četbu povinnou, uloženou učitelem.

V systému otevřených otázek své odpovědi volně vyplňte.

V únoru 2013

Mnohokrát děkuji za Váš čas!

Barochová Petra

ZŠ:

Počet let praxe:

- 1. Zadáváte žákům 6. a 7. třídy vedení čtenářských deníků či nějaké jiné obdobné varianty?**

Jak se Váš deník nazývá a co všechno do něj zaznamenáváte?

(povinné tituly, dobrovolné tituly, divadelní představení, filmy a jiné akce)

- 2. Kolik titulů mají žáci za úkol přečíst za jeden školní rok v 6. a 7. třídě?**

Zadáváte i četbu dobrovolných titulů? A jaký je poměr povinné a dobrovolné četby?

- 3. Podle čeho vytváříte seznam titulů (povinných, volitelných) k četbě pro žáky 6. a 7. třídy?**

- 4. Jakým způsobem hodnotíte mimoškolní četbu (povinnou i dobrovolnou)?**

- 5. S jakými novými autory či tituly se u žáků v 6. a 7. třídě setkáváte v posledních dvou letech?**

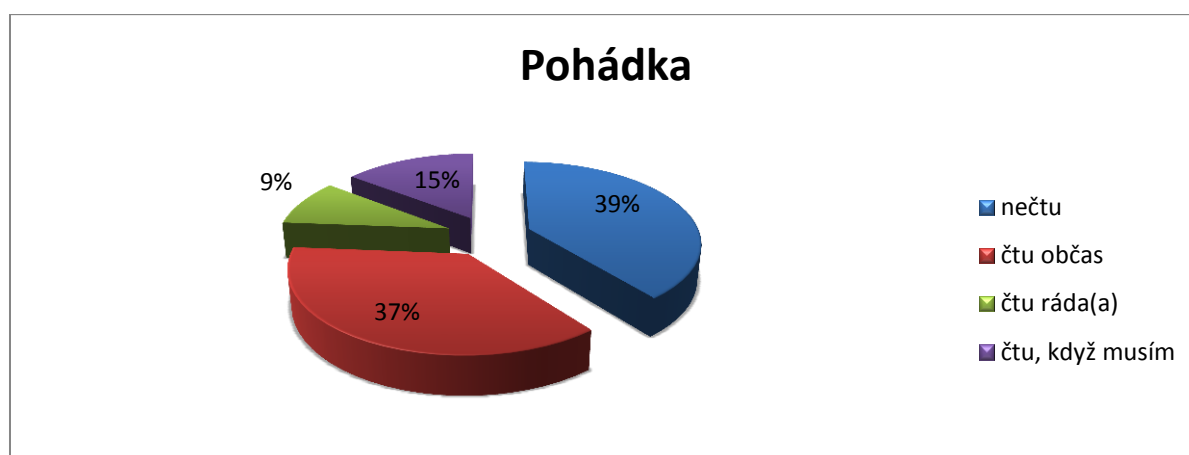
V případě potřeby či dalších připomínek nebo dojmů, které se týkají dotazníku mimoškolní četby současných dětí 6. a 7. tříd, využijte druhou stranu listu. Mnohokrát děkuji.

Příloha 11 Literární žánry

Pohádka

N = 598	frekvence	%
nečtu	235	39%
čtu občas	221	37%
čtu ráda(a)	55	9%
čtu, když musím	87	15%

Tab. 24 – Četba pohádky

Graf 16 – Četba pohádky

Bylo, nebylo... Tj. vyprávění, které má v tomto věku v oblibě už jen 9 % dětí. 15 % ji čte pouze z nutnosti a 37 % občas. 39 % žáků už se k pohádce nehlásí vůbec. Na tuto otázku odpovědělo 598 respondentů.

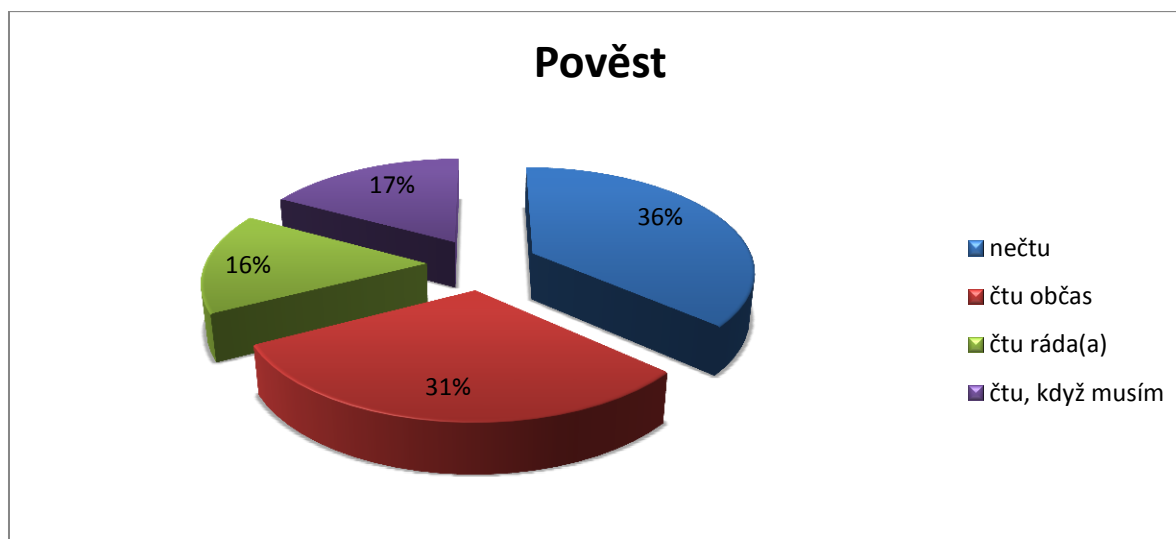
Pohádka je vyprávění, jejíž příběhy se odehrály kdysi dávno v neurčitém čase a místě. V pohádce se dějí věci neuvěřitelné, neboť jsou ovládány tajemnými silami. Pohádka je vždy obdařena dobrým koncem, protože v něm vítězí lidská víra v dobro a ve spravedlnost. Vypravěči měli bohatou fantazii, příběhy byly vyprávěny pro dětské i dospělé posluchače. Ve vyprávění se střetává dobro se zlem, které jsou představovány prostřednictvím dobrých a zlých postav reálných i fantastických. Pohádku lze rozdělit na pohádku zvířecí, pohádku kouzelnou fantastickou, pohádku novelistickou a pohádku moderní autorskou⁶¹ V období prepubescence úloha pohádky pomalu doznívá a do čtenářských preferencí se dostávají žánry jiné. Jedinou pohádkou zmiňovanou v dotazníku se stala *Tatínku, ta se ti povedla* od Zdeňka Svěráka.

⁶¹ FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

Pověst

N = 596	frekvence	%
nečtu	221	36%
čtu občas	187	31%
čtu ráda(a)	94	16%
čtu, když musím	103	17%

Tab. 25 – Četba pověstí

Graf 17 – Četba pověstí

Na příběhy o výjimečných událostech nebo známých lidech, které se po mnoho let předávaly z generace na generaci, odpovědělo 596 respondentů. Pověst se v tomto věku těší větší oblibě než pohádka. Důvodem může být zařazení tohoto žánru do povinné četby. Ačkoliv ji 36 % žáků nečte vůbec, 31 % žáků uvedlo, že ji čte občas a 17 % když musí. 16 % žáků má pověst v oblibě. Zmiňovanými tituly v kategorii pověst se staly Jiráskovy Staré pověsti české a Petiškovy Staré řecké báje a pověsti.

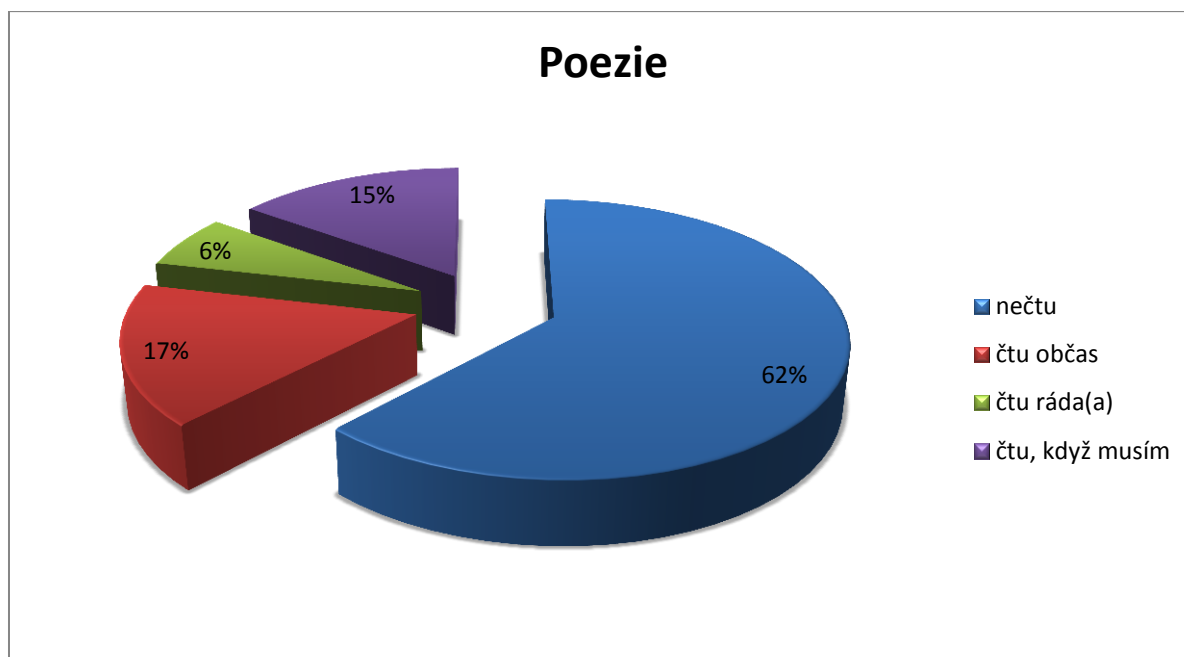
Pověst byla zprvu útvarom lidové slovesnosti, jehož příběh odkazoval na skutečné osobnosti a jejich činy. Rozvinutá podoba pověsti se smyšlenými informacemi, s užitím fantastických motivů se pak stala modelem pro vyprávění o dalších zajímavých lidech, skutečích a událostech. Literárně adaptované příběhy týkající se vzniku národa a národní kultury znovu přešly do obecného povědomí díky Hájkovi a Jiráskovi. Pověsti lze rozčlenit na pověsti legendární-historické, erbovní, lokální (národní – o Libuši, regionální – o Krakonošovi) a démonické. Pověst na rozdíl od pohádky nemusí končit šťastně.⁶²

⁶² FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

Poezie

N = 594	frekvence	%
nečtu	369	62%
čtu občas	98	17%
čtu ráda(a)	38	6%
čtu, když musím	89	15%

Tab. 26 – Četba poezie

Graf 18 – Četba poezie

Na tuto otázku odpovědělo 594 respondentů. Poezii v období prepubescence čte jen 38 % žáků, při tom jen 6 % rádo, 17 % jen občas a 15 % z nutnosti. 62 % respondentů vypovědělo, že poezii nečte. Poezie, která je vedle prózy a dramatu základním druhem literatury, se liší používáním uměleckých prostředků, jako je rým, rytmus, metrum, obrazovost či symbolika. V dotazníku ani z jednoho z respondentů se neobjevil jediný titul spadající do této kategorie.

Příběhy ze života dětí

N = 597	frekvence	%
nečtu	261	44%
čtu občas	176	29%
čtu ráda(a)	113	19%
čtu, když musím	47	8%

Tab. 27 – Četba příběhů ze života dětí

Graf 19 – Četba příběhů ze života dětí

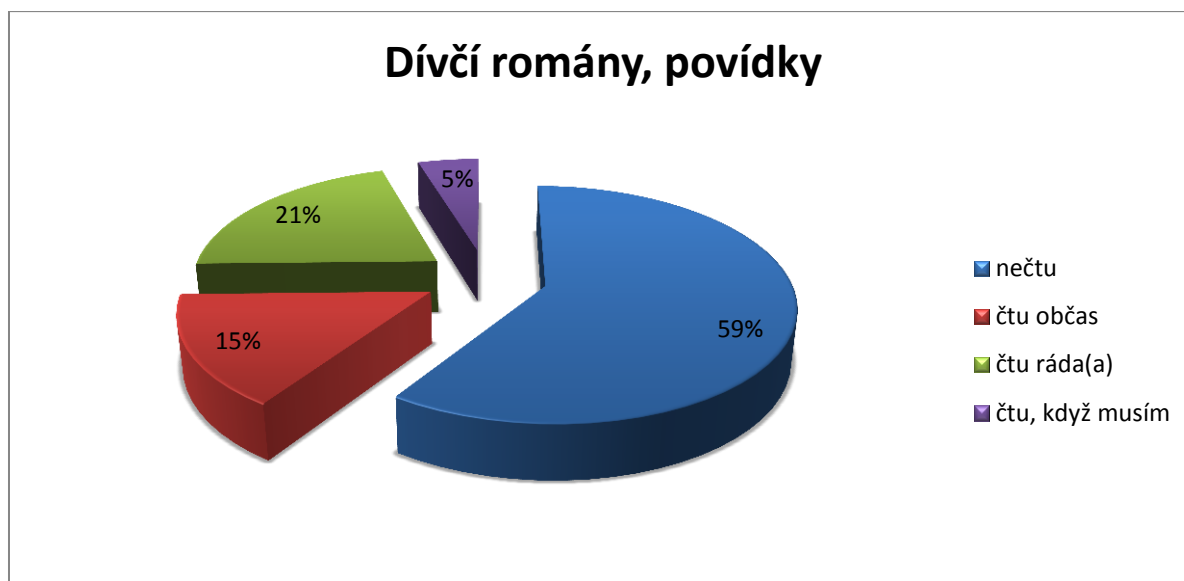
Na otázku odpovědělo 597 respondentů. Příběhy ze života dětí čte 56 % žáků, z toho 8 % když musí, 29 % občas a 19 % rádo. O tyto příběhy nejeví zájem 44 % respondentů. Příběhy ze života dětí jsou žánrem, který se snadno proplétá s jinými např.: s humornou literaturou, dobrodružnou literaturou nebo se může snoubit s prvky fantasy nebo sci-fi. Příběhy ze života dětí uváděné respondenty:

- Friedrich Joachim – knižní série Čtyři a půl kamaráda
- Goscinnny René – Mikulášovy patálie
- Hutchison Barry – Imaginární (ne?)přátelé (literatura pro chlapce, horor)
- Kinney Jeff – knižní série Deník malého poseroutky
- Lincoln Peirce – Velkej frajer Nate
- Masannek Joachim – knižní série Fotbaloví divoši
- Wilson Jacqueline – knižní série Tracy Beakerová, Průšvihářky

Dívčí romány a povídky

N = 596	frekvence	%
nečtu	354	59%
čtu občas	91	15%
čtu ráda(a)	123	21%
čtu, když musím	28	5%

Tab. 28 – Četba dívčích románů a povídek

Graf 20 – Četba dívčích románů a povídek

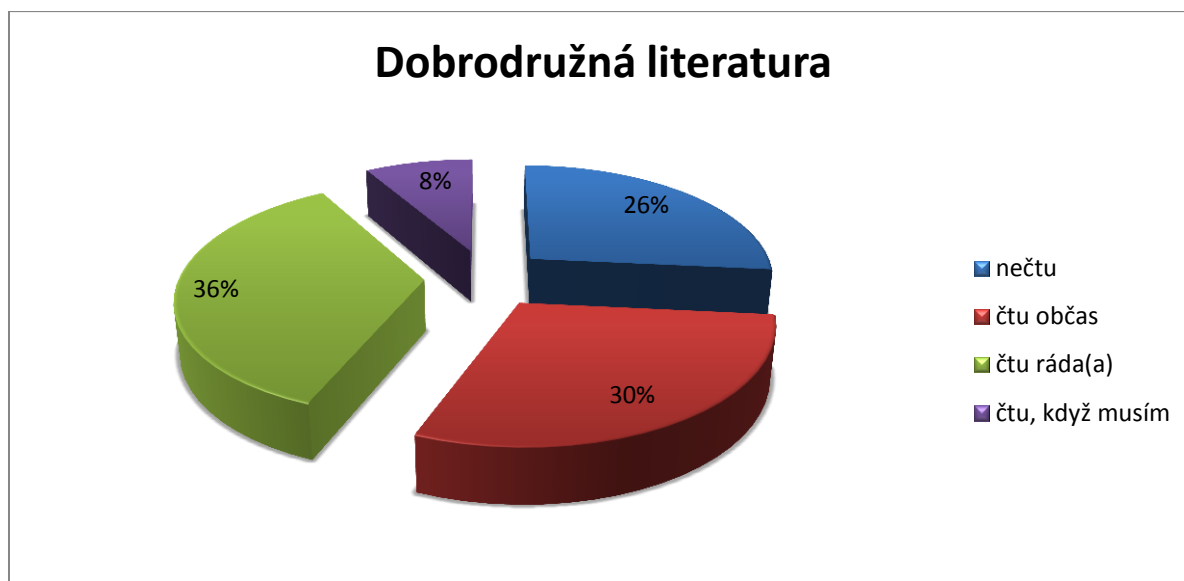
Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. Četba dívčích románů a povídek je specifická především tím, že je určena dívkám a téměř všichni dotazovaní respondenti opačného pohlaví uvedli, že tuto literaturu nečtou. Pokud odmyslíme chlapeckou část respondentů, která činí 54 %, jsou dívčí povídky a romány žánrem čteným. Čtenářky se seznamují prostřednictvím příběhů s dospíváním a s prvními láskami. 41 % respondentů uvedlo, že literaturu pro dívky čte, 5 % když musí, 15 % občas a 21 % rádo. Značné popularity v této kategorii se dostává i příběhům s koňmi. Respondenti v této kategorii uvedli následující publikace:

- Adam Gabi – knižní řada Riki a Diablo
- Ayres Jane – Poslední šance
- Berger Margot – Naděje v hedvábné hřívě
- Brezina Thomas – knižní série Klukům vstup zakázán! Jen pro čarodějnice, knižní série Dívčí tajemství
- Campbell Joanna – knižní série S větrem o závod
- Finklová Allie – Holčičí pravidla
- Hopkins Kathy – Millionové holky
- Jínová Šárka – Vůně první lásky
- Mayer Melody – Holky na hlídání
- Petroffová Shani – Knižní série Počertěná
- Raven Emma – Soumrak nad údolím
- Russel Rachel René – knižní série Deník mimoňky
- Wilson Jaqueline – Cukrová vata

Dobrodružná literatura

N = 596	frekvence	%
nečtu	158	26%
čtu občas	176	30%
čtu ráda(a)	212	36%
čtu, když musím	50	8%

Tab. 29 – Četba dobrodružné literatury

Graf 21 – Četba dobrodružné literatury

Dobrodružná literatura je souborný název pro romány a povídky s napínavým příběhem, v němž se hlavní hrdina dostává do nebezpečných situací. Veškeré nástrahy se snaží překonat svou chytrostí, pohotovostí a fyzickou zdatností, snaží se překonat nástrahy charakterově špatných postav nebo nepříhodných podmínek. Děj se většinou odehrává v zeměpisně vzdáleném prostředí. Příběh s prudkým spádem většinou dobře končí a kladný hrdina vítězí. Postavy bývají zřetelně rozlišeny na dobré a špatné. Dobrodružnou literaturu můžeme rozdělit na robinsonády, westerny a detektivky.⁶³ V současné době se na předních příčkách drží detektivky. Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. 74 % žáků uvedlo, že dobrodružnou literaturu čtou. Z toho 8 % když musí, 30 % občas a 36 % rádo. Kolonku „nečtu“ vyplnilo 26 % respondentů. Knižní publikace zařazené v kategorii dobrodružná literatura se často prolínají i s jinými žánry: příběhy ze života dětí, fantasy... Z této kategorie uvedli respondenti mnoho knižních titulů:

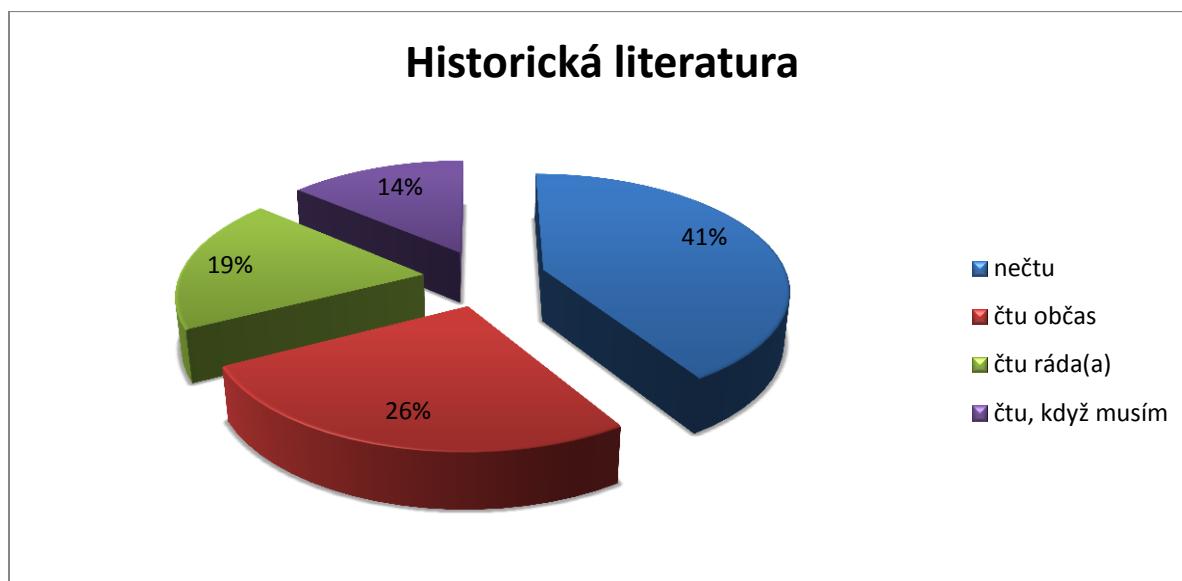
⁶³ FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

- Beckman Thea – Křižák v džínách
- Blyton Enid – Záhada zelené rukavice, Záhada tajemného zámku, Záhada tajného přístavu, knižní série Tajná sedma, knižní série Tajemství
- Brezina Thomas – Čarodějova věž, knižní série Případ pro tebe a Klub Tygrů, knižní série Čtyři kamarádi v akci, knižní série Expedice Kolumbus, knižní série Klub záhad
- Citrin Michael, Mach Tracy - Sherlock Holmes a příležitostní malí detektivové z Baker Street
- Duncan Lois – Pes, který uměl mluvit, Hotel pro psy, Psí zpravodaj
- Jones, Gareth – Kletba roku Bardulfů
- Krolupperová Daniela – Společenstvo klíčníků
- Krüger Kobie – Rodina z divočiny
- Lassak Thilo Petry – knižní série Magický ostrov
- Müller Karin – knižní série Detektivní kancelář Podkova
- Řeháčková Věra – My tři ve sněhu a vánici
- Siamon Sharon – série Sedlový ostrov
- Schröder Patricia – knižní série Spolek holek Lékokrek
- Steklač Vojtěch – knižní série Bořík
- Štorch Eduard – Čarodějův učedník
- Thilo – Vražda na břehu Rýna
- Wilson Jacqueline – Dvojčata v průšvihy, Nejlepší kamarádky, Tajemství

Historická literatura

N = 597	frekvence	%
nečtu	245	41%
čtu občas	157	26%
čtu ráda(a)	112	19%
čtu, když musím	82	14%

Tab. 30 – Četba historické literatury

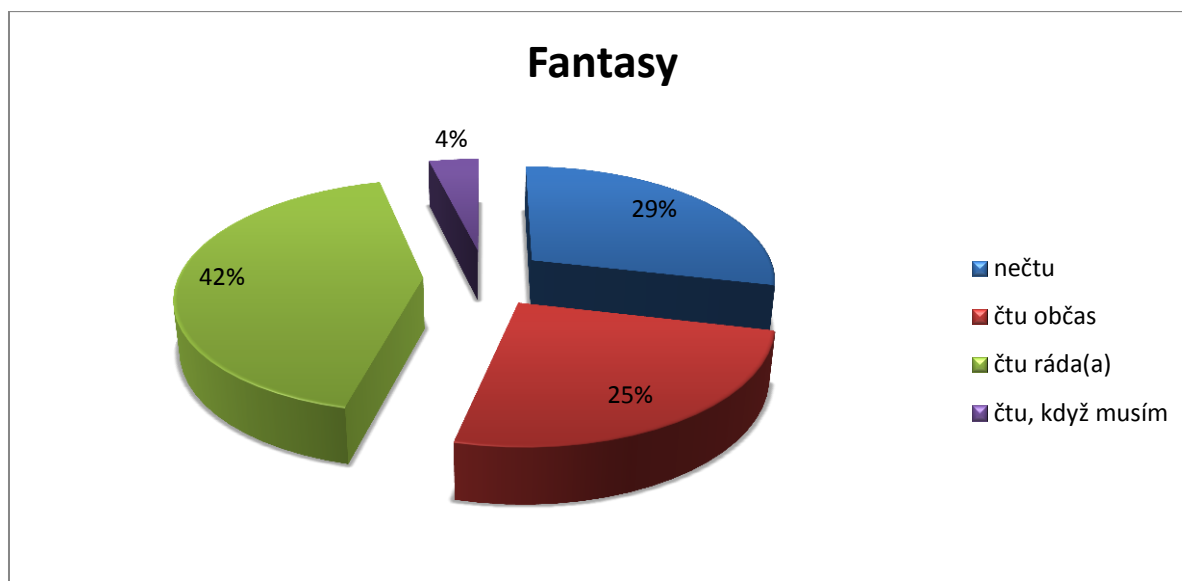
Graf 22 – Četba historické literatury

Na otázku odpovědělo 597 respondentů. 41 % žáků odpovědělo, že historickou literaturu nečte. 14 % když musí, občas 26 % a 19 % rádo. Historická literatura je zasazena do vzdálené minulosti, především do významných období. Pro dokreslení tématu se v některých částech objevuje archaický jazyk. K významným autorům historických románů se dotazovaní žáci (tj. žáci 6. a 7. tříd) dostanou až v dalších letech. Z uvedených knih, které respondenty nejvíce zaujaly, se objevily jen dva tituly v této kategorii, *Tajemné dědictví* od Zuzany Franckové a *Jan Hus* od Evy Kantůrkové.

Fantasy

N = 595	frekvence	%
nečtu	170	29%
čtu občas	150	25%
čtu ráda(a)	252	42%
čtu, když musím	23	4%

Tab. 31 – Četba fantasy literatury

Graf 23 – Četba fantasy literatury

Na tuto otázku odpovědělo 595 respondentů. Fantasy literatuře je nakloněno čím dál více čtenářů nejen z řad dětí a mládeže. 29 % respondentů odpovědělo, že fantasy nečte, 4 % když musí, podstatnou část 25 % uvedlo, že fantasy čte občas a celých 42 % ji čte rádo.

Za zakladatele fantasy literatury je považován John Ronald Reuel Tolkien, anglický spisovatel a autor příběhové prózy *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky* a trilogie *Pána prstenů*. Oba tyto tituly se v tomto dotazníkovém šetření dostaly do první desítky knih, které čtenáře za poslední dva roky nejvíce oslovily.

Fantasy se rozvíjí od druhé poloviny 20. století. Prostupují se v ní magické motivy mytické a pohádkové motivy reálné tak, že obraz skutečnosti je zároveň fantastický (lidské postavy mají kouzelnou sílu – př.: Harry Potter) a obraz fantastického prostoru je představen jako reálný (př.: obraz internátní školy v Bradavicích v románu Harry Potter). Fantasy příběhy jsou druhem fantastické literatury, obsahují prvky tajemství a dějové napětí. Postavy jsou

charakterově rozlišeny.⁶⁴ Oblibu tohoto žánru dokazuje seznam autorů, kteří ovlivnili dotazované. Z důvodu velké četnosti fantasy děl jsou uvedena jen díla, která se v dotazníkovém šetření objevila více než třikrát.

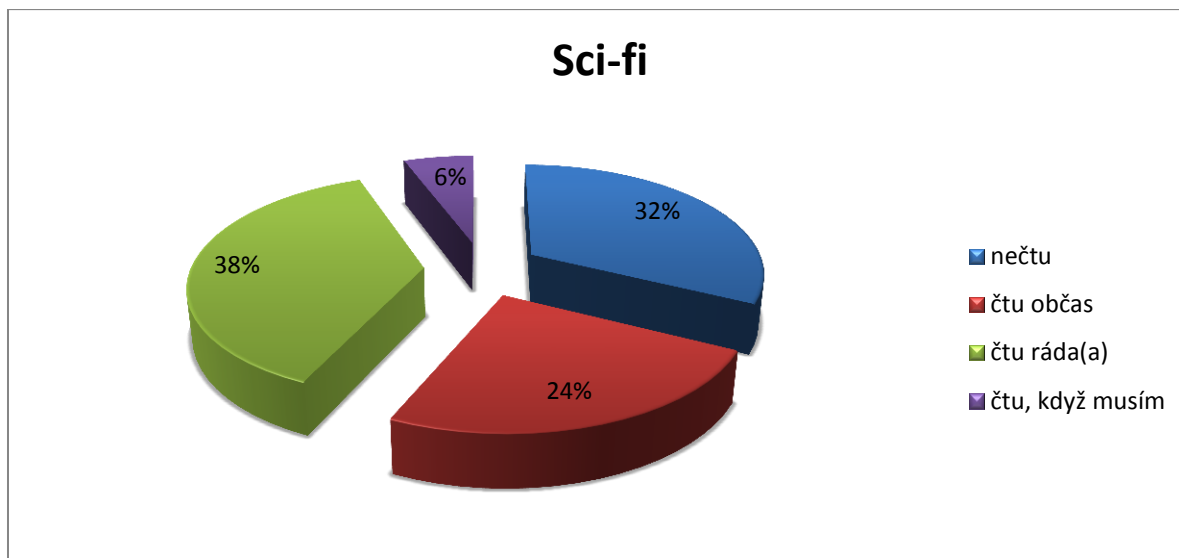
- Brezina Thomas - knižní série Klub záhad, knižní série Dračí meč, knižní a Dračí srdce
- Burdová Michaela – knižní série Křišťály moci, knižní série Poselství jednorožců
- DeCandido K.R., Golden C., Rosenberg A. – knižní série World of WarCraft
- Delaney Joseph Henry – Učeň lovce duchů
- Flanagan John – knižní série Bratrstvo a Hraničářův učeň
- Gaider David – knižní série Dragon Age
- Goodman Alison – Knižní série EON
- Gordon Roderick, Williams Brian – knižní série Podzemí
- Grolík Markus – knižní série Soukromý detektiv Perry Panter
- Janišová Tereza – Erilian, město čarodějů
- Lewis Clive Staples – Letopisy Narnie
- Mead Richelle – knižní série Vampýrská akademie
- Meyerová Stephenie – Stmívání (sága)
- Mull Brandon – knižní série Příběhy z kouzelné obory
- Neff Ondřej – Čarodějův učeň
- Paolini Christopher – Eragon
- Peinkofer Michael – Team X-treme: Všechno nebo nic, Příšera z hlubin
- Riordan Rick – knižní série Percy Jackson a Olympané
- Rowlingová Joanne Kathleen – knižní série Harry Potter
- Sapkowski Andrzej – Zaklínač
- Scott Michael, Freedman Colette – Třináct relikvií
- Stine Robert – knižní série Husí kůže
- Smith Lisa Jane – knižní série Upíří deníky
- Tolkien John Ronald Reuel – Pán prstenů, Hobit
- Tonollo Harald – Příběhy rodiny Smrtičovy

⁶⁴ FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

Sci-fi (science fiction)

N = 594	frekvence	%
nečtu	192	32%
čtu občas	145	24%
čtu ráda(a)	223	38%
čtu, když musím	34	6%

Tab. 32 – Četba sci-fi

Graf 24 – Četba sci-fi

Na tuto otázku odpovědělo 594 respondentů. Literatura *science fiction* je v podobné oblibě jako literatura fantasy, k níž bývá často přiřazována a uváděna jako jeden žánr. 32 % respondentů uvedlo, že sci-fi nečte. 6 % jen když musí, 24 % občas a 38 % ji má rádo.

Původ sci-fi lze nalézt v poslední třetině 19. století, v době prudkého rozvoje přírodních a technických věd. Spisovatelé tak začali fantazijně domýšlet budoucí vývoj poznání a psali příběhy, jejichž děj se odehrával převážně v budoucnosti.⁶⁵ Za zakladatele je považován Jules Verne, který se svými díly prosadil i v tomto dotazníkovém šetření.

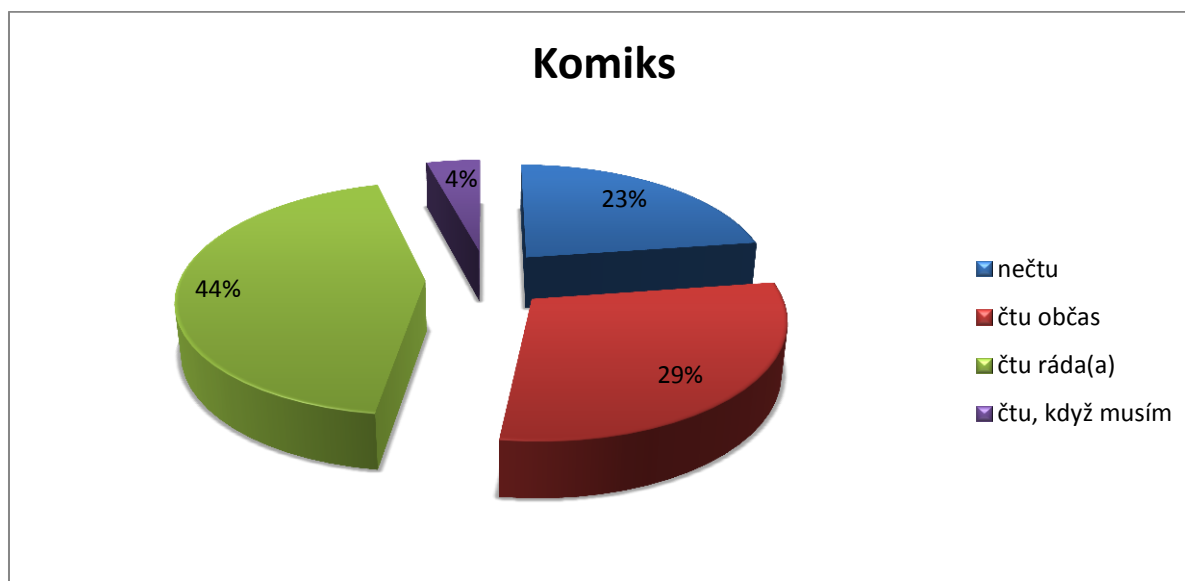
- Peinkofer Michael – Team X-treme: Všechno nebo nic, Příšera z hlubin
- Reynolds Alastair Barry – Odhalený vesmír
- Schulz Anton – Ztracen v čase
- Verne Jules – Pět neděl v balóně, Ocelové město, Dvacet tisíc mil pod mořem, Tajuplný ostrov, Dva roky prázdnin

⁶⁵ FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

Komiks

N = 598	frekvence	%
nečtu	136	23%
čtu občas	176	29%
čtu ráda(a)	261	44%
čtu, když musím	25	4%

Tab. 33 – Četba komiksů

Graf 25 – Četba komiksů

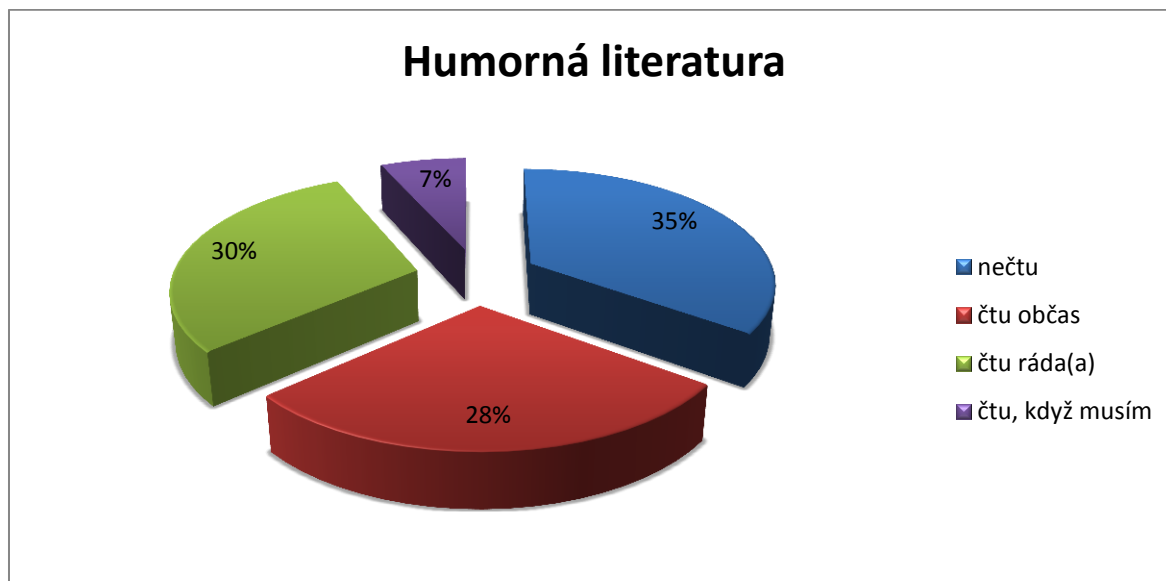
Na tuto otázku odpovědělo 598 respondentů. 23 % uvedlo, že komiksy nečtou, 4 % jen když musí, komiks si občas přečte 29 % respondentů a přestože u nás nemá komiks takovou tradici jako v jiných zemích (Japonsko, Amerika, Belgie), získal si v tomto dotazníkovém šetření prvenství v oblíbenosti žánrů s celkovým počtem 44 % respondentů. Mezi díla, která zaujala žáky v posledních dvou letech, patří pouze komiksy zahraničních autorů.

- Callen Tokio – Temné metro
- Dubuc Maryse, Delaf – Pupíky (komiks pro dívky)
- Goscinny René – Asterixova dobrodružství
- Groening Matt - Futurama
- Groening Matt, Morrison Bill - Simpsonovi
- Hergé – komiksová série Tintinova dobrodružství
- McFarlane Todd, Michelinie David - The Amazing Spider-Man

Humorná literatura

N = 598	frekvence	%
nečtu	209	35%
čtu občas	171	29%
čtu ráda(a)	178	30%
čtu, když musím	40	7%

Tab. 34 – Četba humorné literatury

Graf 26 – Četba humorné literatury

Na otázku odpovědělo 598 respondentů. 35 % uvedlo, že nečte, 7 % jen když musí, 28 % občas a 30 % respondentů čte humornou literaturu rádo.

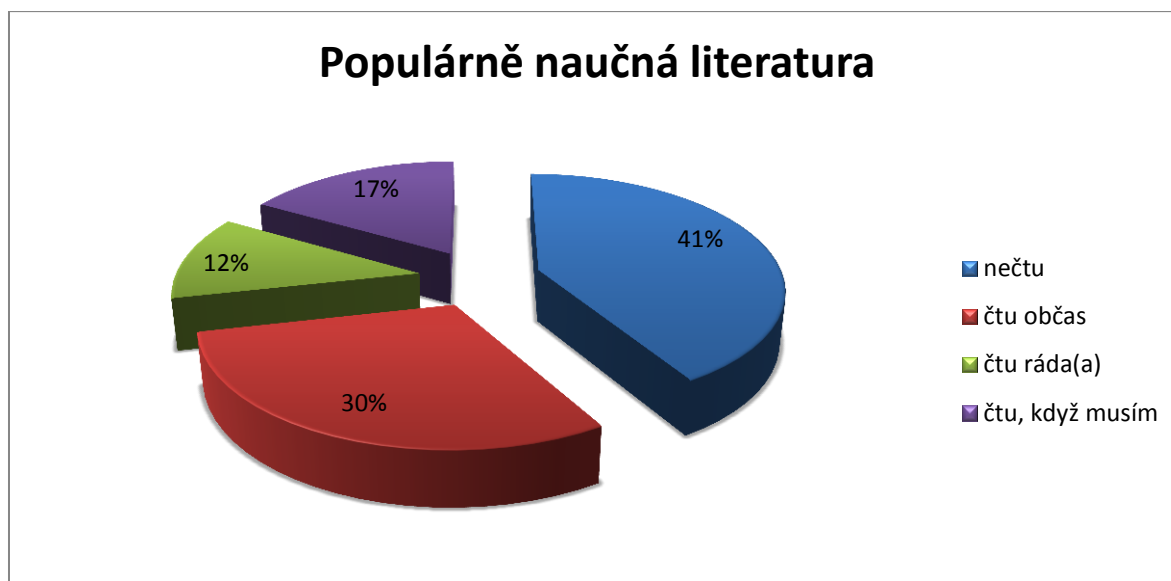
Humorná literatura je druh komické literatury s jazykovou komikou. Autoři zobrazují zvláštní lidské chování s pochopením, jako potěšující vybočení z šedého normálu. Humor v literatuře můžeme rozdělit na humor jemný, štiplavý, nonsensový či černý. V literatuře pro děti se setkáváme s humorem jemným, který vyplývá z vtipných scén hlavních většinou dětských protagonistů. Humorná literatura se může prolínat s žánry jinými: komiks, příběhy s dětským hrdinou, dobrodružná literatura ad.

- Goscinny René – Mikulášovy prázdniny
- Kinney Jeff – knižní série Deník malého poseroutky
- Mayle Peter – Psí život
- Patterson James, Tebbetts Chris – Můj nejhorší školní rok

Populárně naučná literatura

N = 594	frekvence	%
nečtu	246	41%
čtu občas	179	30%
čtu ráda(a)	70	12%
čtu, když musím	99	17%

Tab. 35 – Četba populárně naučné literatury

Graf 27 – Četba populárně naučné literatury

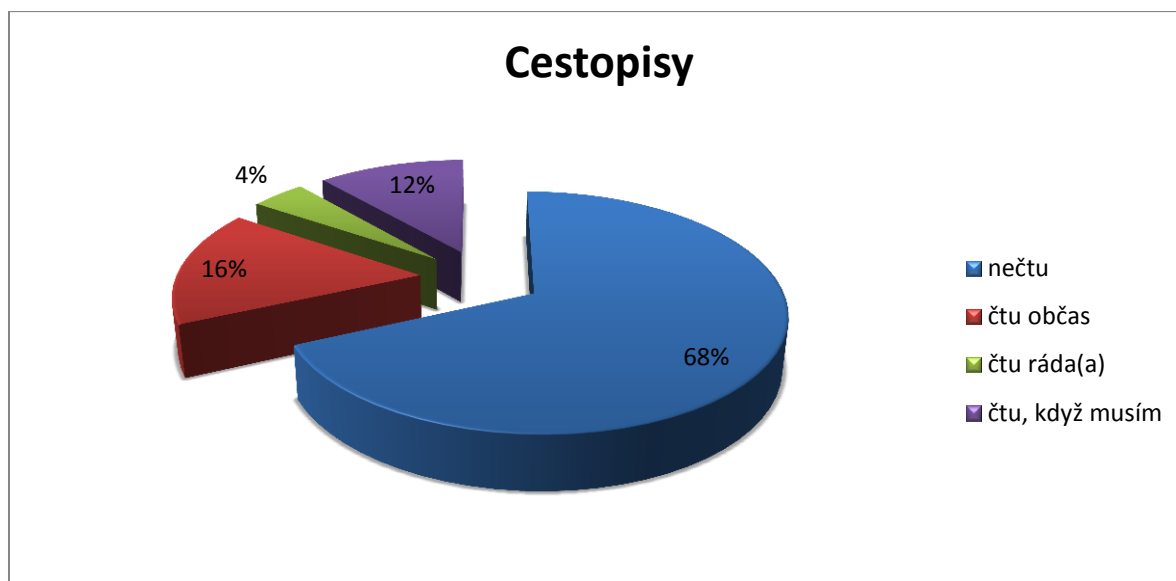
Na tuto otázku odpovědělo 594 respondentů. 41 % populárně-naučnou literaturu nečte, 17 % když musí, 30 % jen občas a 12 % žáků ji čte rádo. Populárně-naučná literatura je věnována laikům se zájmem o určité vědecké či znalostní obory. Slouží k prohloubení školních i mimoškolních znalostí. Knihy, které respondenty v posledních dvou letech zaujaly, jsou především z kategorie přírody a sportu.

- CO-JAK-PROČ – Psi, Koně
- Caioli Luca - Lionel Andrés Messi. Důvěrný příběh kluka, který se stal legendou
- Fitzjohn Tony – Život v divočině
- Greene Ed - David Beckham - Fotbalový bůh z Anglie
- Fotbalové hvězdy 2012
- Kluby NHL 2013
- Soriano Ferran – Góly nepadají náhodou

Cestopisy

N = 596	frekvence	%
nečtu	407	68%
čtu občas	96	16%
čtu ráda(a)	25	4%
čtu, když musím	68	11%

Tab. 36 – Četba cestopisů

Graf 28 – Četba cestopisů

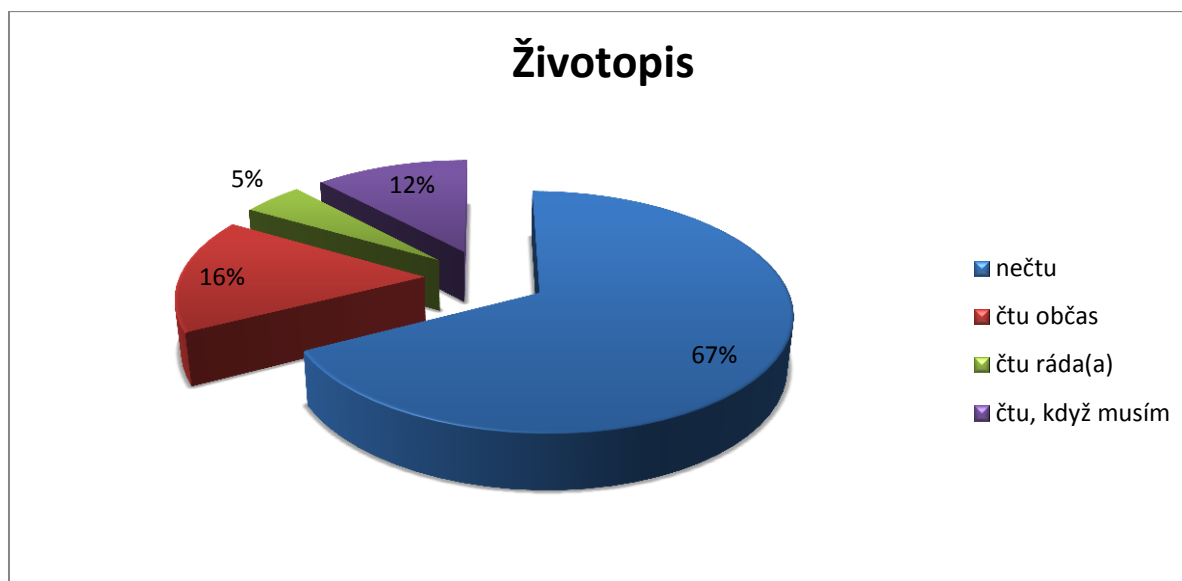
Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. Cestopisy zřejmě nepatří do preferencí prepubescentních čtenářů. 68 % žáků uvedlo, že ho nečte, 12 % když musí, 16 % občas a jen 4 % čtenářů rádo.

Cestopis je zpráva o podniknuté cestě, která měla čtenářům přinést poznatky a přiblížit tak neznámou zem. Dnešní populace si však dokáže najít mnoho jiných prostředků, jak se o vzdálených zemích dozvědět více. Vedle uměleckého cestopisu by se však mohl objevit vyšší zájem o cestopis fantastický, jelikož zájem o příběhy s prvky fantasy roste. Přesto se však v této kategorii neobjevil jediný cestopis.

Životopisy (biografie)

N = 596	frekvence	%
nečtu	402	67%
čtu občas	95	16%
čtu ráda(a)	28	5%
čtu, když musím	71	12%

Tab. 37 – Četba biografii

Graf 29 – Četba biografii

Na tuto otázku odpovědělo 596 respondentů. Životopis, stejně jako cestopis, nepatří ke čteným žánrům současných prepubescentů, přesto se však několik děl objevilo. 67 % respondentů uvedlo, že životopisy nečte. 12 % jen když musí, občas 16 % a pouze 5 % rádo.

Životopis seznamuje čtenáře s nejdůležitějšími událostmi v životě osobnosti. Informuje o jejím původu, vzdělání, rodinném a profesním životě. Životopis se objevuje v podobě faktu, kdy je život osobnosti věrně zachycen nebo v podobě biografického románu, kdy jsou životní fakta dotvářena smyšlenými obrazy a dochází k beletrizaci osobnosti.⁶⁶ Z uvedených děl čtenáři patří obě díla k literatuře faktu.

- Caioli Luca - Lionel Andrés Messi: Důvěrný příběh kluka, který se stal legendou
- Greene Ed - David Beckham - Fotbalový bůh z Anglie

⁶⁶ FRAUS. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.